

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO FAKULTETO
PERSONALO VADYBOS IR ORGANIZACIJŲ PLĖTROS KATEDRA

EDITA NAKVOSIENĖ
(SAVIVALDOS INSTITUCIJŲ ADMINISTRAVIMAS)

EMIGRACIJOS VEIKSNIAI IR JŲ VERTINIMO ANALIZĖ

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. Alvydas Baležentis

Vilnius, 2006

TURINYS

ĮVADAS	3
1. MIGRACINIAI PROCESAI	8
1.1. Pagrindinės sąvokos	8
1.2. Migracijos teorijos	11
1.3. ES vykdoma migracijos politika	13
1.4. Migracinių procesų valdymas Lietuvoje	17
2. EMIGRACIJA LIETUVOJE.....	24
2.1. Emigracijos mastai Lietuvoje	24
2.2. Emigracijos priežastys ir pasekmės	28
2.3. Nedarbo ir emigracijos ryšys	34
2.4. „Protų nutekėjimo“ problema ir jos sprendimo būdai.....	37
3. JONIŠKIO RAJONO GYVENTOJŲ EMIGRACIJOS VERTINIMŲ ANALIZĖ	42
3.1. Joniškio rajonas	42
3.2. Tyrimo metodika ir respondentai.....	45
3.3. Požiūris į emigraciją	49
3.4. Emigracijos priežastys:.....	52
3.4.1. Demografinės	54
3.4.2. Kultūrinės ir geografinės	56
3.4.3. Ekonominės	57
3.4.4. Socialinės.....	61
3.4.5. Psichologinės-asmeninės	65
3.5. Priežastys trukdančios sugrįžti į Lietuvą.....	69
4. EMIGRACIJOS PERSPEKTYVOS	71
4.1. Respondentų požiūris į migracijos politikos priemones.....	71
4.2. Joniškio gyventojų požiūris į dabartinius pasaulio iššūkius:.....	72
4.2.1. Lietuvos ateities vizija.....	72
4.2.2. Emigracinių problemų suvokimas	75
4.2.3. Demokratijos samprata.....	77
4.3. Priemonės, padėsiančios mažinti emigracijos mastus	80
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	86
SUMMARY	89
LITERATŪRA	91
PRIEDAI	96

ĮVADAS

Ar gali išsivaikščioti Lietuva? Šį ir panašius klausimus visuotinės emigracijos akivaizdoje vis dažniau užduoda ne tik žurnalistai, stengiantys atkreipti visuomenės dėmesį į šią aktualią problemą,¹ bet ir politikai, visuomenės veikėjai. Šis reiškinys vertinamas įvairiai. Tie, kuriems pavyko gerai įsikurti svetur, nemato nieko bloga. Dėl demografinės ir socialinės padėties, galų gale dėl nepalankios situacijos darbo rinkoje sunerimę žmonės baiminasi ypač nepalankios tautai gražos ateityje. Po gausybės pagraudenimų, deklaratyvaus ryžto imtis neatidėliotinių veiksmų jau girdime ir kitokią nuomonę – tai žmogaus laisvė keliauti ten, kur jam geriau.

Laisvas asmenų judėjimas yra viena iš keturių Europos Sąjungos laisvių, sudarančių Europos bendrosios rinkos pagrindą. Ši teisė suteikia galimybę ne tik laisvai keliauti ES teritorijoje, bet ir studijuoti, ieškoti darbo, dirbti savarankiškai ar samdomąjį darbą. Šalia laisvo kapitalo judėjimo, laisvas asmenų - samdomų darbuotojų ir savarankiškai dirbančiųjų judėjimas tampa vienu svarbiausių gamybos veiksnių bendrojoje rinkoje.² Į migracijos reiškinį dera žvelgti kaip į pasaulinės pokyčių grandinės dalį, dinamišką ir įvairialypį procesą, kuris vyksta sąveikaujant įvairiems faktoriams. Kaip ir daugelyje Vidurio Europos šalių, Lietuvoje vykstanti politinė, socialinė ir ekonominė transformacija padarė esminį poveikį tarptautinės migracijos procesui. Dėl įvairių priežasčių, įskaitant ir migracijos politikos liberalizavimą, ne tik išaugo migracijos mastai bet ir pasikeitė geografija. Migracija įgauna vis platesnį mastą ir svarbą, tuo tarpu statistiškai tebėra fiksuojama tik ilgalaikė (nuolatinė) migracija. Ekspertai vis garsiau kalba apie emigracijos keliamą grėsmę. Europos Sąjungos statistikos biuras “Eurostat” prognozuoja, kad per artimiausius 20 metų Lietuva neteks beveik dešimtadaliu gyventojų, o iki 2050-ųjų jų skaičius sumažės šeštadaliu.³ O ką galvoja ir ką daro Lietuvos valdžia, kad būtų išvengta tokios situacijos? Taigi kalbėdami apie šios problemos **aktualumą** negalime neatkreipti dėmesio į šią problemą, prisimindami ir akcentuodami nuolat vis didėjantį emigrantų skaičių ir mažą Lietuvos valdžios dėmesį šios problemos sprendimui.

Pagrindinis **darbo tikslas** – išanalizuoti emigracijos veiksnius ir jų vertinimą Lietuvoje.

Darbo objektas yra Joniškio rajono gyventojų požiūris į emigraciją bei emigracijos veiksnių vertinimas, o **darbo dalykas** – emigracijos veiksniai. Taigi, beveik kiekvienas esame susidūręs su emigracija. Gal yra išeivių mūsų pačių šeimoje ar giminėje? Gal yra emigravę mūsų draugai? O gal tiesiog beveik kiekvieną dieną girdime apie šią problemą žiniasklaidoje. Tad būtina

¹ Nedveckaitė J. Tautos rykštė – emigracija // www.delfi.lt; prisijungimo laikas 2006-05-8; „Emigrantai“: ar „ten“ geriau nei „čia“? // www.omni.lt; prisijungimo laikas 2006-10-3.

² Konstitucija Europai. I dalis 4 straipsnis, II dalis 10 straipsnis.// www.europa.eu; prisijungimo laikas 2006-07-27.

³ [Regional variety through statistical eyes// http://epp.eurostat.ec.europa.eu](http://epp.eurostat.ec.europa.eu); prisijungimo laikas 2006-09-19.

pažvelgti į šį reiškinį šiek tiek plačiau, didesnę dėmesį kreipiant į vieno Lietuvos rajono gyventojus, t.y. Joniškio rajono savivaldybę. Tad šiame darbe atliekamas Joniškio raj., kaip tipiškos kaimiškosios savivaldybės tyrimas. **Tyrimo periodas** yra 2000–2006 metai, taip pat remiamasi ir statistine informacija nuo pat 1990 metų.

Taigi problemos nagrinėjimui ir išsikeltam tikslui pasiekti buvo suformuluoti tokie **darbo uždaviniai**:

1. Išsiaiškinti migracijos sąvokas.
2. Išanalizuoti migracinių procesų teisinį pagrindą bandant pažvelgti į vieną iš pagrindinių ES piliečių teisių - laisvą asmenų judėjimą ES.
3. Remiantis surinkta statistine medžiaga, pažvelgti į vis didėjančius emigrantų mastus, nustatant ryšį su Lietuvos įstojimu į ES.
4. Tyrimo pagalba išsiaiškinti respondentų nuomonę apie emigraciją, jos priežastis ir galimus padarinius valstybės gyvenimui.

Pagrindinė darbo hipotezė – atskleisti, kad valstybės taikomos priemonės nėra žinomos plačiajai visuomenei ir yra gan mažai efektyvios bandant užkirsti kelią vis didėjančiams emigracijos mastams.

Tyrimo metodai. Naudojamas aprašomasis, lyginamasis, statistinis, kiekybinis tyrimų metodas – anketavimas. Pagal parengtą anketą buvo apklausta 80 Lietuvos gyventojų nuo 16 metų Joniškioje (žiūrėti 1 priedą). Anketavimas vykdytas 2006 m. rugpjūčio–rugsėjo mėnesiais.

Anketinės apklausos rezultatai bei jų pasiskirstymas pagal socialines demografines respondentų charakteristikas buvo apskaičiuoti naudojant SPSS 13.0 for Windows programinės įrangos paketą.

Darbo struktūra orientuota į išsikeltus uždavinius. Pirmojoje dalyje analizuojamos migracijos sąvokos, skirtingi požiūriai į šią vis didėjančią problemą. Stengiamasi išskirti pagrindines teorijas ir mintis. Žinoma, vienas iš svarbiausių darbo skyrių yra skirtas ES vykdomai politikai emigracijos atžvilgiu, kuriame analizuojamos ES direktyvos ir reglamentai. Žinoma, negalima užmiršti ir Lietuvos įstatymų bei nutarimų šiuo klausimu, kurie tiesiogiai lemia visų mūsų gyvenimą.

Antrojoje dalyje nagrinėjama gausi statistinė medžiaga apie vis didėjančius emigracijos mastus, analizuojamos emigracijos priežastys bei pasekmės, nedarbo ir emigracijos ryšiai, stengiamasi plačiau pažvelgti į labai opią „protų nutekėjimo“ problemą.

Trečiojoje dalyje analizuojama kiekybiniu tyrimu (anketavimu) surinkta informacija apie Joniškio gyventojų nuomonę apie emigraciją, tiksliai ir konkrečiai emigracijos priežastis.

Ketvirtojoje dalyje pristatomas žmonių požiūris į valstybės taikomas prevencines priemones bei gyventojų nuomonė apie Lietuvos ateitį, demokratiją bei patį emigracijos apibrėžimą. Taip pat stengiamasi pateikti tam tikras išvadas bei pasiūlymus, kaip būtų galima sustabdyti vis didėjantį emigrantų skaičių.

Darbo apimtis: magistro darbas yra 132 psl., darbe analizuojamos 8 lentelės ir 25 pav. Darbo pabaigoje pateikiami 6 priedai.

Šis magistro darbas yra svarbus todėl, kad pirmą kartą buvo plačiau pažvelgta į Joniškio rajono gyventojus bei jų požiūrį į emigraciją. Pačioje Joniškio rajono savivaldybėje nėra jokių konkrečių duomenų apie emigracijos mastus, tad atliktas tyrimas leidžia susidaryti bendrą vaizdą apie joniškiečių emigracijos priežastis bei galimus mastus.

Informacijos šaltiniai: Kalbos apie emigraciją yra labai dažnas reiškinys visose gyvenimo sferose. Beveik kiekvienas nors kartą pagalvojo apie išvykimą iš Lietuvos turėdamas tam tikrų savo motyvų. Žinoma, tai nėra naujas reiškinys, juk žmonės pradėjo migruoti tik atsiradę. Tačiau mus domina dabartinės problemos ir patarimai, kaip galima būtų sumažinti emigracinius mastus. Juk vis dažniau šią problemą stengiamasi iškelti viešumą ir parodyti, kad ji aktuali. Nors apie emigraciją yra rašoma gan dažnai, tačiau teorinių tyrinėjimų lietuviškai yra labai mažai. Žinoma pagrindiniai darbai ir internetiniai puslapiai yra anglų kalba,⁴ o Lietuvoje daugiausiai į migracines problemas gilinasi Audra Sipavičienė, prieš keletą mėnesių išleidusi savo naujausią darbą „Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė“⁵, kuriame nagrinėjami tarptautiniai migracijos teoriniai modeliai, analizuojamas Lietuvos pavyzdys. Panaši problematika atsispindi ir ankstesniuose autorės darbuose „Nelegali migracija Lietuvoje: retrospektyva ir šių dienų problemos“⁶ bei „Nelegalių migrantų tranzitas per Lietuvą“.⁷ Viena pirmųjų „protų nutekėjimo“ problema Lietuvoje pradėjo domėtis V. Stankūnienė, dar 1996 metais vykdžiusi Europos Komisijos tarptautinį projektą „Protų nutekėjimas ir mokslininkų mobilumas“.⁸ Demografinių tyrimų tyrinėjimų grupė vadovaujama ką tik paminėtos profesorės atlikdama tyrimą „Gyventojų informacijos sistema“⁹ sukūrė internetinį puslapį POPIN-Lithuania www.popin.ivl.lt.

---

⁴ Migration, Globalisation and Poverty // <http://www.migrationdrc.org/index.html>; prisijungimo laikas 2006-10-15 arba Global Label Mobility // Policy Focus, September 2006, IOM International Organization for Migration // http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/policy_documents/pf-hld-en.pdf; prisijungimo laikas 2006-09-10.

⁵ Audra Sipavičienė, Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė.- Vilnius, 2006.

⁶ Audra Sipavičienė ir Danutė Tureikytė, Nelegali migracija Lietuvoje: retrospektyva ir šių dienų problemos.- Vilnius, 2000.

⁷ Audra Sipavičienė, Nelegalių migrantų tranzitas per Lietuvą.- Vilnius, 1996.

⁸ Zemlickas G., Mokslo statistika kliautis reikia atsargiai // <http://ic.lms.lt/ml/213/statistika2.htm>; prisijungimo laikas 2006-12-10.

⁹ Demografinių tyrimų centro vykdomi tyrimai // <http://www.sti.lt/Tyrimai/demotyr.htm>; prisijungimo laikas 2006-09-19.

įeinanti į bendrą JT „Gyventojų informacijos sistemą“. Šiame tinklalapyje patalpinti straipsniai apie Lietuvos demografinę raidą (pvz., V. Stankūnienės straipsnis „Demographic situation in Lithuania,¹⁰ kuriame trumpai pristatoma ir migracijos problema), gyventojų migraciją (pvz., jau ne kartą minėtos A. Sipavičienės straipsnis „International migration in Lithuania: development, policy, problems“)¹¹, mažų demografinių sistemų raidos specifiką ir gyventojų politiką, čia galima rasti informacijos apie Lietuvos demografinę statistiką ir tyrimus. Atliktas Demografinių tyrimo centro tyrimas – projektas „Gyventojų politikos strategija“ (pagrindiniai vykdytojai: prof.habil.dr. V. Stankūnienė, dr. R.Lazutka, dr.A.Sipavičienė, dr. V. Leonavičius, dr. S.Mikulionienė, dr. A.Maslauskaitė, D.Jasilionis A.Jonkarytė ir kt.), kurio pagrindu 2004 m. parengtas leidinys „Lietuvos gyventojų politikos strategijos metmenys“. Leidinyje vertinama Lietuvos demografinė situacija, įvardijamos jos problemos šeimos ir gimstamumo, pagyvenusių žmonių gerovės, visuomenės sveikatos bei gyventojų migracijos srityse; formuluojami įvairių gyventojų politikos dalių – paramos šeimai politikos, pagyvenusių žmonių gerovės politikos, visuomenės sveikatos politikos ir migracijos politikos – strateginiai pagrindai: tikslai, principai, valstybės misija, prioritetinės veiksmų kryptys.¹²

Nagrinėjant emigracines problemas negalime išsiversti ir be 2004 išleisto dokumentų rinkinio „Migracija : oficialusis teisės aktų rinkinys.“¹³ Kuo toliau, tuo dažniau ši problema nagrinėjama įvairiose konferencijose. Joms pasibaigus išleidžiami konferencijų pranešimai ar pristatymai. Viena iš svarbiausių konferencijų buvo surengta 2006 m. kovo 17 d. Lietuvos Respublikos Seime.¹⁴ Šioje konferencijoje bene pirmą kartą taip svariai buvo išsakytos politikų mintys apie šią problemą, stengtasi surasti galimus sprendimų būdus. Taip pat pažvelgta į įvairius emigracijos aspektus: darbo migracijos poveikį Lietuvos visuomenei, emigracijos iššūkius, reemigraciją, „protų nutekėjimą“. Labai daug svarbios informacijos teikia ir Pilietinės visuomenės instituto parengtas leidinys remiantis seminaru įvykusi 2004 m. gruodžio mėnesį „Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai,¹⁵ ar to paties instituto tyrimas „Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai“,¹⁶ kuriame galima aptikti begalę svarbios teorinės medžiagos apie emigraciją, jos sąvokas, emigracijos teorinius modelius. Taip pat leidiniai parengti Lietuvos

---

¹⁰ Stankūnienė V. Demographic situation in Lithuania // http://popin.sti.lt/dem_situat.html; prisijungimo laikas 2006-11-20.

¹¹ Sipavičienė A. International migration in Lithuania: development, policy, problems // <http://popin.sti.lt/migration.pdf>; prisijungimo laikas 2006-11-20.

¹² Lietuvos gyventojų politikos strategijos metmenys/ats. red. Stankūnienė V.- Vilnius, 2004.

¹³ Migracija: oficialusis teisės aktų rinkinys.- Vilnius, 2004.

¹⁴ Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai //

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4402&p_k=1; prisijungimo laikas 2006-11-11.

¹⁵ Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai//

http://www.civitas.lt/files/Konferencija_Emigracija_04_12_02_pranesimai.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-19.

¹⁶ Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai.-Vilnius, 2005

Laisvosios rinkos instituto, kaip pvz.: „Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams,“¹⁷ kuriame taip pat pristatomi migracijos priežasčių teoriniai modeliai; ar Finansų analitikų asociacijos atliktas tyrimas 2006 m. rugpjūčio mėnesį „Kas paskatintų grįžti dirbti į Lietuvą?“,¹⁸ kuris suteikia papildomos informacijos mūsų tyrimui apie lietuvių emigrantų gyvenimą svečiose šalyse bei galimas sugrįžimo priežastis. Žinoma, labai naudingas tyrimas atliktas pagal JAV ambasados Lietuvoje Demokratijos komisijos mažųjų grantų programą „Gerovė ir demokratija: socialiniai–ekonominiai skirtumai ir pasitenkinimas demokratija Lietuvoje,“¹⁹ kuris teoriškai bei praktiškai paaiškina demokratijos ir gerovės politikos reikšmę valstybių gyvenimui bei lygiagrečiai koreliuoja ir su emigracija.

Taip pat labai naudingas 2005 m. atliktas mokslinis tyrimas „Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę priemonės,“ kuris taip pat plačiai nagrinėja konceptualiuosius migracijos aiškinimus, analizuoja gausią statistinę medžiagą bei siūlo priemones, kaip sugrąžinti išvykusiuosius į Lietuvą. Žinoma, negalime užmiršti bendrai teorinės medžiagos apie migraciją, jos sąvokų aiškinimą. Tą mums padeda padaryti įvairūs enciklopediniai leidiniai²⁰ ar žodynai. Visa šie ir daugelis kitų leidinių ar straipsnių buvo naudingi nagrinėjant šią problemą bei rengiant šį magistro darbą.

---

¹⁷ Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams // http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyciams/3324, prisijungimo laikas 2006-08-11.

¹⁸ Kas paskatintų grįžti dirbti į Lietuvą? // <http://www.finansai.lt/DesktopDefault.aspx>, prisijungimo laikas 2006-09-06.

¹⁹ Gerovė ir demokratija: socialiniai–ekonominiai skirtumai ir pasitenkinimas demokratija Lietuvoje // www.estep.lt/downloads/structure//Ataskaita_20041213.doc, prisijungimo laikas 2006-10-19.

²⁰ Migration // www.wikipedia.org, prisijungimo laikas 2006-09-03.

1. MIGRACINIAI PROCESAI

1. 1. Pagrindinės sąvokos

Kalbant apie jau ne kartą minėtus ir formuluotus klausimus, neišvengiama ir teorinė emigracijos ir migracijos sąvokų aptartis. Tad pirmiausia turėtume apibrėžti migracijos sąvoką, taigi terminas **migracija** (lot.: *migratio*: keliavimas) turi keletą reikšmių:

- Sociologijoje, tai ilgalaikis žmogaus gyvenamosios vietos pakeitimas. Skiriamos šios rūšys: darbo migracija, imigracija, emigracija.
- Geografijoje, tai individų arba žmonių grupės gyvenamosios vietos pakeitimas. Formos: emigracija, imigracija, taip vadinamoji permigracija (pervažiavimas per šalį ilgai joje neužsibūnant)
- Teisiniu požiūriu migracija gali būti legali ir nelegali.
  - Taip pat negalime išsiversti ir be termino emigracija. Taigi, **emigracija** (lot.: *e* iš; *migrare* keliauti).- savanoriškas gimtosios šalies palikimas neapibrėžtam laikui.²¹ Emigravę asmenys vadinami emigrantais (išeisvis, asmuo, persikėlęs gyventi į kitą šalį).²²

Tačiau migraciją būtina išskirti pagal atskiras grupes:

- **Kryptį.** Jos yra vidinės ir išorinės. Vidinėms migracijoms priklauso gyventojų persikėlimas vienos valstybės ribose, iš vieno rajono ar miesto į kitą. O išorinė – gyventojų persikėlimas iš vienos valstybės ar kontinento į kitą. Išorinė migracija, kitaip nei vidinė, veikia bendrąjį gyventojų skaičių. Jei daugiau gyventojų iš šalies išvyksta nei atvyksta, šalies gyventojų gali mažėti, o jei daugiau atvyksta nei išvyksta – gausėti, bet tai dar priklauso ir nuo natūraliojo prieaugio.
- **Išvykimą ar atvykimą.** Išvykimas iš šalies vadinamas emigracija, o sugrįžimas anksčiau išvykusių – reemigracija. Imigracija – tai atvykimas gyventi iš kitos šalies. Kartais, kalbant apie gyventojų persikėlimus, vartojamas terminas „repatriacija“. Tai prievarta perkeltų karo ir civilių belaisvių, pabėgėlių sugrįžimas į tėvynę.
- **Trukmę.** Nuolatinės migracijos yra tokios, kai išvykęs žmogus daugiau jau negrįžta į ankstesnę gyvenamąją vietą, o įsikuria naujoje vietoje visam laikui. Laikinosios – kai išvykusieji po kurio laiko sugrįžta į anksčiau gyventą vietą, t. y. naujojoje vietoje apsigyvenama laikinai. Laikinos migracijos trukmė tiksliai neapibrėžta. Ji gali trukti nuo

²¹ Tarptautinių žodžių žodynas.-Vilnius, 1985. P.318.

²² Migracija // www.wikipedia.org, prisijungimo laikas 2006-09-03.

keleto dienų iki metų ir daugiau. Sezoninės – tai tokios migracijos, kai žmonės išvyksta kuriam nors sezonui, pvz.: žemės ūkiui ar kitiems darbams. Kasdienė migracija trunka trumpiausią laiko tarpą (mažiau kaip parą). Tai žmonių vykimas kasdien iš vienos vietos į kitą.

- **Formą.** Savanoriškos migracijos, kai gyventojų persikėlimui nevartojama prievarta. Žmonės migruoja ieškodami geresnių gyvenimo sąlygų, darbo, asmeninės laisvės ir pan. Priverstinės migracijos susijusios su prievartos panaudojimu, kai žmonės neturi kito pasirinkimo kaip palikti gyvenamąją vietą, pvz.: dėl karo, stichinių nelaimių, ekonominių, religinių, socialinių priežasčių.²³

Taigi gyventojų migracijų priežastys – įvairios. Dažniausiai yra ekonominės ir politinės. Ekonominės priežastys tokios, kai žmonės keliasi iš vienos vietos į kitą ieškodami geresnių gyvenimo sąlygų. Politinės migracijų priežastys gali būti karai, valstybių sienų pasikeitimas, atskirų tautų ar grupių diskriminacija ir kt.

Matome, kad migracijos sąvoka apima bet koki žmonių judėjimą – vienoje valstybėje ar kertant jų sienas; ilgam ar trumpam laikotarpiui; savanorišką arba priverstinę; ieškant kitos darbo ar bedarbystės vietos; legalią ir nelegalią; migraciją siekiant pakeisti politinę, socialinę, ekonominę, kultūrinę ar kitokią aplinką. Taigi ji klasifikuojama pagal judėjimo priežastis, laiką, vietą, teisinį statusą ir pan. Migracija keičia žmonių ir valstybių gyvenimus. Gyventojams migracija yra galimybė pagerinti savo gyvenimo sąlygas keičiant gyvenamąją ir darbo vietą, valstybėms – imigrantai naujos darbo jėgos šaltinis, emigracija sprendžia ir kuria įvairias ekonomines, socialines ar demografines problemas. Tad turėtume šiek tiek pažvelgti ir į panašius terminus.

Migracijos politika – vyriausybės veiksmai, siekiant reguliuoti gyventojų migraciją sukeliančias priežastis, migracijos procesus ir jų pasekmes. Gyventojų migracijos požiūriu gali būti vykdoma skirtinga politika: migraciją ribojanti, migraciją skatinanti ir nesikišimo (kai vyriausybė nesikiša į migracijos procesus ir leidžia jiems vystytis natūralia eiga). Migracijos procesą sudaro dvi pagrindinės kryptys : **vidinė migracija**, apimanti gyventojų persikėlimus valstybės viduje ir **išorinė arba tarptautinė migracija**, apimanti gyventojų persikėlimus į/iš užsienio valstybes.²⁴

Tarptautinė migracija - judėjimas per valstybių sienas – paprastai valstybių kontroliuojama. Valstybės sprendžia kiek, kaip ir kokių žmonių įsileisti. Siunčiančios valstybės sprendžia įvairiausias klausimus: kaip paskatinti arba kaip stabdyti migrantus. Nuo migracijos reiškinio vertinimo ir migracijos aiškinimo priklauso ir valstybės priemonių pasirinkimas.

²³ Human migration // www.wikipedia.org; prisijungimo laikas 2006-09-03

²⁴ Vildžiūnienė A. Lietuvos, Latvijos ir Estijos migracijos politikos kontūrai// <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr9/migrac.asp>, prisijungimo laikas 2006-08-09.

Vidinė ES darbuotojų migracija - tai viena iš keturių laisvių, suvienijančių ES valstybių narių rinkas. Laisvas darbuotojų judėjimas įtvirtintas ES sutartyse, skatinamas priimant ES teisės aktus, kurie užtikrina, kad atvykę iš kitų valstybių narių darbuotojai nebūtų diskriminuojami, vykdomos įvairios darbuotojų mobilumo skatinimo programos. Lietuvos gyventojai naudojami vieningos ES rinkos privalumais ir siekia gyvenimą pagerinti dirbdami kitose ES valstybėse. Pastaruoju metu imta nerimauti, jog masinė gyventojų emigracija turi neigiamos įtakos valstybės raidai, svarstomos įvairios valstybės politikos priemonės gyventojų emigracijai valdyti.

Protų nutekėjimas (angl. *brain drain*) apibrėžiamas kaip „išsilavinusių ar profesionalių žmonių išvykimas iš vienos šalies, ekonomikos sektoriaus ar srities į kitą, paprastai dėl geresnio atlyginimo ar geresnių gyvenimo sąlygų“. ²⁵

Taip pat išskiriamos dar dvi pagrindinės sąvokos, susijusios su protų nutekėjimu: tai „keitimasis protais“ (*brain exchange*) ir „protų nuostolis“ (*brain waste*). Keitimasis protais reiškia kompetencijos dviejų kryptių judėjimą tarp išvykimo šalies ir priimančios šalies. Tačiau kai aiškiai vyrauja viena judėjimo kryptis, vartojami terminai „protų įgijimas“ (*brain gain*) ir „protų nutekėjimas“ (*brain drain*). Terminas „protų nuostolis“ (*brain waste*) apibūdina kvalifikacijų praradimą, atsirandantį, kai aukštos kvalifikacijos darbuotojai migruoja į tas užimtumo formas, kurioms nereikalinga patirtis ir įgūdžiai, įgyti ankstesniame darbe. Apskritai būtina skirti du skirtingus fenomenus – laikiną išvykimą siekiant praplėsti savo mokslinį akiratį, ir išvykimą visam laikui – „protų nutekėjimą“ griežtąja prasme.

Neseniai imta vartoti naują sąvoką – „protų apytaka“ (*brain circulation*), kai kalbama apie judėjimo ciklą – išvykstama į užsienį studijuoti, ten įsidarbinama, o po to grįžtama namo, norint pasinaudoti gimtojoje šalyje atsivėrusiomis galimybėmis. Manoma, jog ši migracijos forma ateityje vis labiau plis, ypač tuomet, jei mažės ekonominiai netolygumai tarp valstybių.²⁶

Taip pat turėtume paminėti ir „Protų susigrąžinimo“ terminą, kuris apibūdina aukščiausios kvalifikacijos darbuotojų susigrąžinimą.²⁷

---

²⁵ Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai//

http://www.civitas.lt/files/Tyrimas_Lietuviu_emigracija_Studija.pdf; prisijungimo laikas 2006-09-19.

²⁶ Ten pat.

²⁷ Mokslinis tyrimas: Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę, priemonės. Vilnius, 2005. P. 43.

1.2. Migracijos teorijos

Migracijos tyrimai migracijos priežastims skiria daug dėmesio. Migracijos priežastims aiškinti yra skirtos pagrindinės migraciją aiškinančios teorijos. Viena iš dažniausiai pasitaikančių ir populiariausių, tai neoklasikinė ekonomikos teorija.

Taigi ekonominiu požiūriu migracija yra atsakas į ekonomines galimybes geriau gyventi, kurios keičiasi priklausomai nuo darbo rinkos sąlygų (pvz. darbo užmokesčio skirtumų). Migracija negali būti vertinama vienareikšmiškai: viena vertus, tai galimybės šaliai, į kurią migruojama (augantis darbo jėgos skaičius), kita vertus, galimybės šaliai ir iš kurios migruojama (nedarbo lygio mažėjimas). Tačiau šalyje, iš kurios išvykstama, mažėja dirbančiųjų skaičius, dėl to aštrėja socialinės šalpos, ekonominės plėtros problemos.²⁸ Taigi migracijos procese svarbios dvi veiksmų grupės – stūmimo ir traukos.

Stūmimo veiksniai yra demografiniai (darbingo amžiaus gyventojų mažėjimas, dėl to silpstanti socialinės rūpybos sistema) ir ekonominiai (atlyginimų skirtumai, užtrukęs pereinamasis ekonominės raidos laikotarpis, silpna socialinė sistema, nedarbo lygio augimas, mažos pajamos vienam gyventojui).

Traukos veiksniai – sąmoninga ekonomiškai stipresnių valstybių demografinė politika (siekis pritraukti jauną darbo jėgą), geografinė padėtis, kultūrinis suderinamumas, santykiniai pranašumai, didesnės pajamos, geresnė gyvenimo aplinka ir infrastruktūra.²⁹

Tarp tipinių Lietuvos emigrantų motyvų ir bruožų paminėtini tokie stūmimo motyvai, kaip sunkumai susirasti darbą, žemas užmokesčio lygis, blogos gyvenimo sąlygos, siekis gyventi kartu su (jau išvykusia) šeima. Traukos veiksniai – kultūriniais suderinamumas, administracinių kaštų mažėjimas dėl mažesnių mokesčių svetur. Tačiau lietuviams svarbesni stūmimo, o ne traukos veiksniai. (Tačiau dera pastebėti, kad emigracijos srautus po 2004 m. gegužės 1 d. nemaža dalimi nulėmė tokie traukos veiksniai, kaip įdarbinimo politika: pagrindiniai migrantų srautai pakrypo į liberalesnę įdarbinimo politiką priėmusias Angliją ir Airiją, o ne tradiciškai artimesnę Vokietiją.) Pagal socialinę demografinę struktūrą ekonominiais sumetimais labiau linkę išvykti jaunesni asmenys, turintys aukštesnį išsilavinimą, bedarbiai, studentai, samdomi tarnautojai, bet ne vadovai. Didžiuma planuojančių migruoti asmenų planuoja išvykti trumpam laikui (apie 40 % ketina išvykti 3-12 mėn.). Tačiau neakivaizdu, kiek tokie planai atitinka realias tendencijas – ar išankstiniai planai

---

²⁸ K. Gliosaitė. Ekonominių emigracijos motyvų ir pasekmių vertinimas // http://www.civitas.lt/files/Konferencija_Emigracija_04_12_02_pranesimai.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-19.

²⁹ Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai // http://www.civitas.lt/files/Konferencija_Emigracija_04_12_02_pranesimai.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-19.

nepakinta, kuomet išvykusieji neužsidirba taip greitai, kaip planavę, kultūrinis šokas pasirodo ne toks jau neįveikiamas, atsiranda gyvenimo svetur įprotis.³⁰

Taigi remiantis šia neoklasikine ekonomikos teorija pagrindinis makroekonominis migracijos veiksnys yra darbo jėgos paklausos ir pasiūlos skirtumai tarptautinėse rinkose, migracijos priežastis – skirtingas darbo užmokestis skirtingose valstybėse.³¹ Pajamų skirtumui sumažėjus prarandamos paskatos migracijai ir ji mažėja. Mikro lygyje ši teorija vertina, jog kiekvienas individas individualiai priima sprendimą, kaip prisitaikyti prie situacijos, ir veikia pagal individualią sąnaudų-naudos analizę. Jeigu nauda viršija sąnaudas – priimamas sprendimas migruoti. Pabrėžiama, kad pagrindinę vietą užima atlyginimo veiksnys.

Kita teorija- dviejų darbo rinkų teorija, kuri teigia, kad egzistuoja dvi darbo rinkos: pirmoji – suteikianti aukštas pajamas, išsilavinusiems vietiniams gyventojams skirta darbų rinka; antroji – pavojingų, mažai apmokamų darbų, kurių nenori imtis vietiniai gyventojai, rinka. Todėl tokias darbo vietas užima migrantai.³²

Migracijos tinklo teorija. Ji migracijos srautus aiškina kaip save generuojantį veiksni – migrantai suteikia ne tik informacijos apie darbo rinkos situaciją, įsidarbinimo, atlyginimo, apgyvendinimo galimybes, pateikia savo patirtis, bet patys savanoriškai ar kaip komercinę paslaugą suteikia informaciją ar teikia kitas paslaugas. Augant migrantų skaičiui mažėja ir migracijos sąnaudos – randasi ir pinga legalūs ar nelegalūs migracijos keliai; komunikacija su išvykimo valstybe; pinigų persiuntimo procedūros ir kt.

Migracijos sistemų teorija, kuri teigia, kad migracija tai makro ir mikro struktūrų tarp dviejų teritorijų sąveikos rezultatas. Makro struktūromis laikomi – instituciniai veiksniai, mikro struktūros tai pačių migrantų įsitikinimai, praktikos ir tinklai. Šie du lygmenys jungiasi įvairiais tarpiniais mechanizmais. Ši šiuo metu populiari teorija pripažįsta, kad kartais sunku atskirti mikro ir makro lygmenis ir įvardinti jų sąveiką, ir kad dažnai sąveika persidengia. Čia galima išskirti, kad kalbant apie demografinius migracijos veiksnius, svarbūs yra amžiaus ir šeimyninės padėties veiksniai, Tai reiškia, kad labiausiai mobilūs yra 20-30 metų žmonės, jau įsigiję tam tikrą išsilavinimą bei pradedantys karjerą. Šeimos ryšiai apsunkina išvykimą, o kilmės šalyje pasilikusios

---

³⁰ Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai//

http://www.civitas.lt/files/Konferencija_Emigracija_04_12_02_pranesimai.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-19.

³¹ Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę priemonės// <http://www.vpvi.lt/projektai.php?pid=112>, prisijungimo laikas 2006-08-20.

³² Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams //

http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyciams/3324, prisijungimo laikas 2006-08-11.

šeimos skatina sugrįžti.³³ Tą mums iliustruos gausio statistinė medžiaga apie Lietuvą ir mūsų atliktas tyrimas.

Pasaulio sistemų teorija – migraciją lemia darbo jėgos judėjimas iš periferijos į centrą. Periferija laikomi besivystantys, ne rinkos ekonomikos regionai, centras – kapitalistinės, poindustrinės valstybės. Centras ir periferija susiję kultūriniais, prekybos, kalbiniais ir kitais saitais.³⁴

Migracijos teorijos išskiria bendruosius veiksnius veikiančius gyventojų migraciją: demografiniai, kultūriniai, politiniai, ekonominiai, socialiniai, psichologiniai, saugumo, geografiniai ir kiti veiksniai, apie kuriuos bus šnekama vėliau.

1.3. ES vykdoma migracijos politika

ES teisės nuostatos migracijos srityje yra įgyvendinamos dviem kryptimis:

1) „išorinė“ migracija, kuri apima ES imigracijos ir prieglobsčio suteikimo politiką bei 2) „vidinė“ migracija – įgyvendinant laisvo asmenų judėjimo principą. Tačiau baimindamosi pigios darbo jėgos iš naujųjų ES valstybių narių, derybose dėl narystės „senosios narės“ išsiderėjo galimybę 7 metus taikyti pereinamojo laikotarpio priemones darbuotojų mobilumo srityje. Šiuo metu vienokias ar kitokias priemones, ribojančias darbo jėgos imigraciją iš naujųjų narių taiko visos „senosios narės“ išskyrus Švedija, Jungtin Karalystė ir Airija neriboja imigrantų patekimo į darbo rinką, tačiau taiko priemones mažinančias jų socialinės apsaugos lygį. Taigi, imigracija – tai tarptautinis reiškinys, kurio poveikį jaučia visos ES valstybės narės. Vidinė ES darbuotojų migracija - tai viena iš keturių laisvių, suvienijančių ES valstybių narių rinkas. Laisvas darbuotojų judėjimas įtvirtintas ES sutartyse, skatinamas priimant ES teisės aktus, kurie užtikrina, kad atvykę iš kitų valstybių narių darbuotojai nebūtų diskriminuojami, vykdomos įvairios darbuotojų mobilumo skatinimo programos. Lietuvos gyventojai naudojami vieningos ES rinkos privalumais ir siekia gyvenimą pagerinti dirbdami kitose ES valstybėse. Pastaruoju metu imta nerimauti, jog masinė gyventojų emigracija turi neigiamos įtakos valstybės raidai, svarstomos įvairios valstybės politikos priemonės gyventojų emigracijai valdyti.³⁵

³³ Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę priemonės// <http://www.vpvi.lt/projektai.php?pid=112>, prisijungimo laikas 2006-08-20.

³⁴ Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams // http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyciams/3324, prisijungimo laikas 2006-08-11.

³⁵ Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams // http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyciams/3324, prisijungimo laikas 2006-08-11.

Pripažindami būtinybę turėti bendrą požiūrį į migracijos reikalų tvarkymą ES valstybių ir vyriausybės vadovai dar 1999 m. spalio mėn. Tamperėje nusprendė kurti bendrąją imigracijos politiką. Jie sutarė, kad dabartinius nacionalinius su imigracija susijusius teisės aktus reikia suderinti, kad būtų galima reguliuoti migracijos srautus atsižvelgiant į ekonomikos poreikius ir ES gebėjimą priimti ir integruoti naujus imigrantus. Buvo pateikti pasiūlymai siekiant apibrėžti legalių imigrantų priėmimo į ES kriterijus, skatinti migrantų integravimą ir pažaboti nelegalią imigraciją bei prekybą žmonėmis. Šios taisyklės negaliojo Danijai, atsisakiusiai taikyti Europos bendrijos steigimo sutarties IV antraštinės dalies nuostatas. Airija ir Jungtinė Karalystė turėjo teisę kiekvienu konkrečiu atveju nuspręsti, priimti ES teisės aktus, susijusius su imigracija, ar nepriimti.³⁶

Imigracijos politika susijusi su jautriais klausimais – darbo lygiu, socialine sanglauda ir kultūrine įvairove, taip pat sienų kontrole, teisėsauga ir nacionaliniu saugumu. Pasiūlytos penkios teisinės priemonės, skirtos suderinti nacionaliniams įstatymams, leidžiantiems ne ES valstybių narių piliečiams įvažiuoti į šalį ir joje gyventi.

2003 m. rugsėjo mėn. priimta Direktyva dėl teisės į šeimos susijungimą (2003/86/EB).³⁷ Tai pirmoji teisinė priemonė, ES priimta legalios imigracijos srityje. Šioje direktyvoje išdėstytos sąlygos, kuriomis trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra legalūs vienos iš valstybių narių gyventojai, turi teisę atsivežti į ES vyrus, žmonas ir nepilnamečius vaikus.

2003 m. lapkričio mėn. priimta Direktyva dėl ilgalaikių gyventojų statuso (2003/109/EB).³⁸ Pagal ją trečiųjų šalių piliečiai, bent penkerius metus legaliai išgyvenę ES, gauna vienodą vertinimą daugumoje socialinių ir ekonominių sričių. Jiems taip pat suteikiama teisė persikelti į kitą valstybę narę dirbti, mokytis arba išvykti dėl kitų priežasčių tam tikromis sąlygomis. Bendrosiose ES taisyklėse taip pat apibrėžtos studentų, stažuotojų, kuriems nemokamas atlyginimas, ir savanorių iš trečiųjų šalių priėmimo į šalį ir gyvenimo joje sąlygos.

ES taip pat ketina sudaryti palankias sąlygas mokslininkams iš trečiųjų šalių priimti šalyje, tai bus jos indėlio skatinant Europos mokslinius tyrimus ir pritraukiant daugiau mokslininkų, dalis. 2001 m. Komisija priėmė direktyvos, apibrėžiančios suderintas ES taisykles, nustatančias trečiųjų šalių piliečių atvykimo į šalį ir gyvenimo joje atlyginamo darbo ir savarankiškos ekonominės veiklos tikslais sąlygas, projektą, tačiau Taryba jį įvertino nepalankiai. Komisija 2004 m. antroje pusėje pradėjo debatus šiuo klausimu, paskelbdama Žaliąją knygą, skirtą ekonominei

³⁶ http://ec.europa.eu/justice_home/key_issues/immigration/immigration_1104_lt.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-11.

³⁷ [Direktyva dėl teisės į šeimos susijungimą // http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/l_251/l_25120031003en00120018.pdf](http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/l_251/l_25120031003en00120018.pdf), prisijungimo laikas 2006-08-20.

³⁸ [Direktyva dėl ilgalaikių gyventojų statuso // http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2004/l_016/l_01620040123en00440053.pdf](http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2004/l_016/l_01620040123en00440053.pdf), prisijungimo laikas 2006-08-20.

migracijai į ES.³⁹ Joje išsakoma ES pozicija migracijos klausimais. Dėl šios knygos ir dabar vis išsakomos valstybių nuomonės ar atskirų Europos parlamentų komitetų pozicijos,⁴⁰ stengiamasi nuolat reaguoti į besikeičiančią tarptautinę situaciją.

Trečiųjų šalių piliečių integravimas valstybėse narse – vienas didžiausių sunkumų, kuriuos reikia įveikti įgyvendinant bendrąją imigracijos politiką, ir pagrindinis dalykas skatinant ekonominę ir socialinę sanglaudą Europos Sąjungoje. 2003 m. Komisija paskelbė Komunikatą dėl imigracijos, integracijos ir užimtumo, kuriame pabrėžiama, kad nors imigracija ir nėra būdas visiems demografinio smukimo ir senėjimo padariniams pašalinti, ES darbo rinkos poreikiams patenkinti ateityje reiks didesnio migracinio srauto. Tai ypač aktualu atsižvelgiant į numatomą darbingo amžiaus ES gyventojų skaičiaus mažėjimą po 2010 m. 2004 m. liepą Komisijos pateiktoje pirmojoje metinėje ataskaitoje migracijos ir integracijos Europoje klausimais dar teigta, kad lengviau prieinama darbo rinka, geresni kalbų įgūdžiai ir išsilavinimas yra esminės sėkmingo migrantų integravimo sąlygos. ES aktyviai skatina informacijos, susijusios su integracija, ir geros praktikos mainus per 2002 m. nustatytus integracijai skirtus nacionalinius kontaktinius punktus, ji sukūrė ir teisinę bazę, kad galima būtų kovoti su diskriminacija, rasizmu ir ksenofobija, nes šie reiškiniai kartais apsunkina integracijos procesą.

Bendrosios politikos kovojant su nelegalia imigracija plėtra suformuota trijuose Komisijos komunikatuose; paskui Taryba priėmė veiksmų planus, susijusius su nelegalia imigracija, išorės sienomis ir gražinimu. Tuose trijuose veiksmų planuose nustatytos kelios teisinės, operatyvinės ir finansinės priemonės, kad būtų užtikrintas ES gebėjimas geriau valdyti migracijos srautus. ES labai remia nuodugnių šios srities veiklos principų idėją. Veiksmai, kurių tikslas – išorės sienų kontrolės gerinimas arba veiksmingas nelegalių gyventojų gražinimas į jų kilmės šalį, turi būti atliekami pradėdant sistemingą dialogą su trečiosiomis šalimis dėl migracijos valdymo ir sudarant Bendrijos readmisijos susitarimus, kaip antai šiuo metu galiojantys susitarimai su Honkongu, Makao, Šri Lanka ir Albanija. Bendradarbiaujant kitose srityse susitelkiama kovai su prekyba žmonėmis ir naujų technologijų diegimo plėtrai, kad kelionės arba tapatybės dokumentai būtų saugomi patikimiau. Kitos priemonės, svarbios rezultatams pasiekti, su socialiniais ir ekonomikos dalyviais yra susijusios daugiau tiesioginiu ryšiu, pavyzdžiui, tai priemonės, skirtos kovai su slepiamu darbu, ir taikomos vežėjų atsakomybei. Be to, Bendrija, siekdama įvertinti jau

---

³⁹ Žalioji knyga dėl Europos migracijos tinklo ateities ir dėl Europos Sąjungos požiūrio į ekonominės migracijos valdymą // http://ec.europa.eu/justice_home/key_issues/immigration/immigration_1104_lt.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-11.

⁴⁰ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl ES pozicijos ekonominės migracijos valdymo klausimų // <http://eescopinions.eesc.europa.eu/eescopiniondocument.aspx?language=lt&docnr=694&year=2005>; prisijungimo laikas 2006-10-20.

priimtas priemonės ir išnagrinėti naujas galimybes imtis veiksmų, stengiasi surinkti daugiau patikimos informacijos apie migracijos srautus. Buvo tikimasi, kad ratifikavus Konstitucinės sutarties projektą, bendrosios imigracijos politikos plėtra įgaus pagreitį, nes sprendimai Taryboje bus priimami kvalifikuota balsų dauguma, o jų priėmimo procese dalyvaus Parlamentas.⁴¹

Taigi, dar kartą reikia pabrėžti, kad ES laikosi laisvo asmenų judėjimo principo. Čia visai Europai yra svarbios 4 pagrindinės sritys, kurios lemia laisvą asmenų judėjimą: profesinių ir akademinų kvalifikacijų pripažinimas; informacijos apie padėtį ES narių darbo rinkose teikimas; nediskriminacinis sveikatos apsaugos paslaugų ir socialinių garantijų teikimas bei dvigubo pajamų apmokestinimo išvengimas.⁴²

Taip pat privalome neužmiršti ir pačių naujausių ES lygmeniu išsakytų nuomonių, pvz., 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Vystymosi komiteto pranešimo „Dėl Vystymosi ir migracijos“, kuriame kalbama apie emigraciją, kaip apie ne naują reiškinį, tačiau dėl savo masto globalizacijos kontekste ir dėl visų tarptautinio lygmens veikėjų sąmoningumo nuo šiol tampančio vienu svarbiausių tarptautinės bendruomenės politinių uždavinių. Pranešimu siekiama išanalizuoti tarptautinės migracijos ir vystymosi ryšį, siekiant parengti Europos Sąjungos bendradarbiavimo ir vystymosi politikos rekomendacijas. Taip pat būtina pabrėžti, kad dėl šio pranešimo savo oficialią poziciją pareiškė, kuri čia buvo įtraukta ir Užsienio reikalų komitetas, Užimtumo ir socialinių reikalų komitetas bei Piliečių laisvių, teisingumi ir vidaus reikalų komitetas kartu su Moterų teisių ir lyčių lygybės komitetu.⁴³

Pranešime pabrėžiama, kad Sąjunga į savo ryšius su trečiosiomis šalimis turėtų integruoti bendrą migracijos srautų valdymą ir kad asociacijos susitarimai turėtų atspindėti abiejų šalių įsipareigojimus sienų kontrolės ir migracijos srautų valdymo srityse. Šiuo pranešimu Europos Sąjungos ir valstybių narių prašoma skatinti apykaitinę arba švytuoklinę migraciją: t.y. drauge su kilmės šalimis įgyvendinant laikinos migracijos politiką ir tokias programas kaip daugkartinio įvažiavimo vizų suteikimas tam tikriems asmenims. Taip pat mums įdomu, kad pripažįstama, kad dėl protų nutekėjimo reiškinio, kai dėl migracijos į ES mažėja trečiųjų šalių intelektualiniai, akademiniai ir profesiniai išteklių, turi neigiamos įtakos tų šalių plėtrai, nes mažėja tų šalių profesiniai išteklių. Prašoma atkreipti dėmesį į nesąžiningas agentūras, kurios apgaulinėdamos įdarbina kvalifikuotus darbuotojus; džiaugiasi Komisijos pasiūlymu skatinti apykaitinę migraciją, kai migrantai tarp savo gimtosios šalies ir tikslo šalies keliauja pirmyn ir atgal, įgytas žinias ir

⁴¹ http://ec.europa.eu/justice_home/key_issues/immigration/immigration_1104_lt.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-11.

⁴² Mokslinis tyrimas: Ekonominų migrantų skatinimo grįžti į tėvynę, priemonės. Vilnius, 2005.-P. 22-23.

⁴³ Europos parlamento teisėkūros rezoliucijos projektas „Dėl vystymosi ir migracijos“ 2006 m. birželio 14 d. // <http://www.europarl.europa.eu/omk/sipade3?OBJID=122759&L=LT&NAV=X&LSTDOC=N>; prisijungimo laikas 2006-10-29.

patirtį panaudodami savo gimtosiose šalyse; pabrėžia, kad kartu su apykaitine migracija svarbu numatyti integracijos priemones išvykstantiems ir grįžtantiems migrantams. Svarbiausia, kad ragina nustatyti prievartinės migracijos prevencijos priemones, ypač atsižvelgiant į prekybos žmonėmis prevenciją, stebėjamą ir mažinimą.⁴⁴

Taigi, galėtume išskirti pagrindinius dokumentus, dabar reglamentuojančius vizų, emigracijos, Šengeno ir laisvo asmenų judėjimo klausimus:

- 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas, numatantis reglamentuoti tam tikras sritis, kurioms taikoma Europos bendrijos steigimo sutarties trečiosios dalies IV antraštinė dalis, tos Sutarties 251 straipsnyje nurodyta tvarka (2004/927/EB).
- Hagos programa: laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje 2005/C 53/01.
- Tarybos ir Komisijos veiksmų planas, įgyvendinantis Hagos programą dėl laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimo Europos Sąjungoje.
- 2006 m. spalio 5 d. Tarybos sprendimas 2006/688/EB dėl tarpusavio keitimosi informacija, susijusia su valstybių narių priemonėmis prieglobsčio ir imigracijos srityse, mechanizmo nustatymo.⁴⁵ Pilną teisinių dokumentų sąrašą pateikiame 2 priede.

1.4. Migracinių procesų valdymas Lietuvoje

Lietuvos narystė Europos Sąjungoje labai paspartino šalies reformas migracijos srityje. Lietuvoje priimami nauji įstatymai, įgyvendinami svarbūs tarptautiniai projektai ir vykdoma ES prioritetus atitinkanti imigracijos politika. Lietuva, kaip ES narė, vykdo bendrus prioritetus atitinkančią migracijos politiką. Mūsų šalis yra ES migracijos procesų valdymo sistemos dalyvė.⁴⁶

Lietuvos migracijos politikos požiūriu svarbiausi yra šie strateginiai dokumentai:

- Ilgalaikio strateginio planavimo dokumentai:
  - Valstybės ilgalaikės raidos strategija.
  - Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. ilgalaikė strategija.
  - Nacionalinė darnaus vystymosi strategija.

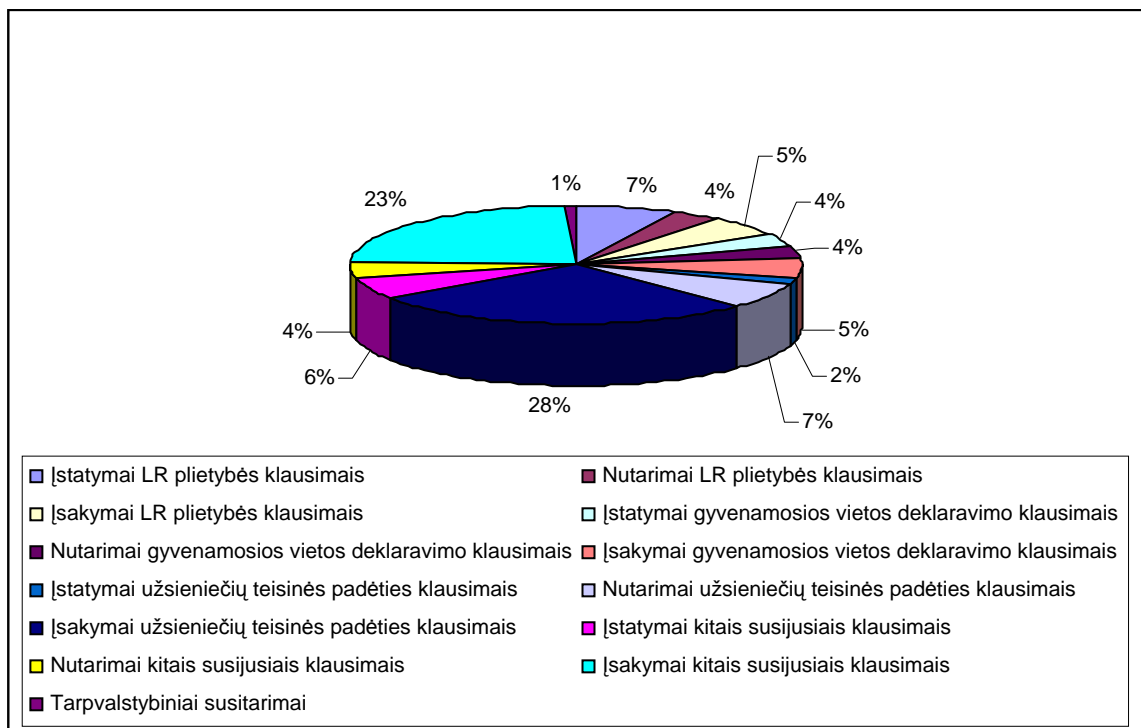
⁴⁴ Europos parlamento teisėkūros rezoliucijos projektas „Dėl vystymosi ir migracijos“ 2006 m. birželio 14 d. // <http://www.europarl.europa.eu/omk/sipade3?OBJID=122759&L=LT&NAV=X&LSTDOC=N>; prisijungimo laikas 2006-10-29.

⁴⁵ Europos Sąjungos teisės aktai vizų, migracijos, prieglobsčio, Šengeno ir Laivo asmenų judėjimo srityse // http://www.migracija.lt/MD/TeisesA/esteisakt/sarasas.htm#_Toc143662979; prisijungimo laikas 2006-10-29.

⁴⁶ Lietuvai nebaisus imigrantų antplūdis// <http://www.migracija.lt/MD/Informac/visainebaisu.htm>; prisijungimo laikas 2006-09-15.

- Vidutinės trukmės tarpsektoriniai strateginio planavimo dokumentai:
  - Tarpsektoriniai – 2004-2006 m. Lietuvos Bendrasis programavimo dokumentas (BPD) ir Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa;
  - Sektoriniai – nacionalinė demografinės (gyventojų) politikos strategija bei jos įgyvendinimo 2005-2007 m. priemonių planas.⁴⁷
- Kiti teisiniai dokumentai.

1 pav. **Pagrindiniai teisės aktai reglamentuojantys migracinių procesų valdymą Lietuvoje**

Šaltinis: Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos teisės aktų duomenų bazė

Išanalizavę šį paveikslėlį ir 3 priedą, kuriame pateiktas pilnas teisės aktų sąrašas, matome, kad daugiausiai dėmesio skiriame imigracinei politikai ir yra daugiausiai teisės aktų reglamentuojančių imigraciją, tuo tarpu emigracijai dėmesys beveik neskiriamas.

Pagrindiniame strateginio planavimo dokumente – Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje – numatoma valstybės ilgalaikės raidos vizija, padedanti tarpusavyje suderinti ir integruoti valstybės bendrąsias ir šakines strategijas⁴⁸. Šioje strategijoje išdėstoma valstybės

⁴⁷ Mokslinis tyrimas: „Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę priemonės“ // <http://www.vpvi.lt/projektai.php?pid=112>; prisijungimo laikas 2006-09-15.

⁴⁸ Valstybės ilgalaikės raidos strategija // Valstybės žinios, 2002, Nr. 113-5029.

geopolitinės padėties analizė bei apibrėžiami ilgalaikiai prioritetai ir jų įgyvendinimo kryptys. Išskiriamos dvi su migracija susijusios problemos: (1) nelegali migracija ir (2) ekonominė emigracija. Ekonominė emigracija apibrėžiama kaip Lietuvos silpnybė, dėl kurios prarandama dalis darbo jėgos. Be to, ji priskiriama ir potencialių grėsmių grupei kaip galinti daryti neigiamą įtaką valstybės ekonominio, mokslinio ir technologinio potencialo plėtotei. Atskirai pažymima meno kūrėjų bei kultūros specialistų emigracijos iš Lietuvos problema, sąlygojanti lietuvių kultūros savitumo mažėjimą.

Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. ilgalaikėje strategijoje nustatytos šalies ekonominės politikos kryptys⁴⁹. Joje didelė darbo jėgos migracija taip pat laikoma valstybės silpnybe. Itin pabrėžiama gyventojų, visų pirma, jaunimo, intensyvios emigracijos iš kaimiškų regionų problema, silpninanti šių regionų intelektualio kapitalo išteklius ir ekonominės plėtros galimybes. Strategijoje prognozuojama, jog grėsmę visos Lietuvos ekonomikos vystymuisi gali kelti aukštos kvalifikacijos specialistų emigracija. Numatoma, kad „protų nutekėjimas“ ateityje sąlygos šalies intelektualio potencialo silpnėjimą, depopuliaciją, kvalifikuotos darbo jėgos stygių ir nekvalifikuotos darbo jėgos perteklių šalyje. Specialistų emigracija taip pat lems išlaidų švietimui, mokymui ir mokslui praradimą bei potencialaus nacionalinio produkto mažėjimą. Be to, jaunimo emigracija prisidės prie demografinių problemų, pavyzdžiui – didins vyresnio amžiaus žmonių dalį visuomenėje.

Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje taip pat akcentuojama darbo jėgos, ypač aukštos kvalifikacijos specialistų, emigravimo grėsmė šalies socialiniam vystymuisi⁵⁰. Pabrėžiamas potencialus perspektyviausių mokslininkų emigracijos pavojus jei mažai dėmesio bus skiriama Lietuvos mokslo plėtrai.

Apibendrinant, aukščiau aptartose strategijose nėra pateikiama konkrečių priemonių ekonominei emigracijai kontroliuoti; dažniausiai konstatuojamos su emigracija susijusios „silpnybės“ ir „grėsmės“. Be to, politikos ekonominės emigracijos atžvilgiu kūrimas bei įgyvendinimas tarsi atidedamas, nurodant, pavyzdžiui, kad tik ateityje dėl demografinių problemų „bus aktualu skatinti re-emigraciją.“⁵¹ Taip pat pastebėtina, kad darbo jėgos bei jaunimo emigracija priskiriamos šalies silpnybių grupei, t.y. jos pristatomos kaip jau egzistuojančios problemos. Tuo tarpu „protų nutekėjimas“ dažniausiai apibrėžiamas kaip galima ateities grėsmė. Šį skirtumą gali paaiškinti faktas, kad analizuojami dokumentai priimti maždaug 2-3 metus prieš Lietuvos narystę ES. Tuo metu visos emigracijos pasekmės dar nebuvo pakankamai gerai įsisąmonintos.

⁴⁹ Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija // Valstybės žinios, 2002, Nr. 60-2424.

⁵⁰ Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Valstybės žinios, 2003, Nr. 89-4029.

⁵¹ Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija, Valstybės žinios, 2002, Nr. 60-2424.

Nagrinėjant vidutinės trukmės programavimo dokumentus, būtina išanalizuoti Bendrąjį programavimo dokumentą. BPD yra ES struktūrinių fondų paramos Lietuvai ir nacionalinio bendrafinansavimo panaudojimo strategija.⁵² Jame išdėstytos šios strategijos tikslai, uždaviniai, prioritetai bei priemonės. Analizuojant esamą šalies padėtį, šiame dokumente ekonominės emigracijos neigiamas poveikis numatomas dviejuose sektoriuose:

- Švietimo bei mokslinių tyrimų srityje mokslininkų bei kvalifikuotų specialistų, ypač jaunų, emigracija. Ją lemia nepakankamai aukštas šių asmenų socialinis statusas bei menkos karjeros galimybės. Emigracija sąlygoja didėjantį vidutinį mokslinių darbuotojų amžių, o kartu ir mažėjantį šalies mokslinį potencialą.
- Užimtumo ir nedarbo srityje itin aktuali darbingo amžiaus žmonių emigracija, mažinanti ekonominį aktyvumą šalyje. Ji prisideda ir prie demografinių pokyčių – vis didesnę gyventojų dalį sudaro senyvi, nedarbingo amžiaus žmonės.

Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje ekonominė emigracija siejama su užimtumo politika. Pristatant pagrindines problemas užimtumo srityje pabrėžiama, kad ekonominė emigracija prisideda prie nepalankia linkme kintančio Lietuvos gyventojų skaičiaus ir visuomenės demografinės struktūros. Dėl gyventojų skaičiaus mažėjimo ir visuomenės senėjimo didėja socialinės paramos ir sveikatos priežiūros poreikis. Be to, emigruojant kvalifikuotai darbo jėgai, kurią daugiausiai sudaro jaunimas, daugelyje ūkio šakų jaučiamas neatitikimas tarp kvalifikuotos darbo jėgos paklausos ir pasiūlos. Siekiant pagerinti darbo rinkos poreikių atitiktį, numatoma 2005-2006 metais parengti pasiūlymus dėl priemonių ekonominei emigracijai valdyti. Užduotis deleguota „Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Finansų ministerijai ir Švietimo ir mokslo ministerijai.“⁵³

Emigraciniai reikalai negali būti analizuojami, neišnagrinėjus vieno iš pagrindinio, gyventojų politiką reglamentuojančio dokumento. Lietuvoje tai yra Nacionalinė demografinės (gyventojų) politikos strategija patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 spalio 28 dieną.⁵⁴ Joje labai išsamiai nagrinėjamos emigracijos pasekmės, atlikta migracinių procesų SSGG analizė, stengtasi suformuluoti Lietuvos valstybės misiją ir viziją migracinių procesų atžvilgiu. Pagrindinis strateginis migracijos tikslas buvo suformuluotas, kaip puoselėti atsivėrusią ES (vėliau – Šengeno susitarimo) erdvę kaip laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje būtų užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas, gerbiamos žmogaus teisės ir laisvės, vykdomos reikiamos priemonės, susijusios su kontrole prie išorinių ES sienų, nusikalstamumo prevencija ir užkardymu, valdomi

⁵² Lietuvos 2004-2006 metų bendrasis programavimo dokumentas, Valstybės žinios, 2004, Nr. 123-4486.

⁵³ Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa// www.ukmin.lt; prisijungimo laikas 2006-09-10.

⁵⁴ Nacionalinė demografinės (gyventojų) politikos strategija// Valstybės žinios, 2004. Nr. 159-5795

migracijos procesai pagal ES reikalavimus sprendžiant užsieniečių teisinės padėties valstybėje, prieglobsčio suteikimo, nelegalios migracijos prevencijos ir kitus su migracijos politikos vykdymu susijusius klausimus. Buvo išsikelti pagrindiniai uždaviniai, tokie kaip imigracijos srautų reguliavimas laikantis ES teisės aktų reikalavimų ir atsižvelgiant į Lietuvos politinius, ekonominius, socialinius ir kitus valstybės gyvenimo interesus; dalyvavimas rengiant ir vykdamas bendrą ES prieglobsčio politiką; nelegalios migracijos prevencijos vykdymas; emigracijos mastų mažinimas, švelninant neigiamas emigracijos pasekmes; darbo migracijos srautų reguliavimas, atsižvelgiant į Lietuvos darbo rinkos poreikius ir bendrą ES darbo migracijos politiką; informacijos sistemos sukūrimas užsieniečių reikalams administruoti, rengtis jas prijungti prie tarpvalstybinių informacijos sistemų; migracijos procesų analizė ir įgyvendinamų vizų, migracijos ir prieglobsčio politikos priemonių veiksmingumo vertinimas; stiprinimas valstybės institucijų, kurių darbas susijęs su vizų, migracijos ir prieglobsčio klausimų sprendimu, administracinius gebėjimus, taip pat šių institucijų valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimas.

Taigi Nacionalinėje demografinės (gyventojų) politikos strategijoje nustatyti ilgalaikiai demografinės (gyventojų) politikos tikslai ir uždaviniai iki 2015 metų.⁵⁵ Daugiausia dėmesio skiriama šeimos gerovei, visuomenės sveikatai ir migracijai. Migracijos procesus aprašančioje strategijos dalyje konstatuojama, kad emigracijos iš Lietuvos mastai yra itin dideli ir toliau auga. Ši tendencija aiškinama tik ekonominiais (nedarbas, neadekvatus teikiamų socialinių garantijų ir atlyginimų dydis), tiek socialiniais (sėkmingi emigracijos pavyzdžiai, besiplečiantis jau emigravusių artimųjų ratas, palankus visuomenės požiūris į emigraciją) veiksniais. Nors teigiama, kad vyrauja laikina emigracija, tačiau pastebima, kad asmenys, ketinę išvykti trumpam, neretai į Lietuvą nebegrįžta. Taip pat išskiriamos dvi grupės, kurių emigracija šalies raidai daro itin neigiamą įtaką: jauni asmenys (jų išvykimas lemia gyventojų struktūros pokyčius) ir kvalifikuoti asmenys (dėl jų emigravimo mažėja šalies ekonominis (inovacinis) konkurencijos potencialas). Pabrėžiama, kad nors kai kuriose ūkio šakose jau pasireiškia aukštos kvalifikacijos specialistų trūkumas, tačiau nėra koncepcijų ir programų numatančių, kaip juos susigrąžinti ar panaudoti jų potencialą Lietuvoje. Strategijoje pažymima, kad darbo migraciją iš Lietuvos ateityje gali mažinti šalies ekonominė plėtra, taip pat užimtumo ir socialinės priemonės (darbo užmokesčio didėjimas, bedarbių, ypač jaunimo, socialinės apsaugos gerinimas ir pan.).⁵⁶

Taigi, po Lietuvos įstojimo į ES, mūsų valstybės sienos yra ir ES temos. Tad Lietuvoje užtikrinama išorinių ES sienų apsauga – patikimos prevencinės priemonės bei šioje srityje

---

⁵⁵ Ten pat.

⁵⁶ Mokslinis tyrimas: „Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę priemonės“ // <http://www.vpvi.lt/projektai.php?pid=112>; prisijungimo laikas 2006-09-15.

sukaupta patirtis stabdo nelegalių imigrantų atvykimą į šalį. Yra įtvirtintas principas, kad užsieniečiai, kurie nėra ES piliečiai, pirmą kartą besikreipiantys dėl leidimo gyventi išdavimo, prašymą turi pateikti Lietuvos diplomatinei ar konsulinei įstaigai užsienyje. Beje, tokia procedūra taikoma ir šalių, kurioms galioja bevizis režimas, piliečiams. Be to, sprendimas dėl leidimo išdavimo ES piliečiams priimamas ne ilgiau kaip per vieną mėnesį, o trečiųjų šalių piliečių prašymai gali būti nagrinėjami iki šešių mėnesių. Taip pat kartais įvertinama, ar nesudaromos fiktyvios santuokos. Tokia praktika galioja daugelyje ES valstybių. Minėtos problemos sprendžiamos ir iš dalies keičiant prieglobsčio procedūrą – ji tapo paprastesnė, trumpesnė ir, žinoma, efektyvesnė.⁵⁷

Nelegalios migracijos kontrolė, prevencijos priemonės, prieglobsčio suteikimo procedūros efektyvesnis teisinis reguliavimas, biometrinių duomenų diegimas asmens dokumentuose bei readmisijos (piliečių gražinimo į kilmės šalį) sutarčių sudarymas įvardijami kaip Europos Sąjungos prioritetai. Beje, Lietuva yra pirmoji ir kol kas vienintelė šalis, turinti readmisijos sutartį su Rusijos Federacija. Tokios sutartys pasirašytos su Ukraina, Moldova, Kroatija, Rumunija, Armėnija. Readmisijos straipsniai yra keliose mūsų tarptautinėse sutartyse su trečiosiomis šalimis, dėl readmisijos toliau vedamos derybos ir su kitomis šalimis. Lietuva sukaupe vertingos patirties šioje srityje.

Prieš stojimą į Europos Sąjungą Lietuva priimtas naujas įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“. Šio įstatymo tikslas – suderinti Lietuvos teisės aktų nuostatas su Europos Sąjungos *acquis* reikalavimais. Buvo atsižvelgta į beveik 90 ES teisės nuostatų vizų, migracijos, prieglobsčio bei laisvo asmenų judėjimo srityse. Šiuo metu vis dar rengiami įstatymo lydintieji teisės aktai, reikalingi tolesniam šio įstatymo įgyvendinimui užtikrinti. Stengtasi šiame įstatyme aprėpti visas užsieniečių teisinę padėtį reglamentuojančias nuostatas, įskaitant ir susijusias su prieglobsčio prašytojais.

Lietuvoje gerbiama žmogaus teisė ieškoti prieglobsčio nuo persekiojimo ir juo naudotis. Prieglobstis Lietuvoje – tai pabėgėlio statusas bei papildoma ar laikinoji apsauga. Palyginti su mūsų kaimynėmis Latvija ir Estija, Lietuvoje prieglobsčio prašytojų yra daugiausia, tačiau atsižvelgiant į bendrą situaciją Europos Sąjungoje – gana nedaug. Per septynerius metus Lietuvoje užregistruota apie 1 400 prieglobsčio prašytojų, beveik 70 užsieniečių buvo suteiktas pabėgėlio statusas pagal Ženevos konvencijos nuostatas. Kaip mano Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktorius Almantas Gavėnas, kad prieglobsčio prašytojų ir nelegalių imigrantų skaičius ir toliau turėtų išlikti santykinai nedidelis, nes užsieniečių

---

⁵⁷ Lietuvai nebaisus imigrantų antplūdis// <http://www.migracija.lt/MD/Informac/visainebaisu.htm>; prisijungimo laikas 2006-09-15.

teisinės padėties administravimas pastebimai gerėja – dėl teisinių nuostatų tobulinimo, tarptautinio bendradarbiavimo, kuris suteikia galimybę naudotis kitų šalių sukauptu patirtimi, ir gerėjančių Lietuvos institucinių gebėjimų.⁵⁸ Daug tikimasi iš baigiamo kurti Užsieniečių registro, kuriame bus kaupiami patikimi ir išsamūs duomenys apie užsieniečius Lietuvoje, reikalingi įvairioms suinteresuotoms institucijoms.

Žinoma, kad Lietuva privalo įgyvendinti laisvo asmenų judėjimo principą. Lietuvoje pradėti išduoti naujo pavyzdžio dokumentai – leidimai gyventi užsieniečiams ir užsieniečio pasas. Leidimai nuolat ar laikinai gyventi Lietuvoje dabar išduodami kortelės formos, europinio pavyzdžio, be to, jiems gaminti naudojamos tokios pat pažangios kaip ir Lietuvos Respublikos pasams ar asmens tapatybės kortelėms technologijos ir apsaugos priemonės. Tokie leidimai gyventi daug geriau nei ankstesnieji apsaugoti nuo galimų padirbinėjimų. ES piliečiams ir jų šeimos nariams išduodami Europos Bendrijų leidimai gyventi. Užsieniečio pasas reikalingas tiems užsieniečiams, kurie turi teisę gyventi Lietuvoje, tačiau dėl objektyvių priežasčių negali gauti paso savo kilmės valstybėje. Šis dokumentas nepakeičia pilietybės, tačiau patvirtina teisę būti Lietuvoje ir išvykti iš jos.

Taigi, dabartinė Lietuvos Respublikos Vyriausybė deklaruoja siekį „rūpintis Lietuvos Respublikos piliečių, pasinaudojusių laisvo asmenų judėjimo teise, geresniu socialinių ir kultūrinių poreikių tenkinimu užsienio valstybėse“ bei „parengti ir įgyvendinti priemones, skatinančias ekonominius migrantus grįžti į Tėvynę“ (*LR Vyriausybės 2004–2008 metų programa*, 8.31). Tai – paskutinis socialinės programos dalies punktas. Tiek jo vieta, tiek formuluotė rodo, kad nei iššūkio masto bei pobūdžio, nei problemos sudėtingumo dabartinė Vyriausybė kol kas nėra įsisąmoninusi.⁵⁹ Dažniausiai emigracija suvokiama visų pirma kaip ekonominė migracija, mažai dėmesio skiriama protų ir specialistų nutekėjimui, bene opiausiai Lietuvai kylančių emigracijos problemų. Tačiau, nors ir labai lėtai, bet situacija keičiasi į gerą. Vis dažniau pradeda garsiai kalbėti apie šią problemą ne tik žiniasklaidos, bet ir politikų, net pasigirsta raginimų kurti „Išsivijų reikalų ministeriją“ ar bent jau Seime įkurti nuolatinę išsivijos reikalus kuriojančią komisiją.⁶⁰

---

⁵⁸ Lietuvai nebaisus imigrantų antplūdis// <http://www.migracija.lt/MD/Informac/visainebaisu.htm>; prisijungimo laikas 2006-09-15.

⁵⁹ Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai.-Vilnius, 2005.-P. 5.

⁶⁰ P.Auštrevičius siūlo kurti ministeriją išsivijos reikalams// <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/article.php?id=10910307>; prisijungimo laikas: 2006-10-10.

2. EMIGRACIJA LIETUVOJE

2.1. Emigracijos mastai Lietuvoje

Gyventojų migracija neatsiejama istorijos dalis. Lietuvos valstybingumo ir šalies teritorijoje gyvenančių ar gyvenusių tautų istorija iš dalies yra migracijos istorija – persikėlimo, įsitvirtinimo, vienu ar kitu imigrantų valdymo istorija. O kaip emigracijos problema atrodo iliustruota skaičiais? Nors tam tikra emigruojančiųjų iš Lietuvos piliečių statistika registruojama dar nuo nepriklausomybės paskelbimo, tačiau tikslių duomenų šioje srityje dar trūksta. Duomenys apie realius migracijos srautus skiriasi priklausomai nuo šaltinio ir skaičiavimo metodikos.

Statistikos departamento turimi duomenys pateikia kelis skaičius, padedančius apytiksliai įsivaizduoti procesų mastą, nors galutinio atsakymo dėl emigracijos apimtys šie skaičiai neduoda dėl skaičiavimo metodikos ir kitų problemų. Taigi Statistikos departamento duomenimis, 2006 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 3403,2 tūkst. gyventojų, tai 22,1 tūkst. mažiau negu 2005 m. pradžioje. Dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos (daugiau mirė nei gimė) gyventojų skaičius sumažėjo 13,3 tūkst., dėl neigiamo migracijos saldo (emigravo – 15,6 tūkst., imigravo – 6,8 tūkst.) – 8,8 tūkst.⁶¹ Atkreipiame dėmesį, kad tuo tarpu 2005 m. III ketvirčio pabaigoje Lietuvoje gyveno 3412,8 tūkstančiai gyventojų.⁶² Tad gyventojų skaičius jau keletą metų nuolat mažėja. Jau ilgą laiką natūralus gyventojų prieaugis yra neigiamas, tad čia nereikėtų užmiršti ir emigracijos.

Didžiąją dalį gyventojų sudaro moterys- 53,3 proc. Lietuvos gyventojai nepaliaujamai sensta. Net apie 20 proc. visų gyventojų yra pensinio amžiaus, o jaunimas nuo 15 iki 24 metų tesudaro 15 proc. gyventojų. 1991 m. 100- ui darbingo amžiaus asmenų teko 89 dirbantieji, 2000 m. – 74, o 2005 m. III ketvirtį statistikos departamento duomenimis 81.

Statistikos departamentas 2006 m. I ketvirtį atliko tyrimą, kuris leido įvertinti neoficialiai iš Lietuvos išvykusių gyventojų skaičių 2001–2005 m. Tyrimo rezultatai rodo, kad tik kas antras trečias Lietuvos gyventojas emigruodamas deklaruoja savo išvykimą. 2001–2005 m. neoficialiai iš šalies išvyko apie 70 tūkst. žmonių, kartu su deklaravusiais savo išvykimą – apie 126 tūkst. šalies gyventojų. Įvertinant ir neoficialią migraciją, nuo 1990 m., per pastaruosius šešiolika metų, iš Lietuvos iš viso emigravo apie 404 tūkst. žmonių.⁶³ Tad pažvelkime į šiuos duomenis iliustruojančią lentelę.

---

⁶¹ Lietuva pagal emigracijos mastus – pirmoji Europos Sąjungoje // <http://www.std.lt>; prisijungimo laikas: 2006-11-03.

⁶² Gyventojų skaičius // <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=1642&PHPSESSID=7f0b41ecd6b9faa33816cc42f87c3a79>, prisijungimo laikas 2006-01-02.

⁶³ Tik kas antras trečias emigrantas deklaruoja savo išvykimą iš Lietuvos // <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1767>; prisijungimo laikas: 2006-10-13.

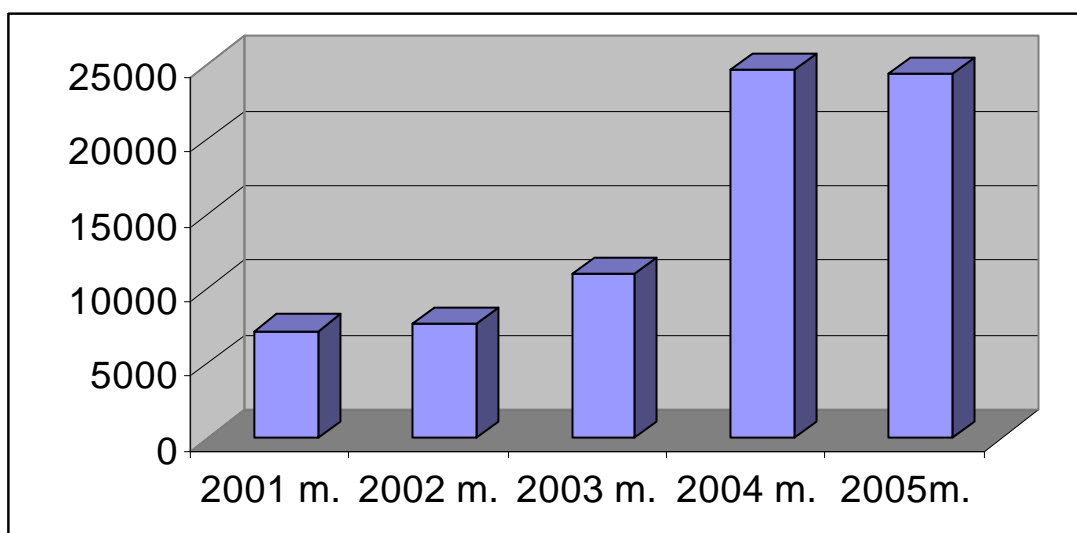
1 lentelė. Neoficialiai emigravusiųjų iš Lietuvos skaičius [tūkst.]

	2001–2005	2004	2005
Iš viso	69,8	24,7	24,4
iš jų:			
15 metų ir vyresni	61,8	20,6	22,9
Vyrai	39,0	11,4	16,8
Moterys	30,8	13,3	7,6

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LR Vyriausybės

Taip pat privalome atkreipti dėmesį ir į Lietuvos įstojimą į ES 2004 m. gegužės mėnesį.

2 pav. Neoficiali emigracija 2001–2005 m.⁶⁴

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LR Vyriausybės

Taigi išanalizavę 2 pav. Matome, kad 2001–2003 m. neoficialiai emigravo virš 20 tūkst. šalies gyventojų. Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, 2004 m., palyginti su 2003 m., neoficialiai išvykstančių iš Lietuvos emigrantų skaičius išaugo du kartus. Pernai neoficialiai išvykusių iš šalies gyventojų skaičius stabilizavosi.

2005 m. iš Lietuvos emigravo 8 tūkst. moterų ir 7,6 tūkst. vyrų. Dėl emigracijos daugiausia prarandama darbingo amžiaus jaunimo. Pernai emigrantų tarpe penktadalį sudarė 25–29 metų amžiaus gyventojai, 20–24 metų amžiaus – 16,3 procento, 30–34 metų amžiaus – 12,9

⁶⁴ Oficiali ir neoficiali emigracija 2001–2005 metais // <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=1298>; prisijungimo laikas 2006-11-12.

procento ir 35–39 metų amžiaus – 8,8 procento, o 60 metų ir vyresnio amžiaus gyventojai – tik 2,9 procento.⁶⁵ O pastaraisiais metais, t.y. 2001–2005 m. neoficialiai emigravo daugiau vyrų nei moterų. Tik 2004 m. moterys sudarė 54 procentus visų neoficialių emigrantų. 2001–2005 m. kartu su šeimos nariais neoficialiai iš šalies išvyko apie 8 tūkst. vaikų iki 14 metų amžiaus, o per šį laikotarpį iš viso išvyko 14 tūkst. vaikų.⁶⁶

2005 m. iš Lietuvos emigravo 15,6 tūkst. žmonių. Daugiausia Lietuvos gyventojų emigravo į Jungtinę Karalystę (4,2 tūkst.), Airiją (2,1 tūkst.), JAV (2,0 tūkst.), Vokietiją (1,5 tūkst.), Rusijos Federaciją (1,1 tūkst.), Ispaniją (0,8 tūkst.). 2004 m. iš Lietuvos į kitas šalis išvyko 15165 žmonės, o 2003 m. – 11032. Dauguma (apie 80%) emigrantų buvo 15–59 metų amžiaus gyventojai. Daugiausia žmonių išvyko į Jungtinę Karalystę (3525), JAV (2980), Vokietiją (1727), Rusijos Federaciją (1228), Airiją (1009), Ispaniją (730).

Taigi 1990–1993 m. didžiausi emigraciniai srautai buvo į Rusiją, Baltarusiją, Ukrainą ir kitas buvusias Sovietų Sąjungos respublikas, o nuo 1994 m. – į Vakarų.

Pernai šalyje vidutiniškai 1000–iui gyventojų teko 4,6 emigranto. Daugiausiai emigravo skaičiuojant 1000–iui gyventojų iš Visagino (16,3), Palangos miesto (10,5), Akmenės rajono (8,5), Klaipėdos miesto (8,4) savivaldybių, o mažiausiai – iš Rietavo (0,6), Molėtų rajono (1,0), Kalvarijos (1,3), Širvintų rajono (1,5) savivaldybių.⁶⁷

Du iš trijų 2001–2005 m. neoficialiai emigravusių 15 metų amžiaus ir vyresnių gyventojų turėjo vidurinį išsilavinimą, kas penktas – aukštojo ar aukštesniojo mokslo baigimo diplomą.

2 lentelė. **Neoficialiai emigravusieji iš Lietuvos 2001–2005 m. pagal išsilavinimą**
(15 metų amžiaus ir vyresni gyventojai) [tūkst.]

Išsilavinimas	Iš viso	Vyrai	Moterys
Iš viso	61,8	34,4	27,4
Aukštasis ar aukštesnysis	12,9	6,9	6,0
Vidurinis	39,4	21,4	18,0
Pagrindinis	6,0	3,8	2,2
Pradinis	0,6	0,3	0,3
Nežinomas	2,9	2,0	0,9

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LR Vyriausybės

⁶⁵ Lietuva pagal emigracijos mastus – pirmoji Europos Sąjungoje // <http://www.std.lt>; prisijungimo laikas: 2006-11-03.

⁶⁶ Tik kas antras trečias emigrantas deklaruoja savo išvykimą iš Lietuvos // <http://www.std.lt/news/view/?id=1767>; prisijungimo laikas: 2006-10-13.

⁶⁷ Ten pat.

Tyrimo duomenimis, daugiausia neoficialiai išvyksta nedirbusių asmenų ir kvalifikuotų darbininkų. Per 5 metus kas trečias neoficialus emigrantas neturėjo darbo (23 tūkst.), kas penktas buvo kvalifikuotas darbininkas (13 tūkst.).

Lietuvoje įstatymų leidėjais, specialistais, jaunesniaisiais specialistais ir tarnautojais dirbusių asmenų per penkerius metus neoficialiai emigravo apie 11 tūkst. arba 18 proc. 15 metų amžiaus ir vyresnių emigrantų.

2005 m. į Lietuvą imigravo 6,8 tūkst. žmonių, tai 22,3 procento daugiau negu 2004 m.⁶⁸ Daugiausiai į Lietuvą imigravo iš Jungtinės Karalystės (1,2 tūkst.), Rusijos Federacijos (0,9 tūkst.), Vokietijos (0,7 tūkst.), JAV (0,6 tūkst.), Baltarusijos (0,6 tūkst.). 2004 m. į mūsų šalį atvyko 5553 žmonės, t. y. 17 procentų daugiau negu 2003 m. Daugiausia atvyko žmonių iš Rusijos Federacijos (993), Vokietijos (629), Jungtinės Karalystės (541), JAV (451), Baltarusijos (441).

Imigrantų tarpe vyrai sudarė 56,3 procento. Didžioji imigrantų dalis (85%) – darbingo 15–59 metų amžiaus gyventojai.

Pernai šalyje vidutiniškai 1000–iui gyventojų teko 2 imigrantai. Šis rodiklis buvo didžiausias Visagino (9,1), Palangos miesto (6,9), Akmenės rajono (6,3), Klaipėdos miesto (4,6), Alytaus rajono (4,2) savivaldybėse.

Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2005 m. buvo gauta 410 prašymų (iš jų 292 pateikti pakartotinai) dėl prieglobsčio suteikimo, tai 48 mažiau negu 2004 m. Daugiausia prašymų 2005 m. pateikė Rusijos Federacijos (342), Afganistano (20), Nigerijos (12) piliečiai.

Taigi išankstiniais Eurostato duomenimis, 2005 m. tik penkiose Europos Sąjungos valstybėse narėse migracijos saldo 1000–iui gyventojų buvo neigiamas: Lietuvoje (–2,6), Nyderlanduose (–1,2), Latvijoje (–0,5), Estijoje (–0,3) ir Lenkijoje (–0,3). Daugelio Europos Sąjungos valstybių gyventojų imigracija yra pagrindinė šalies gyventojų skaičiaus didėjimo priežastis, 1000–iui gyventojų migracijos saldo teigiamas: Kipre (27,2), Ispanijoje (15,0), Airijoje (11,4), Austrijoje (7,4), Italijoje (5,8), Maltoje (5,0).⁶⁹

Pernai emigravo 9612 žmonių daugiau negu imigravo. Nuo 1990 m. kasmet daugiau žmonių išvyksta į užsienio šalis, negu atvyksta į Lietuvą.

Žvelgiant į pačius naujausius duomenis, t.y. pagal 2006 m. rugsėjo mėnesio duomenis, migracijos saldo sudaro – 3146, kai iš Lietuvos emigravo 8395 žmonės, o imigravo 5249.⁷⁰ Tad kas bus, jeigu ir toliau gyventojų skaičius mažės?

⁶⁸ Lietuva pagal emigracijos mastus – pirmoji Europos Sąjungoje // <http://www.std.lt>; prisijungimo laikas: 2006-11-03.

⁶⁹ Ten pat.

⁷⁰ Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2006/9 // www.std.lt; prisijungimo laikas: 2006-11-20.

Taigi Statistikos departamentas parengė Lietuvos gyventojų skaičiaus 2005–2030 m. prognozes. Prognozuojamu laikotarpiu gyventojų mažės ir 2030 m. mūsų šalyje gyvens 3117,2 tūkst. žmonių, t. y. beveik 10 procentų mažiau negu 2004 m. pradžioje. Mažės 0–14 metų amžiaus vaikų ir 15–59 metų amžiaus gyventojų. Gausės senyvo amžiaus (60 metų ir vyresnių) žmonių. Tikėtina, kad artimiausiais metais gimstamumas didės dėl atidėtų gimdymų. Tačiau suminis gimstamumo koeficientas nesisieks 2,1, t. y. nebus užtikrinta kartų kaita. Manoma, kad 2005–2030 m. mirtingumo lygis mažės lėtai. Mirtingumo mažėjimą lems ekonomikos augimas, socialinių sąlygų ir sveikatos priežiūros įstaigų veiklos pagerėjimas, sveikesnis gyvenimo būdas. Tikėtina, kad 2030 m. vyrų vidutinė gyvenimo trukmė bus 73, moterų – 83 metai. Palyginti su 2002 m., vyrų tikėtina gyvenimo trukmė pailgės apie 7, o moterų – 5 metus. Specialistų vertinimu, 2005–2030 m. išliks nedidelis neigiamas migracijos saldo.

Panašūs paskaičiavimai pasaulyje tikrai nėra naujovė. Pastaruoju metu net atsirado tyrimų, kai bandoma sudaryti emigracijos procesų poveikį Europai. Čia derėtų plačiau paanalizuoti 2004 m. įvykusio Centrinės Europos migracinių tyrinėjimų forumo konferencijos Italijoje (Romoje) atliktą tyrimą „Ilgalaikės tarptautinės migracijos scenarijai Europai, 2002–2052 metais.“ Šiame tyrime analizuojamas galimas migracijos poveikis žmonių populiacijai atskirose ES valstybėse. Nustatomas žemas, vidutinis ir aukštas pasikeitimų lygis lyginant su 2002 m. duomenimis. Prognozuojama, kad Lietuvoje nors 2002 m. gyveno 3,469 mln. gyventojų, 2052 m. pagal žemą pasikeitimų lygį gyvens tik 2,203 mln., vidutinį – 2,521 ir aukštą - 2,891 mln. žmonių. Tad procentaliai gyventojų sumažės 62,5 proc., 55,7 proc. arba 49,7 proc.⁷¹

2.2. Emigracijos priežastys ir pasekmės

Šioje dalyje nagrinėjami pagrindiniai valstybės ekonominės politikos veikiami migracijos veiksniai. Įvairių tyrimų duomenimis, įsidarbinimas ir gaunamos pajamos yra pagrindiniai veiksniai, didinantys migravimo potencialą. Taigi čia bei kitose trumpose dalyse bus trumpai bandoma pažvelgti ir į emigracijos padarinius.

Veiksniai, lemiantys migracijos procesų plėtrą, yra labai įvairūs ir veikia įvairiais lygmenimis: tarptautiniu, šalies, gyvenvietės (bendrijos) ir šeimos (namų ūkio) lygmeniu. Dabartinę migracijos situaciją Lietuvoje lemia tiek Lietuvoje vykstantys socialiniai, ekonominiai procesai (pvz., nedarbas, mažos algos, kt. dažniausiai veikia kaip išstumiantys veiksniai, formuojantys emigracines nuostatas), tiek pritraukiantys tikslo šalių veiksniai, pavyzdžiui, nėra pusiausvyros tarp

---

⁷¹ Long-term international migration scenarios for Europe, 2002-2052 // http://www.cefmr.pan.pl/events/materials/2004-11-26_rome_cefmr.pdf; prisijungimo laikas 2006-11-15.

struktūrinės juodadarbių rinkos paklausos ir pasiūlos, t. y. nuolatinis imigrantų darbo poreikis (būdingas išsivysčiusių šalių ekonominės struktūros bruožas), beje, pradedantis reikštis ir Lietuvoje. Taigi atiduodama savo darbo jėgą Lietuva pati tampa traukos sritimi trečiųjų šalių migrantams.⁷²

Taigi, galima teigti, kad ekonominiai veiksniai daro labai didelę įtaką emigracijai. O viena pagrindinių emigracijos priežasčių nurodoma teoretikų ir įvardijama pačių migrantų yra potencialių asmeninių pajamų padidėjimas. “Pagrindinė pietų–šiaurės migracijos priežastis dažniausiai yra tikėtinų pajamų skirtumas įvertinus migracijos sąnaudas. Tą bandė ne kartą išanalizuoti įvairūs autoriai ir tyrimų bendrovės, tokios kaip pvz.; RAIT, kuri atlikusi gyventojų apklausą, nustatė, kad svarbiausia, respondentų manymu, emigracijos priežastis yra nedidelis darbo užmokestis (taip mano 90 proc. Lietuvos gyventojų).⁷³

Bendrus gyvenimo lygio skirtumus tarp Lietuvos ir priimančių ES valstybių geriausiai iliustruoja sukuriama BVP gyventojui rodiklis. Vienam Lietuvos gyventojui per 2004 m. tenkanti BVP dalis, įvertinus perkamosios galios skirtumus, sudaro 47,8 proc. BVP dalies tenkančios statistiniam ES-25 gyventojui. Prognozuojama, kad 2006 m. šis rodiklis sieks – 53,3 proc. Įvairiais vertinimais, Lietuva ir kitos naujai prisijungusios ES narės pasieks ES BVP vienam gyventojui vidurkį per 15-45 metus, Lietuvai prognozuojamas 18 metų etapas.

Būtina atkreipti dėmesį, kad atlyginimai skiriasi nuo tų valybių į kurias vykstama 8 kartus. Skirtumai ypač pasireiškia provincijoje, kaip ir mūsų nagrinėjamu Joniškio pavyzdžiu, kuris bus pristatytas šiek tiek vėliau. Įspūdingai skiriasi absoliučiais dydžiais lyginami atlyginimai Lietuvoje ir kitose ES valstybėse. Minimali alga Lietuvoje 2004 metais sudarė 550 litų, ją, remiantis įvairiais šaltiniais, gauna apie 20 proc. dirbančiųjų. 2006 m. minimali alga padidėjo iki 600 litų. Minimalią algą gaunančiųjų pajamas potencialiai didina nelegalių atlyginimų mokėjimas, kuriuos, pasak įvairių tyrimų, gauna 11–17 proc. dirbančiųjų. LLRI atlikto ekonomikos tyrimo duomenimis, įmonių vadovų nuomone atlyginimai vokeliuose mokami apie 40 proc. darbuotojų. Vyriausybės nustatyta minimali alga 2005 metais Lietuvoje (145 eurų) buvo 10 kartų mažesnė nei minimali alga Liuksemburge (1 467 eurų) ir apie 8 kartus mažesnė nei Airijoje (1 183 eurų), Didžiojoje Britanijoje (1 197 eurų), Belgijoje (1 210 eurų) ar Prancūzijoje (1 197 eurų). Minimalios algos dydis varijuoja ir skirtingose ES -15 valstybėse – Portugalijos, Ispanijos ar Graikijos minimali alga dvigubai mažesnė už minėtos Airijos, Didžiosios Britanijos, Prancūzijos, Belgijos valstybių grupės. Skirtumai tarp senųjų valstybių narių taip pat žymūs. Minėta minimali alga skiriasi dvigubai, BVP sukuriamas

⁷² Audra Sipavičienė, Emigracijos iššūkiai ir migracijos politikos uždaviniai // Konferencija „Emigracija iš Lietuvos” // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4403&p_k=1; prisijungimo laikas 2006-11-20.

⁷³ Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams // http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyciams/3324, prisijungimo laikas 2006-08-11.

vienam gyventojui, įvertinus perkamąją galią, Ispanijoje yra 98 proc. ES vidurkio, Portugalijoje - 70 proc., Graikijoje 84,7 proc. „Turtingųjų“ ES valstybių rodikliai gerokai aukštesni - Airijos 139 proc., Didžiosios Britanijos – 115 proc.⁷⁴ Galima pateikti ir atlyginimų skirtumus Lietuvoje bei ES valstybėse skirtinguose sektoriuose 2005 m. Pvz.: Švietimo sektoriuje vidutinis atlyginimas Lietuvoje neatskaičius mokesčių per mėnesį yra lygus 1255 Lt, o Airijoje – 12407 Lt, Olandijoje – 11797 Lt., Lenkijoje – 1796 Lt. Valstybės tarnyboje: Lietuvoje – 2335 Lt per mėnesį, Airijoje – 11354 Lt., Olandijoje – 11509 ir pvz., Lenkijoje – 2232 Lt. Kituose sektoriuose atlyginimai irgi labai skiriasi.⁷⁵

Taigi, galima išskirti pagrindinius ekonominius motyvus lemiančius išvykimą ar sugrįžimą į Lietuvą:

- darbo užmokesčio Lietuvoje perspektyva;
- darbo/ karjeros Lietuvoje perspektyva;
- bendra šalies ekonominė ir verslo aplinka;
- šalies ekonominė, socialinė ir kultūrinė infrastruktūra bei gyvenimo kokybė šalyje.

Įvairių tyrimų metu nustatyta, kad darbo užmokesčio dydis yra svarbus grįžimą įtakojantis veiksnys. Akivaizdu, kad daugeliu atveju atlyginimas Lietuvoje yra mažesnis už atlyginimą, kurį ekonominis migrantas gauna užsienyje. Tačiau šiam skirtumui sumažėjus iki tam tikros kritinės ribos, migrantų apsisprendimą sugrįžti gali nulemti kiti dalykai: minėtieji socialiniai-kultūriniai veiksniai, žemesni pragyvenimo kaštai Lietuvoje ir kt. Dauguma įvairių tyrimų metu apklaustų emigrantų minėjo jog jų atlyginimas Lietuvoje yra nuo 2,5 iki 6 kartų mažesnis nei jų ankstesnis darbo užmokestis užsienyje. EUROSTAT duomenimis minimalus atlyginimas Lietuvoje nuo Vakarų Europos šalių skiriasi nuo 3,5 iki 10,1 karto, o tuo tarpu vidutinis nuo 2,4 iki 9,1 kartų.⁷⁶

Pasiryžę sugrįžti, didelę dalį atlyginimo yra linkę aukoti asmenys, kurie turi galimybę Lietuvoje susirasti perspektyvų, karjeros galimybių suteikiantį darbą. Įvairių šaltinių kokybiniu vertinimu, nemaža dalis emigrantų prieš grįždami jau buvo susiradę darbą Lietuvoje. Apskritai, kvalifikuotiems, tam tikrą patirtį ir paklausias profesijas turintiems asmenims šiuo metu darbą susirasti nėra sudėtinga – dėl iš esmės sumažėjusios bedarbystės ir darbo jėgos trūkumo įvairiuose sektoriuose. Dažnai atkreipiamas dėmesys, kad uždarbis Lietuvoje, nors ir ženkliai mažesnis už tą, kuris buvo gaunamas užsienyje, leidžia išlaikyti panašią gyvenimo kokybę.

⁷⁴ Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams // http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyciams/3324, prisijungimo laikas 2006-08-11.

⁷⁵ Mantas Dubauskas, Emigracija į naudą išėjo tik statybininkams // Lietuvos rytas – Vartai, 2006 m. gegužės 15 d.- Nr. 18(782). P. 2.

⁷⁶ Mokslinis tyrimas: Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę, priemonės. Vilnius, 2005. P. 43.

Gyvenimo kokybė Lietuvoje (ypač didžiuosiuose miestuose) pastaruoju metu gerėjo dėl sparčios paslaugų sektoriaus bei infrastruktūros plėtros. Taip pat ryškėja tendencija, kad nemažai grįžtančių asmenų turi konkrečias verslo idėjas, kurias jie linkę įgyvendinti Lietuvoje dėl labiau pažįstamos verslo aplinkos, augančios ekonomikos, neužpildytų verslo nišų ir pan. Vis dėlto, būtina akcentuoti, kad aptartieji požymiai dar nereiškia esminio emigracijos ir sugrįžimo tendencijų pasikeitimo. Šie požymiai labiau pastebimi privačiame sektoriuje. Tuo tarpu situacija yra daug sudėtingesnė kalbant apie valstybės finansuojamų profesijų atstovus, pirmiausia, gydytojus ir mokslininkus. Iš valstybės biudžeto išlaikomų profesijų atstovų uždarbis užsienyje ir Lietuvoje skiriasi dar labiau nei privačiame sektoriuje iki – 10 ir daugiau kartų.

Labai aktuali yra ir mokesčių problema. Šiuo metu užsienio šalyse legaliai dirbę ir mokesčius mokėję Lietuvos piliečiai yra papildomai apmokestinami Lietuvoje, atsižvelgiant į neapmokestinamo minimumo bei fizinių asmenų pajamų mokesčio skirtumus, tačiau neįvertinant užsienio šalyse žymiai didesnių pragyvenimo kaštų. Tokia situacija skatina vengti deklaruoti užsienyje uždirbtas pajamas, teikia papildomą argumentą dirbti nelegaliai bei formuoja neigiamą ekonominių emigrantų požiūrį į Lietuvos valstybę.

Pensijų apmokestinimo klausimas yra aktualus grįžtantiems pensinio amžiaus asmenims. Pagal nuo 2003 m. galiojančią tvarką, visos į Lietuvą perkeliamos pensijos, sukauptos valstybiniuose ar privačiuose fonduose užsienio valstybėse, yra neapmokestinamos (su tam tikromis išimtimis: trumpesnė nei 10 metų pensijos kaupimo sutartis, nesukauptas 15 metų pensinis stažas ir kt.) atsižvelgiant į galiojančius dvišalius dvigubo apmokestinimo išvengimo susitarimus. Išimtiniu atveju pensijos apmokestinamos 15 proc. pajamų mokesčiu. Ši nuostata yra pirmiausia aktuali asmenims, kaupusiems pensijas privačiuose fonduose JAV. Galiojantį dvišalis JAV ir Lietuvos susitarimas dėl pensijų taip pat nenumato, kad darbo stažas JAV ir Lietuvoje bus sumuojamas. Todėl asmuo neturintis pakankamo darbo stažo Lietuvoje, kurio pensijos kaupimo sutartis su privačiu fondu buvo sudaryta trumpiau nei 10 metų, norėdamas persivesti pensiją į Lietuvą privalės susimokėti 15 proc. pajamų mokesčius.⁷⁷

Kai darbo rinkoje nestabili situacija ir nepakankamai išplėtotas socialinio draudimo sistema, migraciją skatina ir noras sumažinti socialinę riziką (šeimoje). Tuomet bandoma prieiti prie alternatyvių pajamų šaltinių, nepriklausomų nuo ekonominės padėties svyravimų Lietuvoje.⁷⁸ Migrantai, siekdami ekonominės naudos, dažnai nepaiso (arba neturi galimybės paisyti) socialinių tokios migracijos pasekmių, ypač šeimai (vaikams). Nereti atvejai, kai išvyksta vienas ar abu tėvai,

⁷⁷ Mokslinis tyrimas: Ekonominė migracija skatinimo grįžti į tėvynę, priemonės. Vilnius, 2005.

⁷⁸ Audra Sipavičienė, Emigracijos iššūkiai ir migracijos politikos uždaviniai // Konferencija „Emigracija iš Lietuvos“ // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4403&p_k=1; prisijungimo laikas 2006-11-20.

vaikus ilgam palikdami giminaičių ar net svetimų žmonių globai, o kartais ir visai be globos. Kiek plačiai paplitęs šis reiškinys ir kokios jo tikrosios pasekmės šeimai (vaikams) dabar ir ateityje, nėra žinoma.

Taip pat didelė problema yra švietimo sistemos trūkumai. Šiandieninė švietimo sistema yra orientuota į kiekybę ir institucijas bei valstybės vaidmenį visuose švietimo aspektuose. Nelanksti valstybinio švietimo sistema silpniau reaguoja į rinkos pokyčius, kokių ir kokios kokybės specialistų reikia darbo rinkai, todėl atsiranda darbo rinkos poreikių ir parengtų specialistų galimybių nesuderinamumas. Atotrūkis tarp studijų programų ir darbo rinkos poreikių reiškia, kad į rinką patenka itin daug „profesionalų“, kurie negali rasti darbo arba dirba ne pagal specialybę. Aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių dirba tokio išsilavinimo nereikalaujantį darbą Lietuvoje arba emigracijoje. Europos švietimo fondo duomenimis, Lietuva Europoje pirmauja pagal specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, skaičių. Deja, darbdaviai jų įgytas profesines žinias linkę vertinti gana skeptiškai. Lietuvos, Indijos, Kinijos ir Lenkijos tekstilės pramonės įmonėse atlikta Pasaulio banko studija parodė, jog būtent mūsų šalyje daugiausia aukštojo mokslo diplomą turinčių žmonių, dirbančių žemiausios kvalifikacijos darbu.⁷⁹

Tuo tarpu apsisprendžiant dėl sugrįžimo daugeliui šeimų tenka spręsti klausimą, kaip integruoti moksleiviško amžiaus vaikus į Lietuvos bendrojo lavinimo sistemą. Užsienio mokyklų programos yra gana skirtingos, todėl sugrįžusiems vaikams dažnai būna pakankamai sudėtinga mokytis pagal tas pačias programas, kaip ir jų bendraamžiai Lietuvoje. Daug problemų kelia ir parasti kalbos įgūdžiai.⁸⁰

Iki 2003 m. į Lietuvos aukštąsias mokyklas bandę įstoti abiturientai, kurie vidurinę mokyklą baigė užsienyje, dažnai susidurdavo su įgyto išsilavinimo pripažinimo problemomis. Tokios problemos kildavo, kadangi kiekvienas universitetas turėjo savus užsienyje įgytų diplomų ir pažymių pripažinimo kriterijus. Tačiau nuo 2003 m. vieningą viduriniojo mokslo rezultatų vertinimą atlieka Studijų kokybės vertinimo centras (kuris nustato užsienyje įvertintų dalykų atitikmenis Lietuvos švietimo sistemai). Šiuo metu visi ES šalių pilietybę turintys asmenys gali dalyvauti konkurse į valstybės remiamas studijų vietas – o tai iš dalies sprendžia vidurinę mokyklą ES valstybėse baigusią lietuvių vaikų problemas.

Taigi didesnės profesinio tobulėjimo, savirealizacijos, karjeros galimybės užsienyje – kitas labai svarbus veiksnys, skatinantis emigruoti, ypač aukštos kvalifikacijos darbo jėgą ir specialistus.

---

⁷⁹ Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams // http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyciams/3324, prisijungimo laikas 2006-08-11.

⁸⁰ Mokslinis tyrimas: Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę, priemonės. Vilnius, 2005.

Yra svarbūs ir išplėtota emigracijos infrastruktūra ir migrantų tinklai. Jie dabar patys pradeda veikti kaip migracijos veiksniai, kai kurių tų tinklų veiklia priklauso šešėlinei ekonomikai ir skatina migraciją. Taigi migrantų pritraukimas darosi kaip pajamų šaltinis, kaip tam tikra veikla. Įvairūs tyrimai rodo, kad išplėtota migracijos infrastruktūra, taip pat ir veikianti šešėlinėje ekonomikoje per neformalius tinklus ar paremta draugystės (giminystės) ryšiais, palengvina migracinių nuostatų realizavimą, o neretai ir pati tampa migracijos veiksmu. Migracijai virstant verslu, pirminiai veiksniai iš viso gali būti nustumti į šoną. Kai dideli pelnai, tuomet kai kurie veiksniai (mobilizacijos priemonės) įgauna net ir kriminalinį atspalvį. Antra vertus, įvairios humanitarinės institucijos ar privačios firmos, įkurtos pagelbėti pažeidžiamiems migrantams, neretai tampa ekonominės migracijos kanalu.

Be objektyvių veiksnių, migraciją veikia ir įvairūs menami užsienio valstybių privalumai bei susiformavę mitai, „kad migracija išspręs visas problemas“. Taigi viešoji nuomonė, dažnai paremta emocijomis, o ne situacijos ir veiksnių analize, taip pat gali daryti nemažos įtakos migracijos srautų formavimuisi bei lemti politinius sprendimus.

Eurointegracijos procesai ir numatomas įsiliejimas į Šengeno erdvę jau dabar veikia, o ateityje dar labiau veiks migracijos procesus Lietuvoje. Be objektyvių veiksnių, migraciją veikia ir įvairūs menami užsienio valstybių privalumai bei susiformavę mitai, „kad migracija išspręs visas problemas“. Taigi viešoji nuomonė, dažnai paremta emocijomis, o ne situacijos ir veiksnių analize, taip pat gali daryti nemažos įtakos migracijos srautų formavimuisi bei lemti politinius sprendimus.⁸¹

Taigi gyventojų emigracija veikia Lietuvos demografinę situaciją. Migracijos įtaka gyventojų skaičiaus mažėjimui 1994–2004 m. siekė 90 proc. Būtent šis aspektas, t. y. gyventojų skaičiaus mažėjimas, yra matomiausias, jis dažniausiai akcentuojamas kaip viena iš pagrindinių emigracijos problemų. Juo labiau kad pagal Jungtinių Tautų Organizacijos gyventojų skaičiaus prognozes Lietuva priskiriama prie šalių, kuriose iki 2050 m. gyventojų skaičius mažės sparčiausiai. Didelė dalis emigrantų – darbingo amžiaus žmonės, o tai aktualu turint omenyje bendrą gyventojų senėjimo tendenciją bei potencialius sunkumus valstybės biudžetui dėl mažėjančio mokesčių mokėtojų skaičiaus. Nors išvykusius darbuotojus bent iš dalies galėtų pakeisti imigrantai iš kitų žemesnį ekonominio išsivystymo lygį turinčių valstybių, tačiau tokiu atveju reiktų papildomai spręsti naujų imigrantų integravimo į Lietuvos visuomenę klausimus.⁸² Taigi dėl darbingo amžiaus gyventojų emigracijos mažėja asmenų, mokančių socialinio draudimo įmokas valstybinei socialinio draudimo sistemai. Jeigu dėl emigracijos atsiradusio darbo jėgos trūkumo nebegalės

---

⁸¹ Audra Sipavičienė, Emigracijos iššūkiai ir migracijos politikos uždaviniai // Konferencija „Emigracija iš Lietuvos“ // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4403&p_k=1; prisijungimo laikas 2006-11-20.

⁸² Boguslavas Gruževskis, Lietuvos darbo jėgos migracijos iššūkiai // Konferencija „Emigracija iš Lietuvos“ // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4403&p_k=1; prisijungimo laikas 2006-11-20.

užpildyti nei esantys bedarbiai, nei technologijos, potencialiai mažėjantis dirbančių žmonių kiekis gali lemti ekonomikos augimo lėtėjimą. Dėl gyventojų emigracijos ir pasitraukimo iš vietinės darbo rinkos žymiai sumažėjo nedarbas.⁸³ Taip pat pasireiškia protų nutekėjimo problema, kylanti dėl išsilavinusių ir profesionalių gyventojų emigracijos į kitą valstybę ir su tuo susijusių prognozių, jog šie asmenys ateityje nebeprisidės prie siunčiančios valstybės ekonominės, kultūrinės, mokslinės ir socialinės plėtros. Taigi apie šias problemas dabar ir pakalbėsime.

2.3. Nedarbo ir emigracijos ryšys

Nedarbas ir migracija yra glaudžiai tarpusavyje susiję. Darbuotojų migraciją skatiną darbo jėgos paklausa Vakarų Europos valstybėse dėl augančios ekonomikos ir dėl mažėjančio vietinės darbo jėgos, ypač dėl visuomenės senėjimo. Manoma, kad nedarbą sumažina registruotų bedarbių emigracija.⁸⁴ Tą mes galime iliustruoti Lietuvos pavyzdžiu.

Darbo biržos duomenimis, per metus iki šių metų kovo pradžios registruotas nedarbas Lietuvoje sumažėjo 2 procentiniais punktais, o registruoti bedarbiai sudarė 6,1 proc. darbingo amžiaus gyventojų (o 2005 m. gruodžio 1 d. 3,9 proc.). Nedarbas Lietuvoje šių metų spalio mėnesį, palyginti su rugsėju, sumažėjo 0,1 procentinio punkto iki 3,2 procento. Lapkričio 1 dieną teritorinėse darbo biržose šalyje buvo 68,2 tūkst. registruotų bedarbių - 14 tūkst., arba 17 proc. mažiau negu pernai tuo pačiu metu.⁸⁵

Pastarųjų metų tendencijos labai panašios - per ketverius metus nedarbas beveik nuolat mažėjo. Šios tendencijos - nuolat didėjanti darbo vietų pasiūla (šių metų gruodį, sausį, vasarį registruota maždaug po 10 tūkst. naujų darbo vietų) ir tai, kad kvalifikuotų darbininkų poreikis išlieka didžiausias. Labiausiai darbdaviams trūksta pramonėje galinčių dirbti žmonių. Iš dalies todėl, kad daugiausia reikalingi tradiciškai "vyriškų" profesijų darbuotojai, moterų bedarbių yra daugiau (56,7 proc., vyrų - 43,3 proc.). Labiausiai nepaklausūs bedarbiai - aukštąjį išsilavinimą turintys teisininkai, pradinio ir ikimokyklinio ugdymo pedagogai, mažėja žemės ūkio specialistų paklausa. Paklausiausi - prekybos, siuvimo, aptarnavimo sferos (virėjai, padavėjai), statybų

---

⁸³ Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams // http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyciams/3324, prisijungimo laikas 2006-08-11.

⁸⁴ Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams // http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyciams/3324, prisijungimo laikas 2006-08-11.

⁸⁵ Lietuvoje nedarbas spalį sumažėjo iki 3,2 proc. // <http://www.delfi.lt/news/economy/business/article.php?id=11149437>; prisijungimo laikas 2006-11-03.

sektorius darbuotojai. Darbdaviai graibsto ir aukštąjį išsilavinimą turinčius vadybininkus, inžinierius, buhalterius.⁸⁶

Lietuvos darbo birža anksčiau prognozavo, kad vidutinis metinis bedarbių bei visų darbingo amžiaus gyventojų santykis sieks 5,5-6 procentus. 2004-aisiais šis rodiklis siekė 6,9 procento. 2005 m. gruodžio 1 d. šalies teritorinėse darbo biržose buvo registruota 81,6 tūkst. bedarbių – 0,6 tūkst. mažiau negu lapkričio 1 d. ir net 40,1 tūkst. arba trečdaliu mažiau negu 2004 m. gruodžio 1 d. Teritorinėse darbo biržose įregistruoti bedarbiai gruodžio 1 d. sudarė 3,9 proc. visų darbingo amžiaus šalies gyventojų. Šis rodiklis per mėnesį nepakito, o palyginti su 2004 m. gruodžio 1 d., sumažėjo 1,9 proc. punkto. Bedarbių moterų gruodžio 1 d. šalyje buvo 51,3 tūkst. ir jos sudarė 4,9 proc. šalies darbingo amžiaus moterų. Bedarbiai vyrai – 2,9 proc. tos pačios amžiaus grupės vyrų. Moterų nedarbas per mėnesį sumažėjo 0,1 proc. punkto, o vyrų išaugo 0,1 proc. punkto.⁸⁷ Bedarbių iki 25 m. amžiaus gruodžio 1 d. šalyje buvo 5,9 tūkst. Ir jie sudarė 1,2 proc. šalies 16-24 m. amžiaus gyventojų. Jaunimo nedarbas per mėnesį sumažėjo 0,1 proc. punkto.

Tad čia mums svarbu pažvelgti į pačią aktyviausią emigrantų dalį – jaunimą. Būtina atkreipti dėmesį į valstybės vykdomą švietimo politiką. Vyriausybės vykdoma švietimo politika, švietimui skiriamų lėšų kiekis lemia šalies gyventojų intelektualinį ir profesinį lygį, sugebėjimus sėkmingai dirbti ir plėtoti verslą rinkos ekonomikos, didėjančios konkurencijos sąlygomis. Ten kur švietimui skiriama daugiau lėšų, nedarbo lygis mažesnis. Taigi galima daryti išvadą, kad tose šalyse, kurios daugiau lėšų skiria švietimui ir turi daugiau išsilavinusių žmonių, sugebančių atlikti mokslinius tyrimus, tobulinti gamybos technologijas, nedarbo problema sprendžiama kur kas sėkmingiau. Tačiau tai yra rezultatas ilgo laikotarpio, kur mokslas ir švietimas laikomas prioritetine sritimi ir jam skiriamas reikiamo lygio finansavimas. Todėl daugelis šalių, kurios neskiria švietimui didesnių investicijų, net per dešimtmečius nesugeba sumažinti nedarbo lygio. Taupydamos švietimui, jos priverstos kaskart daugiau lėšų skirti bedarbių minimaliam gyvenimo lygiui užtikrinti, kitoms socialinėms programoms įgyvendinti.⁸⁸

1990 metais jaunimo nedarbo lygis Lietuvoje (pagal darbo biržos duomenis) buvo didesnis, nei bendras šalies nedarbo lygis. 1991 metais bendro nedarbo lygio metinis vidurkis buvo 0.2%, o jaunimo nedarbo vidurkis – 0,35%. 2001 metais metinis nedarbo vidurkis siekė (atitinkamai) – 12,5% ir 15,3%. 2002 metų sausį jaunimo nedarbo vidurkis pakilo iki 18,7%. Tačiau, nepaisant šios, nerimą keliančios, tendencijos, per paskutinius keletą metų, lyginant su

---

⁸⁶ Darbo biržoje registruoti 6,1 proc. darbingo amžiaus gyventojų // http://www.politika.lt/index.php?cid=694&new_id=1014, prisijungimo laikas 2005-11-11.

⁸⁷ Bedarbiai 2005 m. gruodžio 1 d. // http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm, prisijungimo laikas 2005-12-15

⁸⁸ K.Lukaševičius, „Nedarbo problema ir jos sprendimo būdai“// *Inžinerinė ekonomika*, 2000(1).P.74.

bendru nedirbančiųjų skaičiumi, jaunimo nedarbas pastoviai mažėja.⁸⁹ 2003 m. jaunimo nedarbo lygis siekė 13,4 proc., t.y. buvo 2,5 procentinio punkto aukštesnis už bendrą šalies rodiklį. 2005 m. gruodžio 1 d. iš visų 81643 užregistruotų bedarbių 5907 buvo jaunimas, kas sudarė 7,2 proc.⁹⁰ Taigi pastebimas akivaizdus jaunimo bedarbių skaičiaus mažėjimas. O čia tikrai didelės reikšmės turi jų emigraciją.

Kas antras į teritorines darbo biržas besikreipiantis jaunas žmogus neturi jokio profesinio pasirengimo, tik vienas iš dešimties yra baigęs aukštesniąją arba aukštąją mokyklą. Šie asmenys menkai pasirengę dalyvauti darbo rinkoje, dažniausiai jiems trūksta darbinės motyvacijos. Jaunų žmonių užimtumo ir ekonominio aktyvumo rodikliai priklauso nuo to, kiek tarp jų yra moksleivių ir studentų. Jaunuomenės, po vidurinės mokyklos tęsiančios mokymąsi įvairiuose švietimo lygmenyse, bendras skaičius 1996-2001 m. pakilo net 1,8 karto. Gyventojų užimtumo tyrimų duomenimis, 1998-2002 m. laikotarpiu 15-19 metų amžiaus asmenų užimtumo lygis sumažėjo 8,7 procentinio punkto (nuo 12,9 iki 4,2 proc.), 20-24 metų amžiaus asmenų – 9,1 procentinio punkto (nuo 55,1 iki 46,0 proc.).⁹¹

Labai didelis jaunimo nedarbo lygis nuolat pastebimas liepos mėnesį, kai padaugėja besikreipiančių į darbo biržas aukštųjų, aukštesniųjų ir profesinių mokyklų absolventų skaičius. Per liepos mėnesį 2005 m. jų darbo biržose buvo įregistruota per 3,2 tūkst. arba 3,2 karto daugiau negu birželio mėnesį. Absolventai sudarė 20 proc. visų per mėnesį įregistruotų bedarbių.

Beveik pusė visų įregistruotų absolventų į darbo biržą 2005 m. liepos mėn. buvo baigę profesines mokyklas, 46 proc. – aukštąsias universitetines mokyklas ir kolegijas, apie 5 proc. – aukštesniąsias mokymo įstaigas. Tarp ieškančių darbo daugiausiai buvo Kauno kolegijos (158), Vilniaus kolegijos (146) bei Vilniaus universiteto (103) absolventų, tarp kurių daugiausiai buvo baigusių buhalterinės apskaitos, verslo vadybos ir administravimo, maisto pramonės bei maitinimo įmonės verslo organizavimo studijų programas. Lyginant su praeitų metų liepos mėnesiu, besiregistruojančių absolventų skaičius sumažėjo 36 proc., o nuo metų pradžios jų buvo įregistruota ketvirtadaliu mažiau negu ankstesniais metais per tą patį laikotarpį. Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, dalis jaunų specialistų ieško darbo ir išvyksta dirbti kitose Europos Sąjungos šalyse.⁹² Taigi jaunimas pabaigęs universitetus labai dažnai stengiasi išvykti iš Lietuvos, o tai ir

⁸⁹ Užimtumo politika // www.vjrt.lt/get.php?f.51, prisijungimo laikas 2006-10-15.

⁹⁰ Situacijos darbo rinkoje trumpa apžvalga // http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm, prisijungimo laikas 2006-01-01.

⁹¹ V. Kanopienė. Užimtumas informacinėje visuomenėje // *Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Laižuvoje 2002–2003m.*, Vilnius, 2003, 54.

⁹² Kas penktas įregistruotas bedarbis – absolventas // http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm prisijungimo laikas 2006-10-01.

sukelia taip vadinamą „protų nutekėjimą“. Tačiau protų nutekėjimas – tai pilkoji zona visame migracijos diskurse. Statistiškai protų nutekėjimas sudaro menką emigracijos procentą.⁹³

Turime pabrėžti, kad nedarbas Lietuvoje iki 2000 m. buvo vienas aukščiausių ES. Didelis nedarbas Lietuvoje, gyventojų nuomone, yra viena iš svarbiausių priežasčių skatinančių emigraciją. Taip manė, net 71,9 proc. respondentų Laisvos rinkos instituto atlikto tyrimo metu.⁹⁴ Tačiau darbuotojų emigracija ir darbo jėgos pasiūlos mažėjimas sudaro sąlygas kilti atskirų sektorių darbuotojų atlyginimams ir darbo sąlygoms. Jau keletą pastarųjų mėnesių bei metų pastebimas atlyginimų kilimas, kuris sietinas ir su darbo jėgos trūkumu, ir su emigracijos prevencija. Kita vertus, darbo jėgos trūkumas gali būti augančia našta Lietuvos ekonomikai.

2.4. „Protų nutekėjimo“ problema ir jos sprendimo būdai

Narystė Europos Sąjungoje (ES) teikia Lietuvai daug pranašumų – skatina visuomenės demokratizaciją, gerovės didėjimą, ekonomikos augimą, urbanizaciją, komunikacijų plėtrą bei garantuoja didesnę saugumą. Kita vertus, tam tikri šių išvardytų „modernėjimo“ tendencijų bruožai bei globalizacijos, socialinės ir kultūrinės diferenciacijos ypatumai turi daug neigiamų pasekmių, o viena svarbiausių ir prieštaringai vertinamų tokių Lietuvos narystės Europos Sąjungoje pasekmių yra specialistų emigracija, arba „protų nutekėjimas“ (angl. *brain drain*). „Protų nutekėjimo“ reiškinys yra užimtumo, migracijos, ekonominės ir socialinės politikos objektas, kuriam didelį poveikį daro valstybės švietimo ir konkurencingumo politika, apimanti tokias sritis, kaip šalies intelektualinio potencialo didinimas, tyrimai ir plėtra (angl. *research and development*) bei investicijos į naujovių ir technologijų infrastruktūrą.⁹⁵ „Protų nutekėjimo“ dar yra sąlygotas europeizacijos, globalizacijos ir transnacionalizmo (angl. *transnationalism*) reiškinys. Transnacionalizmas yra suprantamas kaip ne vienoje erdvėje pasireiškiantys socialiniai, ekonominiai ir kultūriniai asmens interesai, kaip žinių, įgūdžių, išteklių ir asmens identiteto dviejų krypčių mobilumas toje erdvėje. „Todėl transnacionalizmo diskurse migravimas laikytinas neužbaigtu procesu – tai yra migravimas vertintinas kaip pasikartojančios kelionės, kurioms būdinga ne viename lokale (t.y. ne vienoje šalyje) išreikšta socialinių ekonominių santykių pozicija, kuri suprantama ir kaip „protų nutekėjimo“ fenomeno dalis.

---

⁹³ Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai//

http://www.civitas.lt/files/Konferencija_Emigracija_04_12_02_pranesimai.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-19.

⁹⁴ Gyventojų emigraciją skatina maži atlyginimai // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/34648>; prisijungimo laikas 2006-11-10.

⁹⁵ Liutauras Labanauskas, „Protų nutekėjimo: problema Lietuvoje: medikų emigracija// Filosofija. Sociologija.- 2006. Nr. 2. P. 27–34

Analizuojamas ir migracijos diskursas lietuviškoje spaudoje, pateikiamas lingvistinis „protų nutekėjimo“ sąvokos aiškinimas kaip žodžio emigracija metafora, kuri, išryškina slapčiausius kalbamųjų reiškinių vaizdinius ir sukonkretina jų sampratą. Metafora „protų nutekėjimo“ sukelia neigiamas asociacijas ir reiškia intelekto, gebėjimų, talento, žinių bei išminties dingimą ir nykimą.⁹⁶ „Protų nutekėjimo“ sąvoka dažnai suprantama skirtingai. Vieni autoriai akcentuoja mokslininkų, tyrėjų bei įvairių sričių mokslų daktarų „nutekėjimą“, kiti – išskiria profesionalų, aukštos kvalifikacijos specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą (angl. *tertiary education*), tarptautinį mobilumą. Nagrinėjant šį reiškinį profesiniu aspektu dažniausiai yra minimas universitetų studentų, sveikatos priežiūros darbuotojų, informacinių technologijų specialistų, aukštos kvalifikacijos inžinierių, vadybininkų ir statybos bei konstravimo pramonės darbuotojų „nutekėjimas“.

Taigi vykstant globalizacijai didžiausia protų traukos iš viso pasaulio zona tapo JAV. Kita talentų traukos zona susiformavo Europoje. Tokios valstybės, kaip Didžioji Britanija, Vokietija, Švedija, o pastaruosiu metu – ir Airija, pritraukia didžiąją dalį talentingiausių ir gabiausių darbuotojų iš likusios Europos dalies, Azijos bei Afrikos.

Aukštos kvalifikacijos darbuotojų mobilumas skirtingai veikia išsivysčiusias ir besivystančias šalis. Besivystančios šalys, kurių darbuotojai išvyksta, gali turėti iš to ir akivaizdžios naudos, nes išvykusieji paprastai siunčia namo nemažas pinigų sumas. Tačiau Europos šalims šis aspektas nėra svarbus, nes dėl mažesnių gyvenimo lygio skirtumų aukštos kvalifikacijos specialistų netekimo nekompensuoja jų siunčiama valiuta. Europoje protų nutekėjimo problemos centre yra vadinamoji „grietinė“ – žymiausi ir talentingiausi mokslininkai. Juos į užsienį traukia kiti motyvai, negu besivystančių šalių mokslininkus – tai, visų pirma, būtent išskirtiniai mokslo centrai. Po kiek laiko išvykusieji paprastai patraukia išvykti ir gabesnius savo studentus.⁹⁷

Neabejotina, kad Lietuvoje šiuo metu vyksta spartus protų nutekėjimas, turintis didžiulę neigiamą įtaką Lietuvos mokslo raidai bei bendrajai šalies pažangai. Iš Lietuvos kasmet išvažiuoja dešimtys ar net šimtai gabiausių mokslininkų, gydytojų, inžinierių, kitų aukštos kvalifikacijos specialistų. Tačiau tikrąją situaciją įvertinti sunku, kadangi protų nutekėjimas visame migracijos diskurse yra savotiška pilkoji zona. Statistiškai protų nutekėjimas sudaro menką emigracijos procentą. Į žiniasklaidos akiratį išvažiuojantys mokslininkai nepatenka, nes nekelia problemų priimančiam kraštui. Jų išvažiavimas nėra registruojamas ir Lietuvoje. Užsienio lietuvių mokslo forumo paskaičiavimu, per nepriklausomybės metus užsienyje daktaro laipsnį apsigynė arba

⁹⁶ Marcinkevičienė, R. 2004. Emigracija spaudoje: požiūrio atspindys ir formavimas. 2004-12-02 seminaro medžiaga // http://www.civitas.lt/files/Emigracija_pranesimai.pdf; prisijungimo laikas: 2006-09-10.

⁹⁷ Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai // http://www.civitas.lt/files/Tyrimas_Lietuviu_emigracija_Studija.pdf; prisijungimo laikas 2006-09-19.

artimiausiu metu ketina gintis apie tūkstantį Lietuvos piliečių (palyginimui – Lietuvoje per metus apsiginama apie 150 daktaro disertacijų.⁹⁸

Problema Lietuvai yra ne pats specialistų išvažiavimas, o tai, kad išvažiavę jie nebegrižta. Svetur gyvenantys lietuvių mokslininkai stengiasi prisidėti prie Lietuvos mokslo būklės kėlimo. Tačiau be programiškos valstybės paramos ir šios laisvalaikio iniciatyvos pasmerktos nykti, o ne plėstis. Sukūrus tikslingą valstybės strategiją, Vakaruose išsilavinę lietuvių mokslininkai galėtų ir turėtų tapti viena iš varomųjų jėgų atstatant ir plėtojant Lietuvos mokslą.

Protų nutekėjimo priežastis nėra vien bendrasis ekonominis Lietuvos atsilikimas. Protų nutekėjimą taip pat itin skatina Lietuvos mokslo bei studijų sistemos ydos, rimtos ir įsisenėję jos struktūrinės problemos. Pasaulio Banko atliktos analizės rodo, kad Lietuva yra viena iš labiausiai atsilikusių šalių mokslinės produkcijos ir inovacijų srityje – netgi tarp Vidurio ir Rytų Europos šalių.

Vienas svarbiausių protų nutekėjimą skatinančių veiksnių – Lietuvos valdžios pozicija mokslo atžvilgiu. Mokslo tyrimų finansavimo Lietuvoje dinamika tokia: 1993–2001 mokslo tyrimų finansavimas išaugo nuo 0,43 iki 0,68 % BVP. Verslo sektoriuje mokslo tyrimų finansavimas siekia 0,14 % BVP. Pastaraisiais metais, nuo 2001 metų, mokslo tyrimų finansavimui skirtas BVP procentas stabilizavosi ir netgi pradėjo smukti. Tad akivaizdu, kad moksliniai tyrimai valstybėje prioriteto neturi. Nėra abejonių, kad kol nepasikeis valdžios santykis su mokslu, nebus įmanoma ir protų susigrąžinimo strategija.⁹⁹

Dar vienas emigracijos aspektų, apie kurį kol kas diskutuoja tik Lietuvos sociologai, bet ne politikai, yra vidurinės visuomenės stratos plėtra. Išsivysčiusiose šalyse vidurinė klasė (aukščiausio lygio specialistai, gydytojai, mokslininkai, vadybininkai) sudaro apie 50–60% gyventojų, tačiau Lietuvoje tik 10–20%. Taigi specialistų emigracija ir „protų nutekėjimo“ fenomenas kelia didelę grėsmę socialinei politinei šalies raidai (lėtėja stabilios demokratinės visuomenės plėtra, mažėja pasipriešinimas korupcijai, biurokratijai, neatsakingiems valdžios sprendimams), nepaisant ir keleto teigiamų emigracijos aspektų – specialistų grįžimo su nauja patirtimi, parvežamų ir investuojamų (turbūt dažniau į turtą, bet ne į kapitalą) lėšų.¹⁰⁰ Tačiau pasitaiko ir priešingų atvejų. Kartais jau pastebimas ir „protų susigrąžinimas“, kai į Lietuvą po kurio laiko darbo užsienio valstybėse sugrįžta įvairių sričių specialistai. Žinoma, kartais sugrįžtama

---

⁹⁸ Stepanauskas R., „Protų nutekėjimas ar protų apsikeitimas?“ //

http://www.bvalsticlabs.com/forumas/MKSO03_stepanauskas_pranesimas.doc; prisijungimo laikas 2006-08-08.

⁹⁹ Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai //

http://www.civitas.lt/files/Tyrimas_Lietuviu_emigracija_Studija.pdf; prisijungimo laikas 2006-09-19.

¹⁰⁰ Stepanauskas R., „Protų nutekėjimas ar protų apsikeitimas?“ //

http://www.bvalsticlabs.com/forumas/MKSO03_stepanauskas_pranesimas.doc; prisijungimo laikas 2006-08-08.

tik trumpa,¹⁰¹ o kartais apsisprendžiama, kad vis dėlto, verta gyventi Lietuvoje. Sugrįždami jie savo patirtį ir visas naujausias žinias pritaiko Lietuvoje, tuo padedami visiems žmonėms.

Patikimų ir nesenu tyrimų, pateikiančių specialistų (gydytojų, inžinierių, programuotojų ir pan.) emigracijos duomenis bei prognozuojančių jų tendencijas, nėra. Tačiau matyti, kad specialistų emigracijos procesas – Lietuvai vienas pavojingiausių, galinčių sukelti sunkiausių padarinių socialinei infrastruktūrai ir gyvenimo kokybei. 2002 metais atliktas galimos medicinos specialistų migracijos tyrimas parodė, kad 60,7 % rezidentų ir 26,8 % gydytojų ketina išvykti iš Lietuvos į Europos Sąjungą ar kitas šalis. Pagrindinės planuojamos migracijos kryptys – Šiaurės šalys, Jungtinė Karalystė ir Vokietija, pagrindinės priežastys – aukštesni atlyginimai, geresnės profesinės perspektyvos ir aukštesnė gyvenimo kokybė.

Nors Lietuvos medicinos specialistų bendrosios emigravimo intencijos mažesnės, negu kitų trijų apklausoje dalyvavusių šalių (Lenkijos, Vengrijos ir Čekijos), emigracija drauge su kitais faktoriais turėtų nulemti, kad, palyginti su 2000 metų lygiu, medikų kiekis Lietuvoje 2015 metais nukris 20 % (iki 296 medikų 100 tūkst. gyventojų neskaičiuojant medicinos administratorių). Tai smarkiai mažiau, negu 1990 m. padėtis (401,3 mediko 100 tūkst. gyventojų) ar net 2000 m. būklė (atitinkamai 379,8 mediko), bet taip pat žymiai mažiau, negu rekomenduojama 335 medicinos specialistų 100 tūkst. gyventojų proporcija.¹⁰²

Labai tikėtina, kad panaši situacija vyrauja ir kituose specialistų emigracijos sektoriuose. Tad vienas primygtiniausių Vyriausybės darbo prioritetų – sukurti strategiją ir priemonių sistemą, kurios įgalintų pristabdyti specialistų migraciją.

Lietuva, kaip ir kitos Vidurio bei Rytų Europos šalys, taip pat susiduria su vadinamuoju „aukštojo mokslo paradoksu“, kai geresnis aukštojo mokslo lygis sukuria pasiūlą nutekėjimui ir netgi taip ją spartina. Viena iš kliūčių protų nutekėjimo stabdymui ir mokslininkų grįžimo skatinimui – konkursų akademinėse bei mokslo įstaigose neskaidrumas.

Protų nutekėjimo problemą nagrinėjantys mokslininkai ir ekspertai paprastai sutaria dėl vieno – kad geriausi specialistai nepaliktų savo šalies, pirmiausia reikia, kad ji būtų trokštama vieta dirbti ir siekti karjeros. Šviesiausi protai visada prarandami ten, kur aukštesnės pareigos, karjera ir atlyginimas priklauso ne nuo gebėjimų ir nuopelnų, o nuo pažinčių, protekcijų ar politinės konjunktūros. Taip pat svarbus yra atlyginimas. Emigracijos lygį gali lemti ir studijų finansavimo sistema. Įvairiose valstybėse smarkiai subsidijuojamas aukštasis mokslas sukuria prielaidas absolventams išvykti – tokių subsidijų pakeitimas paskolų sistema leistų išlaikyti valstybėje daugiau

---

¹⁰¹ Tadas Kalinauskas, Briuselyje dirbantys lietuviai gydytis grįžta į Lietuvą // Lietuvos rytas.-Sveikatos gidas.- 2006-09-19.-P.6.

¹⁰² Liutauras Labanauskas, „Protų nutekėjimo: problema Lietuvoje: medikų emigracija// Filosofija. Sociologija.- 2006. Nr. 2. P. 27–34.

kvalifikuotų specialistų. Mėginant neutralizuoti proto nutekėjimo priežastis svarbus vaidmuo tenka mokslo ir technologijų politikai. Taip pat svarbus veiksnys, stabdant protų nutekėjimą, yra tinkamas tyrimų finansavimo mechanizmas.¹⁰³

Sutariama, kad norėdamos ne tik išlaikyti, bet ir gausinti savo intelektualinį kapitalą, valstybės turi imtis valstybiniu lygmeniu suderintų priemonių, kurios aukštos kvalifikacijos specialistams bei mokslininkams sudarytų sąlygas dirbti savo šalyje, t.y. sukurtų tinkamą socialinę ir ekonominę aplinką. Valstybiniame sektoriuje darbo apmokėjimo sistema turėtų užtikrinti, kad materialiai mokslininkas priklausytų bent vidurinei klasei. Vienu svarbesnių faktorių taip pat laikomas bendras gyvenimo kokybės augimas. Kitas labai svarbus faktorius, padedantis sulaikyti specialistus nuo emigravimo (taip pat įtikinti juos grįžti), yra patraukli aukštojo mokslo sistema ir mokslinių tyrimų infrastruktūra, atverianti daugiau galimybių tobulėti ir panaudoti turimai kompetencijai. Lietuvoje protų nutekėjimą gerokai sumažintų ir reali ir kardinali mokslo ir studijų sistemos reforma. Taip pat būtų pravartu skatinti protų mobilumą tarp valstybinio, akademinio ir privataus sektorių, plačiau samdant tam tikros srities specialistus ministerijų ir vyriausybės koncepcijoms, strategijoms bei programoms rengti.

Taigi kuriant protų sulaikymo ir susigrąžinimo programas, reikia orientuotis į tokias priemones, kurios nenusižengtų teisingumui privilegijuodamos grįžtančiuosius prieš šalyje gyvenančius mokslininkus bei neiškreiptų bendrųjų konkurencingumo mechanizmų akademinėje plotmėje.

---

¹⁰³ Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai // http://www.civitas.lt/files/Tyrimas_Lietuviu_emigracija_Studija.pdf; prisijungimo laikas 2006-09-19.

3. JONIŠKIO RAJONO GYVENTOJŲ EMIGRACIJOS VERTINIMŲ ANALIZĖ

3.1. Joniškio rajonas

Magistro darbo objekto analizei buvo pasirinktas Joniškio rajonas. Tad šioje darbo dalyje atkreipsime dėmesį į pačią naujausią turimą informaciją, prieinamą Statistikos departamento internetiniame tinklalapyje, bei rajono savivaldybės teikiamoje informacijoje.

Taigi pagal turimus duomenis 2004 metais Joniškio rajone gyveno 31458 gyventojai, iš jų 13443 miesto ir 18015 (57,27 proc.) kaimo gyventojų. Gyventojų tankumas rajone 27,3 gyventojai 1 km.¹⁰⁴

3 lentelė. Gyventojų skaičius Joniškio rajono savivaldybėje

Metai	Gyventojų skaičius	Vyrai	Moterys
2001	31940	14990	16950
2002	31871	14964	16907
2003	31665	14866	16799
2004	31458	14765	16693
2005	31922	14982	16940

Šaltinis: Joniškio rajono savivaldybės pateikiami duomenys

Tuo tarpu Lietuvoje pagal paskutiniojo surašymo duomenis gyveno 3483972 žmonės, t.y. 1629148 vyrai ir 1854824 moterys.¹⁰⁵

Nors Joniškio rajonas yra pasienio rajonas, bet pagal gyventojų sudėtį jis yra homogeniškas, net 97,2 proc. jame gyvena lietuvių tautybės gyventojų, likusi dalis – 1,2 proc. rusų, 0,4 proc. latvių. Kitų tautybių gyventojai sudaro nežymią dalį. Tuo tarpu visoje Lietuvoje lietuvių gyvena šiek tiek mažiau: 83,45 proc. yra lietuvių, 6,74 proc. – lenkų, 6,31 proc. – rusų, 1,23 proc. – baltarusių, 0,23 proc. – žydų. Likę yra kitų tautybių atstovai.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Joniškis // <http://www.joniskis.lt/index.php?MenuID=50>; prisijungimo laikas 2006-09-03.

¹⁰⁵ Gyventojų skaičius pagal lytį apskrityse, miestuose ir savivaldybėse // <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=285>; prisijungimo laikas 2006-09-03.

¹⁰⁶ Lietuvos gyventojai pagal tautybes // <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=211>; prisijungimo laikas 2006-10-20.

4 lentelė. Gyventojai pagal pagrindinį pragyvenimo šaltinį pagal paskutinį gyventojų surašymą [1000-iai gyventojų]¹⁰⁷

	Darbo užmokestis	Pajamos iš nuosavo verslo, nuosavybės ar investicijų	Pajamos iš žemės ūkio veiklos	Pensija, pašalpa	Stipendija	Valstybės išlaikomas	Šeimos ir / ar kitų asmenų išlaikomas	Kitas pragyvenimo šaltinis, pragyvenimo šaltinis nenurodytas
Lietuvos Respublika	286	15	28	259	11	10	333	58
Joniškio r. sav.	215	12	63	302	9	19	338	42

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LR Vyriausybės

Pagal pateiktus lentelėje duomenis matyti, kad Joniškyje tik 12 iš 1000 gyventojų pragyvena iš nuosavo verslo, 215 asmenų pragyvena iš darbo užmokesčio pajamų. Šie rodikliai yra mažesni už šalies vidurkį, nes visoje Lietuvoje atitinkamai iš nuosavo verslo pragyvena 15 iš 1000 gyventojų ir iš darbo užmokesčio net 286. Žinoma, matome, kad iš žemės ūkio veiklos pragyvena 63 Joniškio gyventojai iš 1000, o tai yra net 2,25 karto daugiau nei visoje šalyje. Joniškio rajono savivaldybėje daugiau gyventojų negu Lietuvoje, pragyvenančių iš pensijų ar pašalpų ir yra valstybės išlaikomi, bei išlaikomų kitų šeimos narių. Tuo tarpu Lietuvoje daugiau žmonių gyvena iš stipendijos, bei daugiau gyventojų gyvena iš kitų nenurodytų šaltinių.

5 lentelė. Gyventojų išsilavinimo lygis pagal paskutinį gyventojų surašymą ir 2005 m. [1000-iai 10 metų ir vyresnių gyventojų]

	Išsilavinimas				
	aukštasis	aukštesnysis	vidurinis	pagrindinis	pradinis
Lietuvoje (2005m.)	441	119	602	432	401
Joniškio r. sav.	65	187	222	198	266

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LR Vyriausybės

Nagrinėjant gyventojų išsilavinimą, matyti, kad Joniškio rajono savivaldybėje daugiausia gyventojų (26,6 proc.) turi pradinį išsilavinimą. 19,8 proc. gyventojų yra įgiję pagrindinį, o 22,2 proc. – vidurinį išsilavinimą. Aukštesnį išsilavinimą turi 187 gyventojai iš 1000, o aukštąjį – iš 1000 tik 65 gyventojai (6,5 proc.). Lyginant su visa Lietuva, iš karto, matome, kad visoje Lietuvoje žmonės turi šiek tiek geresnį išsilavinimą. Čia yra daug daugiau asmenų

¹⁰⁷ Gyventojų skaičius pagal lytį apskrityse, miestuose ir savivaldybėse // <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=285>; prisijungimo laikas 2006-09-03; Joniškis // <http://www.joniskis.lt/index.php?MenuID=50>; prisijungimo laikas 2006-09-03.

turinčių aukštąjį išsilavinimą, kas sudaro net 22,6 proc., vidurini – 30,2 proc., tačiau Joniškėje yra daug daugiau asmenų, turinčių aukštesnį išsilavinimą negu Lietuvoje, kur tokį išsilavinimą yra įgiję tik 6,0 proc. gyventojų.¹⁰⁸

Labai gaila, tačiau konkretesni ekonominiai duomenys apie Joniškį nėra skelbiami, tad Lietuvą galima sulyginti tik su visa Šiaulių apskritimi. Regionų indėlis į šalies BVP yra labai skirtingas. Lyginant vienam gyventojui tenkančią BVP dalį su šalies vidurkiu 2004 m., lyderių pozicijų neužleidžia Vilniaus (144,3%) ir Klaipėdos (102,9%) apskritys. Kitų apskričių ekonomikos augimas buvo lėtesnis. Keturiuose apskrityse (Alytaus, Marijampolės, Šiaulių ir Tauragės) sukurto BVP vienam gyventojui dalis vis dar sudaro iki 80 procentų šalies vidurkio. Rezultatai rodo, kad skirtumas tarp Vilniaus ir kitų regionų 2004 m. nesumažėjo. Vilniaus apskrityje BVP vienam gyventojui, kaip ir 2003 m., du kartus ir daugiau viršija Alytaus, Marijampolės ir Tauragės apskričių lygį. Taigi:

6 lentelė. **Bendras vidaus produktas pagal apskritis 2004 m.**

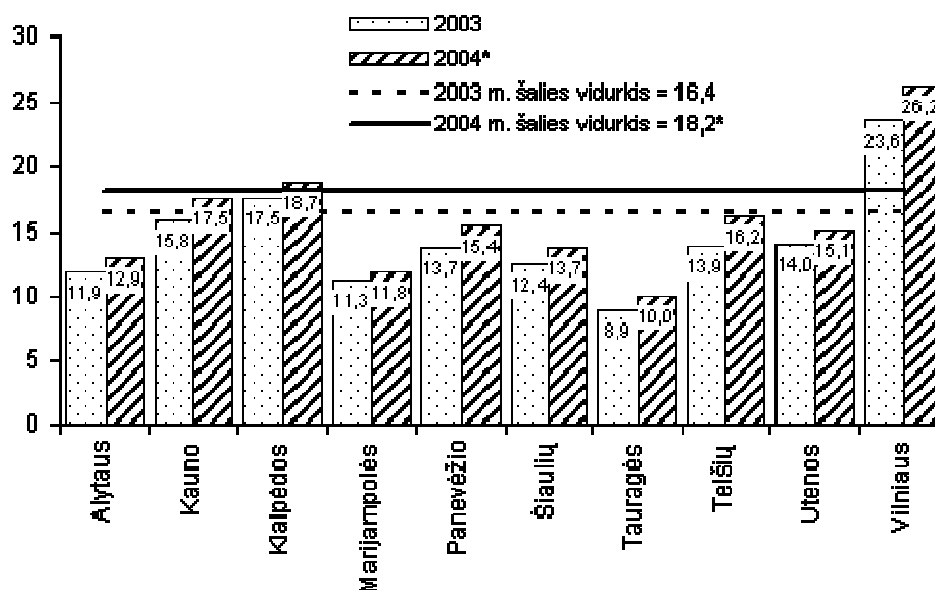
	Šalies	Šiaulių
Bendras vidaus produktas, mlrd. Lt	62,44	4,98
Bendrojo vidaus produkto struktūra, %	100,0	8,0
Bendras vidaus produktas vienam gyventojui, tūkst. Lt	18,2	13,7
Palyginti su šalies vidurkiu, %	100,0	75,6
Užimtųjų skaičius, tūkst.	1441,3	145,9
Gyventojų skaičius, tūkst.	3435,6	362,4

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LR Vyriausybės

Matome, kad Šiaulių apskrities rodikliai tikrai žymiai skiriasi nuo visos Lietuvos, bei kitų regionų, pvz. Vilniaus, tad tampa visiškai aišku, kad ir Joniškio duomenys bus mažesni. Kaip ir bendras vidaus produktas vienam gyventojui visose apskrityse.

¹⁰⁸ Gyventojų skaičius pagal lytį apskrityse, miestuose ir savivaldybėse // <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=285>; prisijungimo laikas 2006-09-03; Joniškis // <http://www.joniskis.lt/index.php?MenuID=50>; prisijungimo laikas 2006-09-03; Gyventojų išsilavinimas // <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=1814>; prisijungimo laikas 2006-11-20.

7 lentelė. Bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui pagal apskritis

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LR Vyriausybės

8 lentelė. Vidutinis sąlyginis darbuotojų skaičius, vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis ir indeksai šalies ūkyje pagal apskritis 2004–2005 m.¹⁰⁹

Apskritis	Metai	Vidutinis sąlyginis darbuotojų skaičius		Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	
		tūkst.	indeksas ankstesni metai = 100	litais	indeksas ankstesni metai = 100
Šalies ūkis	2004	1046,8	100,4	1149,3	107,2
	2005	1078,9	103,1	1276,2	111,0
Šiaulių	2004	82,8	99,7	957,7	109,9
	2005	85,6	103,4	1049,0	109,5

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LR Vyriausybės

Iš paskutinių duomenų matome dar didesnius skirtumus, kuriuos pajaučia kiekvienas žmogus asmeniškai. Pastebima, kad algos provincijoje yra keliais šimtais litų mažesnės negu visoje Lietuvoje ir didžiuosiuose miestuose, kas matysim kartais paskatina didesnę emigraciją.

Taigi, pažvelgę į visus šiuos pagrindinius šių Joniškio ir visos Lietuvos gyventojų rodiklius, galime šiek tiek plačiau pažvelgti į konkrečius Joniškio gyventojų atsakymus apie emigraciją bei kitus reiškinius.

¹⁰⁹ Darbo užmokestis 2005 m. šalies ūkyje sparčiai didėjo // <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1709>; prisijungimo laikas 2006-11-20.

3.2. Tyrimo metodika ir respondentai

Stengiantis išsiaiškinti Lietuvos gyventojų nuomonę apie emigraciją ir vyriausybės priemones bandant sustabdyti emigracinius procesus buvo parengta anketa. 2006 metų rugpjūčio ir rugsėjo mėnesiais Joniškyje ir Vilniuje išdalinta iš viso 115 anketų. Anketinės apklausos rezultatai buvo apskaičiuoti naudojant SPSS 13.0 for Windows programinės įrangos paketą.

Taigi anketa pradedama įvadine dalimi, kurioje yra nurodyta: kas atlieka tyrimą, jo tikslai bei kaip bus panaudoti rezultatai, pranešama apie anketos anonimiškumą ir pateikiama trumpa instrukcija, kaip ją užpildyti. Anketą sudarė 25 skirtingi klausimai, o mus domina skirtingos nagrinėjamos problemos:

Dalis klausimų buvo skirti išsiaiškinti respondentų duomenis: amžiaus tarpsnį, gyvenamąją vietą, išsilavinimą, pajamas, dabartinį užsiėmimą. (19–25 klausimai). Tai šios anketos duomenys mums atskleidžia ne tik Lietuvos gyventojų nuomonę apie emigraciją, bet ja taip pat badoma nustatyti ryšį tarp pasitenkimo demokratija ir ekonominę-socialinę gerovę indikuojančiais parametrais, ypač pajamomis ir išsilavinimu. Taigi šiame tyrime mums svarbi žmonių socialinė padėtis. Manoma, kad socialinė padėtis įtakoja beveik visus žmonių istorinės sąmonės aspektus, kas lemia dabartinį jų gyvenimą, veiksmus ir požiūrį į tam tikras problemas, šiuo atveju – emigraciją. Tad svarbus išsilavinimas, uždirbamos pajamos ir gyventojų užsiėmimas. Norima įvertinti individo socialinio statuso reikšmę požiūriui į emigraciją. Stengiamasi pažvelgti į regioninius skirtumus Lietuvoje bandant išvelgti gyventojų skirtingus emigracijos mastus ir požiūrį į šį reiškinį.

Kita dalis klausimų skirti atskleisti respondentų požiūrį į nagrinėjamą problemą. Pirmiausia stengiamasi sužinoti, ką Lietuvos gyventojai mano apie emigraciją, gal patys trokšta emigruoti, o gal jau kažkas iš jų šeimos gyvena ar gyveno užsienyje (1–5 klausimai).

Vėliau orientuojamasi į emigracijos priežastis. Iš pradžių bandoma išsiaiškinti, kokios išvykimo iš Lietuvos priežastys respondentams yra pačios svarbiausios (6 klausimas). O jau tada (7–11 klausimai) plačiau nagrinėja atskiras emigracijos priežastis: demografines, kultūrines ir geografines, ekonomines, socialines bei psichologines. Negalima užmiršti ir reemigracijos. Tad 12–13 klausimais stengiamasi išsiaiškinti, kas trukdo žmonėms sugrįžti ir esant kokioms sąlygoms būtų ryžtasi sugrįžti gyventi į Lietuvą. Anketoje taip pat siekiama išanalizuoti, ką Lietuvos žmonės žino apie vyriausybės demografinės politikos strategiją bei kitas priemones, bandant sustabdyti nuolat didėjančius emigracinius procesus (14 klausimas).

Tam tikrų žinių apie nagrinėjamą problemą mus teikia ir žmonių nuomonė apie Lietuvą ir demokratiją, stengiamasi išnagrinėti ir jų požiūrį bendrai į emigrantus. Juk dažnai nors ir

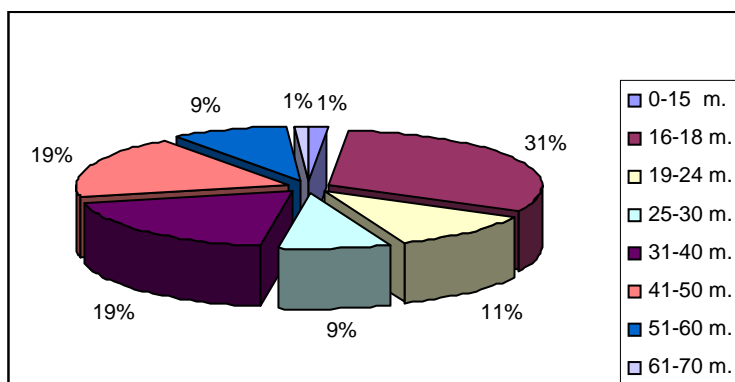
pasisakoma teigiamai už emigraciją, tačiau labai dažnai visiškai nenorima spręsti šių problemų teisiškai ar galvoti apie galimus imigrantus į Lietuvą (16–19 klausimai).

Anketa baigiama padėkojant respondentui už atsakymus ir dėmesį.

Taigi atsakymų sulaukta iš 80 žmonių iš Vilniaus ir Joniškio, kurių amžius vyravo nuo 15 iki 70 metų. 36,3 proc. respondentų (t.y. 29 asmenys) buvo vyrai, o likusieji 63,7 proc. (51 asmuo) buvo moterys. Būtina pabrėžti, kad kartais dėl tokio skaičiaus anketų negalima daryti tiesioginių ir konkrečių išvadų, tačiau šiokios tokios tendencijos išryškėja ir galima teigti, kad statistinė paklaida lyginant su visais Lietuvos gyventojais tikrai nėra didelė.

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal amžių grafiškai atrodytų taip:

3 pav. Tyrimo dalyvių amžius

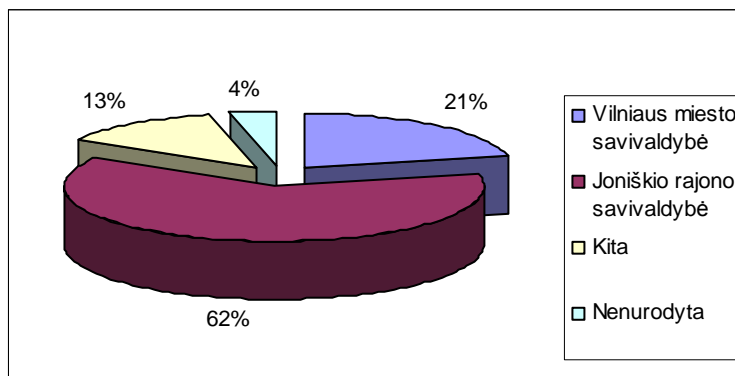

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Taigi kalbant apie respondentų amžių būtina pabrėžti, kad buvo norima detaliau išanalizuoti jaunimo ir vidutinio amžiaus žmones. Daugiausiai apklausta 16-18 metų amžiaus tarpsnio Lietuvos gyventojų, net 25 asmenys, kas sudaro 31,3 proc. Taip pat didelis dėmesys skirtas ir 31-40 bei 41-50 metų amžiaus tarpsnio žmonėms, kurių apklaustą po 15, t.y. 18,8 proc. Tyrime dalyvavo taip pat ir vienas 15 metų moksleivis (1,3 proc. respondentų iš visų 80 asmenų). Taip pat į anketas atsakė 9 žmonės nuo 19 iki 24 metų (11,3 proc.), 7 žmonės nuo 25 iki 30 metų (8,8 proc.), taip pat 7 žmonės nuo 51 iki 60 metų (8,8 proc.) bei 1 žmogus, kurio amžius patenka į 61-70 metų tarpsnį (1,3 proc.). Taigi analizuojant rezultatus mums labai svarbu išskirti respondentus į skirtingas amžiaus grupes, todėl galima teigti, kad tyrime dalyvavo 42 jauni žmonės nuo 15 iki 30 metų (52,4 proc.), 30 vidutinio amžiaus žmonių nuo 31 iki 50 metų (37,6 proc.) bei 8 vyresnio amžiaus žmonės nuo 51 iki 70 metų (10,0 proc.). Toks respondentų skyrimas pagal amžiaus grupes yra labai svarbus bandant nustatyti skirtingą žmonių požiūrį į nagrinėjamą problemą atsižvelgiant į amžių, išsilavinimą ir gyvenimo veiklą.

Išanalizavus anketas matosi, kad tyrime dalyvavo:

4 pav. Tyrimo dalyvių gyvenamoji vieta

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

17 respondentų iš Vilniaus (21,3 proc.), 50 iš Joniškio rajono (62,5 proc.), 10 žmonių (12,5 proc.) iš kitų vietovių, kurių tikslumas pagal išsikeltus uždavinius nėra svarbus, todėl visur bus pabrėžiami tik du regionai, o visi kiti nurodoma – kitur. 3 žmonės nenurodė, kur jie gyvena (3,7 proc.). Tuo tarpu tikrų vilniečių, kurie yra gimę Vilniuje buvo tik 8 (10,0 proc.), joniškiečių, kurie gimę Joniškioje ir jo apylinkėse 36 (45,0 proc.); net 29 žmonės į Vilnių arba Joniškį atvažiavo iš kitų vietovių (36,2 proc.) bei 7 žmonės gimimo vietos nenurodė (8,8 proc.). Apdorojant duomenis ir darant išvadas visi atvykę žmonės į Vilnių arba į Joniškį, laikomi tikrais šių miestų gyventojais, nekreipiant didesnio dėmesio į gimimo vietą.

Taigi matome, kad tyrime dalyvavo 26 moksleiviai (16,3 proc.), 9 studentai (11,2 proc.) (būtina pabrėžti, kad tyrime dalyvavo daugiau studentų, tačiau jie yra dirbantys, todėl buvo priskirti prie kitų kategorijų asmenų), taip pat į anketas atsakė 8 darbininkai (10,0 proc.), 34 tarnautojai (42,5 proc.), 2 vadovai (2,5 proc.) ir tik 1 verslininkas (1,3 proc.). Nieko nestebina, kad verslininkų kategorijai taip pat bandė prisiskirti ir mokiniai.

Požiūriui į emigraciją yra labai svarbus ir žmonių išsilavinimas. 26 žmonės (tiksliau tyrime dalyvavę vyresniųjų klasių moksleiviai) turi pagrindinį išsilavinimą (32,5 proc.), 7 respondentai yra gavę tik vidurinį išsilavinimą (8,8 proc.), 3 – spec. vidurinį (3,7 proc.) išsilavinimą, 6 (7,5 proc.) – aukštesnįjį, net 34 (42,5 proc.) respondentų turi aukštojo mokslo baigimo diplomą ir 4 žmonės (5,0 proc.) studijuoja aukštosiose mokyklose, bet dar nėra pabaigę.

Taip pat būtina išanalizuoti ir Lietuvos gyventojų pajamų reikšmę požiūriui į migracinius procesus. Kadangi moksleiviai patys pajamų neturi, tai net 14 žmonių (17,5 proc.) nenurodė anketoje apie gaunamas grynąsias pajamas mėnesiui, tad mums yra svarbūs tik atsakiusiųjų atsakymai. Net 13 žmonių iš 66 nurodė (19,7 proc.), kad jų pajamos per mėnesį yra lygios 0–125 litams. Matosi, kad kai kurie moksleiviai savo pajamas irgi priskyre prie tų, kurios

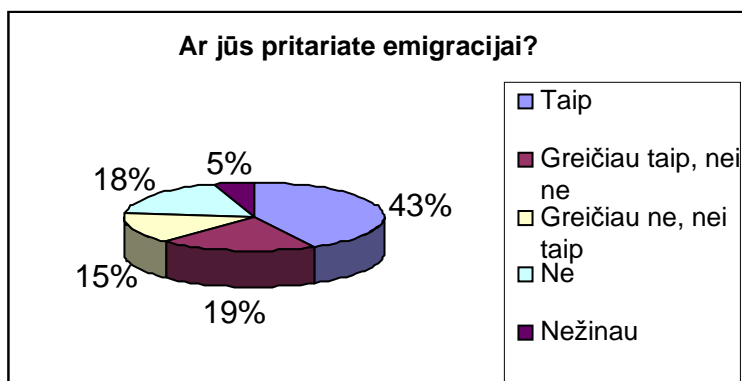

nesiekia vieno minimalaus gyvenimo lygio. 7 asmenys (10,7 proc.) nurodo, kad per mėnesį uždirba 125–500 Lt., 13 respondentų (19,7 proc.) pajamos yra lygios 501–1000 Lt., o net 28 Lietuvos gyventojai dalyvavę tyrime nurodo, kad jų pajamos yra lygios 1001–1500 Lt., tik 5 asmenys (7,6 proc.) tvirtina, kad jie uždirba virš 1500 Lt.

3.3. Požiūris į emigraciją

Pirmieji klausimai buvo skirti sužinoti bendrą respondentų požiūrį į migracinius procesus. Būtina pabrėžti, kad net 33 asmenys iš 78 pritaria emigracijai (t.y. 42,4 proc.), o 15 žmonių (19,2 proc.) greičiau pritaria, nei nepitaria. Plačiau nagrinėjant geriau pažvelkime į respondentų atsakymus.

5 pav. Pritarimas emigracijai

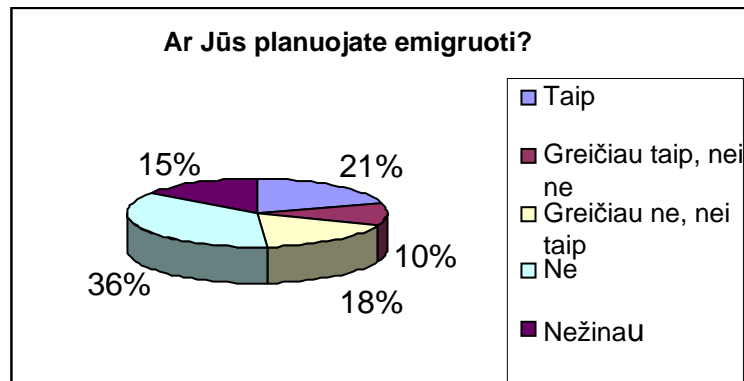

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Taip pat 12 atsakusių į anketas (15,4 proc.) greičiau nepitaria, nei pritaria emigracijai ir tik 14 žmonių (17,9 proc.) nepitaria emigracijai. Labai keistai atrodo, bet net 4 žmonės, t.y. 5,1 proc. nežino arba dar nėra apsisprendę ar pritarti, ar nepritarti emigracijai. Pažvelgus į pritariančių emigracijai žmonių skaičių pagal išsilavinimą, darosi aišku, kad 65,4 proc. asmenų, turinčių pagrindinį išsilavinimą pritaria emigracijai, taip pat pritaria 85,8 proc. asmenų turinčių vidurinį išsilavinimą, 100 proc. – spec. vidurinį, 66,7 proc. – aukštesnį bei mažiausiai pritariančių asmenų tarpe yra aukštąjį išsilavinimą turinčių respondentų (66,7 proc.).

Svarbu, kad planuojančių ir neplanuojančių emigruoti asmenų skaičius pasiskirsto gan panašiai. Tad pažvelkime į rezultatų diagramą:

6 pav. Galima emigracija

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

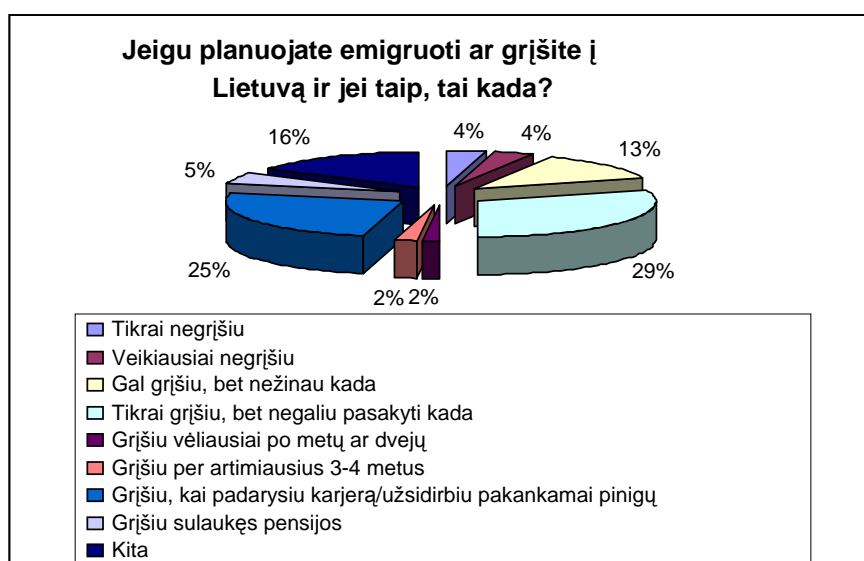
Čia tik 20,5 proc. respondentų (16 žmonių iš 78) teigia, kad jie emigruos iš Lietuvos, 10,3 proc. atsakiusių mano, kad greičiau planuoja, nei neplanuoja emigruoti (8 žmonės iš 78). Tad suskaičiavus rezultatus matome, kad emigruoti greičiausiai planuoja 30,8 proc. respondentų. Būtina pabrėžti, kad tuo tarpu neketina emigruoti net 53,8 proc. respondentų: 35,9 proc. (28 asmenys) neplanuoja emigruoti ir 17,9 proc. (14 žmonių) greičiau neplanuoja, nei planuoja emigruoti iš Lietuvos. Tačiau vėl pastebimas didelis neapsisprendusių žmonių skaičius. Net 15,4 proc. nežino ar emigruos, ar neemigruos (12 respondentų). Tad privalome atkreipti dėmesį į šiuos neapsisprendusius Lietuvos gyventojus. Kartais jeigu galvojama, kad jau apsisprendusiųjų nuomonės pakeisti negalima, tai dar dvejojančius galima pakreipti viena ar kita linkme, todėl bent jau abejojančius privalu įkalbėti ir užtikrinti palankias sąlygas likti ir gyventi Lietuvoje.

Jau iš pat pradžių galima akcentuoti, kad jaunų žmonių požiūris į emigraciją yra labiau liberalus, nei vyresnių. Daugiau jaunimo planuoja emigruoti, jie daugiau nepatenkinti esama padėtimi ir pan. Apie visą tai, jau bus kalbama analizuojant kitas problemas. Atidžiau paanalizavus žmonių ketinimus emigruoti pagal turimą išsilavinimą galima iš karto teigti, kad tik 12,5 proc. aukštąjį išsilavinimą gavusių gyventojų norėtų emigruoti. Tad kuo išsilavinimas mažesnis, tuo laimės ieškoti svečiose šalyse norisi labiau. Šią mintį galime pailustruoti pavyzdžiais, kai nori emigruoti 38,5 proc. pagrindinį išsilavinimą turinčių asmenų (tačiau mokiniai yra šiek tiek kita kategorija, tačiau mums bene viena iš svarbiausių, nuo kurių priklausys visa Lietuvos ateitis), 42,9 proc. – vidurinį išsilavinimą, 66,7 proc. – spec. vidurinį, 50,0 proc. – aukštesnį išsilavinimą turinčių asmenų neatsisakytų išvykti į užsienį. Taip pat labai įdomu pastebėti, kad 87,5 proc. gyventojų pritariančių emigracijai planuoja emigruoti, o net 100 proc. labiau pritariančių, nei nepritariančių irgi pasirinktų emigracijos kelią, kad išspręstų savo problemas. Tuo tarpu, net 64,3

proc. nepritariančių emigracijai tikrai nesiryžtų emigruoti. Taigi matome, kad šie klausimai vienas su kitu yra glaudžiai susiję, teoriškai šnekant, koreliuoja, apie ką mes dar ne kartą šnekėsime.

Atlikus koreliacinius paskaičiavimus (žiūrėti 4 priedą), galima teigti, kad pastarasis klausimas tiesiogiai koreliuoja su klausimu apie žmonės, kurie jeigu planuoja emigruoti, tai kada sugrįš į Lietuvą. Čia būtina atkreipti dėmesį, kad žmonės neplanuojantys emigruoti, neatsakė, kada sugrįš ir praleido šį klausimą. Tad visi rezultatai skaičiuojami iš 56 atsakymų:

7 pav. Galima reemigracija

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Labai nuliūdina, kad net 7,2 proc. emigrantų planuoja nesugrįžti į Lietuvą: iš jų 3,6 proc. Lietuvos gyventojų užtikrina, kad tikrai negrįš (2 asmenys), tiek pat žmonių – 3,6 proc. mano, kad greičiausiai negrįš. 12,5 respondentų teigia, kad emigravę gal grįžtų, bet nežino kada (7 asmenys), o daugiausiai Lietuvos gyventojų, t.y. net 30,4 proc. (šiuo atveju 17 respondentų) mano, kad tikrai sugrįš, bet negali pasakyti kada. Taip pat labai didelis žmonių skaičius, net 25,0 proc. (14 asmenų) teigia, kad sugrįš, kai padarys karjerą ar uždirbs pakankamai pinigų. Konkretumą mėgsta labai mažai žmonių ir tiksliai savo grįžimą nurodo tik 9,0 proc.: iš jų 1,8 proc. sugrįš vėliausiai po metų ar dvejų, 1,8 proc. per artimiausius 3-4 metus (atitinkamai po 1 žmogų) ir 5,4 proc., kai sulauks pensijos (3 asmenys). Tuo tarpu net 15,9 proc. nenurodo konkrečių terminų, kada sugrįš. Čia turėtume galvoti, kad šis veiksmas turėtų būti nulemtas atsitiktinių aplinkybių ar kitų besiklostančių situacijų.

Kadangi tikslų emigracijos statistikos duomenų nėra, tai vienu iš tyrimo klausimu (Nr.4) buvo bandoma išsiaiškinti, kiek artimųjų buvo ar yra emigravę. Šie rezultatai kažkaip nieko nenustebino, kaip ir dažnai girdima, kad beveik kiekvienoje šeimoje yra išvažiavusių ar buvo

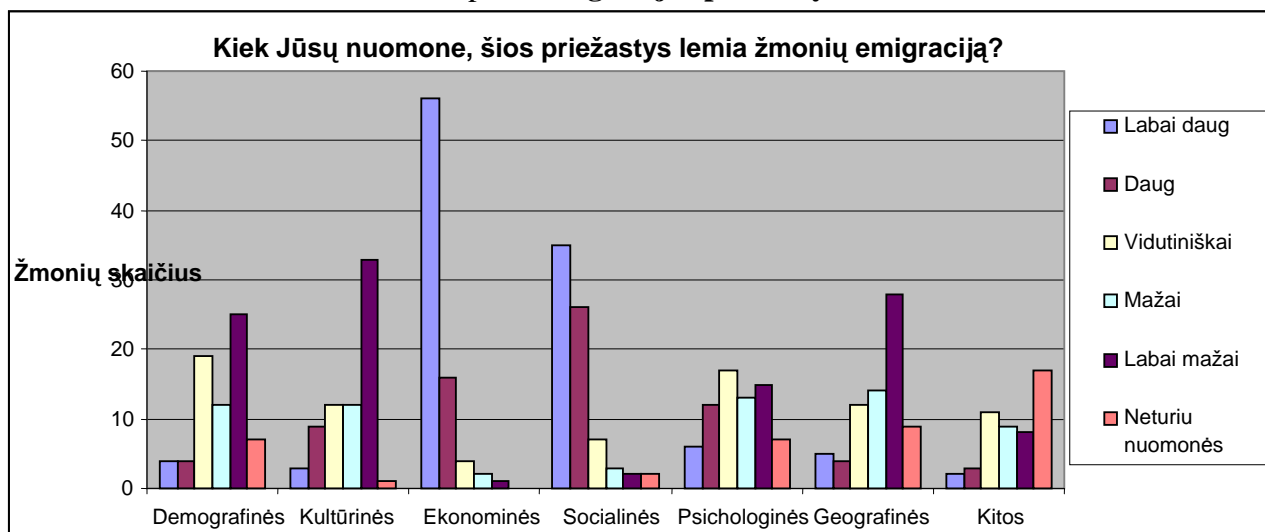
kažkas iš artimųjų išvažiuojo į užsienį. Čia net 29,9 proc. šeimų buvo ar yra emigravęs vienas asmuo (nurodė 23 respondentai). 10,4 proc. šeimų buvo ar yra 2–3 asmenys išvažiuojo į užsienį (8 asmenys pasirinko šį atsakymą) ir 3,9 proc. teigia, kad jų šeimoje buvo išvažiuojo daugiau negu 3 asmenys. Smagu, kad net 55,8 respondentų nurodo, kad jų šeimoje nėra buvę emigrantų (43 apklaustieji iš 77).

Taip pat su šiuo klausimu tiesiogiai koreliuoja ir sekantis klausimas apie konkrečius asmenis, kurie buvo ar yra išvykę į užsienį dirbti ar mokytis. Būtina pabrėžti, kad konkrečiai šiame klausime į šeimos sąvoką yra įtraukiami ir pusbroliai, pusseserės bei kiti tolimesni giminaičiai – šiuo atveju, tai didžiosios šeimos terminas. Todėl atsakymai šiek tiek, bet labai mažai skiriasi su buvusiojo klausimo rezultatais. Taigi, 1,4 proc. šeimų buvo ar yra išvykusi motina, 2,7 proc. šeimų – tėvas, 9,5 proc.– sesė arba brolis ir 24,3 proc. šeimų – pusbroliai ir pusseserės. Net 14,9 proc. šeimų buvo ar yra išvykę keli šeimos nariai. Vyresni asmenys taip pat nurodė, kad yra išvykę ir jų vaikai (2,7 proc.). Kaip ir ankstesniajame klausime, kai 55,8 respondentų nurodė, kad jų šeimoje nėra buvę emigrantų, tai čia tą patį teigia 44,6 proc. respondentų (33 asmenys iš 74). Žinoma, šis skaičius sumažėja dėl šeimos praplėtimo iki didžiosios šeimos.

3.4. Emigracijos priežastys

Kiekvienas dažnai girdime apie skirtingas emigracijos priežastis. Žinoma daugiausiai dėmesys kreipiamas į ekonomines problemas. Tačiau ar tikrai šiuos veiksnius nurodo ir mūsų respondentai? Paprašyti nurodyti kiek vienos ar kitos priežastys lemia emigraciją, respondentai irgi mano, kad ekonominiai sunkumai daugiausiai skatina emigruoti. Tad dabar šiek tiek konkrečiau:

8 pav. Emigracijos priežastys

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Taigi diagramoje matome, kad labai mažai Lietuvos gyventojų mano, kad demografinės priežastys gali turėti didesnės reikšmės žmonių pasirinkimui. Tik 12,2 proc. žmonių teigia, kad demografinės priežastys lemia emigraciją labai daug ir daug (atitinkamai po 5,6 proc.– po 4 žmones iš 71). 26,8 proc. respondentų mano, kad šios priežastys prie emigracijos prisideda vidutiniškai (19 žmonių), o net 52,1 proc. apklaustųjų teigia, kad demografinės priežastys visiškai nelemia emigracijos: iš to skaičiaus 16,9 proc. (12 asmenų) mano, kad mažai lemia ir 35,2 proc. (25 respondentai) – labai mažai. Ir vėl beveik 10 procentų, tiksliau 9,9 proc. gyventojų neturi nuomonės šiuo klausimu.

Dar mažiau Lietuvos gyventojų sutinka su tuo, kad emigraciją gali lemti ir kultūrinės priežastys. Čia tik 17,2 proc. apklaustųjų (12 iš 70) teigia, kad ši sfera gali turėti įtakos žmonių išvykimui (4,3 proc. mano, kad lemia labai daug ir 12,9 proc. – daug). Tuo tarpu 17,1 proc. mano, kad kultūrinės priežastys lemia tik vidutiniškai migracinius procesus, tiek pat žmonių teigia, kad mažai lemia, o net 47,1 proc. respondentų teigia, kad ši sfera labai mažai prisideda prie vis didėjančių emigracijos mastų. 1,4 Lietuvos gyventojų nuomonės šiuo klausimu neturi.

Būtina atkreipti dėmesį, kad net 72 žmonės iš 79 pabrėžia, kad ekonominės priežastys turi didžiausios reikšmės žmonių išvykimui, tai sudaro 91,2 proc., iš jų 70,9 proc. teigia, kad ekonominės problemos lemia labai daug ir 20,3 proc. – daug. Tik 5,0 proc. teigia, kad ekonominiai veiksniai tik vidutiniškai veikia migracinius procesus, o 2,5 proc. – mažai ir 1,3 proc. – labai mažai.

Išanalizavus visus anketų duomenis, galima teigti, kad be jau minėtų labiausiai akcentuotinių ekonominių emigracijos priežasčių, svarbios yra ir socialinės problemos. Čia net 81,4 proc. apklaustųjų (61 iš 75) sako, kad socialinės priežastys lemia labai daug (46,7 proc.) ir daug (34,7 proc.) žmonių pasiryžimą išvykti. 9,3 proc. teigia, kad veikia vidutiniškai, 4,0 proc. – mažai, 2,7 proc. – labai mažai bei irgi 2,7 proc. apklaustųjų neturi nuomonės nagrinėjamu klausimu.

Kiekvienas sutinka, kad pačio žmogaus asmenybė ir būdo bruožai lemia visą jo gyvenimą, bei turi reikšmės ir jo sprendimams bei veiksams dėl emigracijos. Tačiau šis tyrimas mums parodo, kad psichologinių–asmeninių priežasčių reikšmė žmonėms nėra tokia jau svarbi. Bet ar tikrai? Tą pabandydysime išsiaiškinti šiek tiek vėliau. Taigi, konkrečiai šiuo atveju tik 8,6 proc. apklaustųjų mano, kad psichologinės priežastys lemia žmonių galimą išvykimą labai daug, o 17,1 proc. – daug, net 24,3 proc. – vidutiniškai, 18,6 proc. – mažai ir net 21,4 proc. – labai mažai. Žinoma, negalime užmiršti, kad ir vėl 7 žmonės iš 70 (10,0 proc.) nežino ar psichologinės priežastys gali nulemti žmonių pasiryžimą išvykti ar ne.

Dar mažiau žmonių mano, kad geografinės priežastys gali turėti įtakos migraciniams procesams. Čia tik 7,2 proc. apklaustųjų sutinka, kad tai labai lemia emigraciją ir tik 5,8 proc., kad

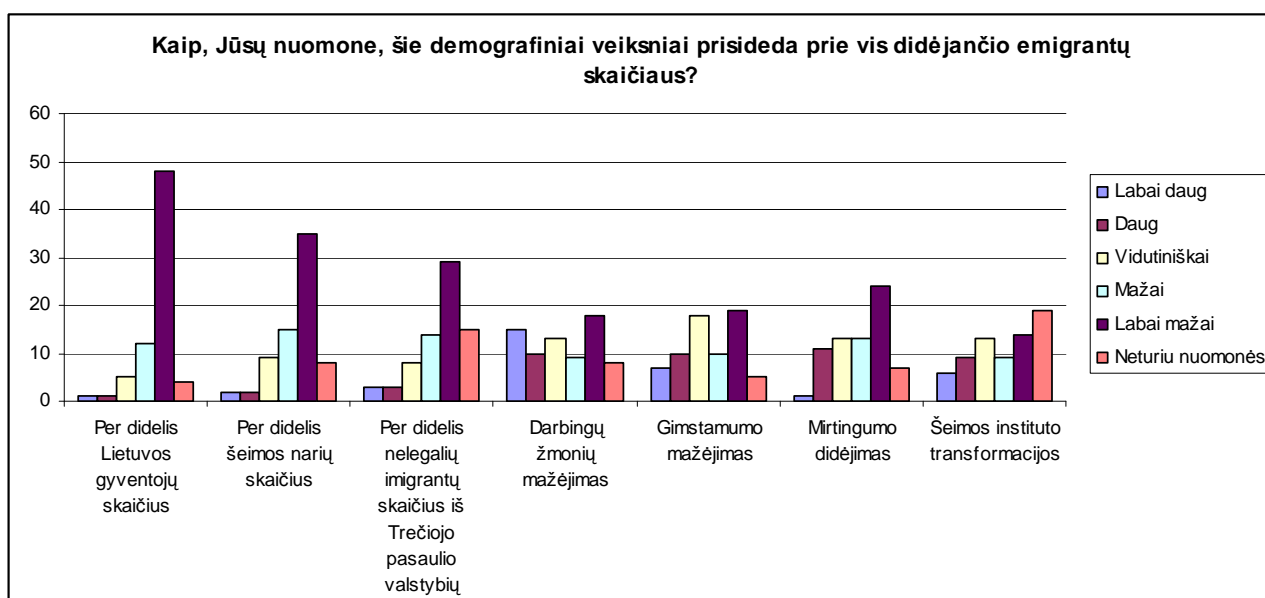
lemia. Būtina pabrėžti, kad net 60,9 proc. Lietuvos gyventojų šių priežasčių nelaiko svarbiomis (20,3 proc. teigia, kad neturi reikšmės, o 40,6 proc. – visiškai nelemia emigracijos). Tik 17,4 proc. žmonių nei mano, nei nemano, kad geografinės priežastys gali lemti emigraciją, o 8,7 proc. neturi nuomonės.

Taigi, jeigu kažkam nėra svarbios visos jau išvardintos priežastys, galbūt yra ir kitų, kurios įtakoja žmonių apsisprendimą išvykti iš Lietuvos. Tyrime buvo klausama apie bendrai kitas priežastis. Tačiau žmonėms pasirodė, kad jos nėra svarbios (18 proc. mano, kad nesvarbios ir 16,0 proc., kad visiškai nesvarbios) ir tik 10 proc. apklaustųjų sako, kad galbūt yra ir kitų priežasčių lemiančių emigraciją (4, 0 proc. mano, kad kitos priežastys lemia labai daug, o 6,0 proc. – daug.). Net 22,0 proc. mano, kad kitos priežastys gali lemti emigraciją vidutiniškai, o didžioji dalis gyventojų (34,0 proc.) neturi jokios nuomonės dėl dar galbūt esamų kitų priežasčių.

3.4.1. Demografinės

Taigi, pirmiausia panagrinėkime demografines priežastis. Tyrimo respondentai buvo paprašyti pažymėti kiek 7 demografinės priežastys gali turėti įtakos vis didėjančiai emigracijai. Kaip jau matėme nagrinėdami bendrai visas migracijos priežastis, demografinės problemos, anot lietuvių, nėra svarbios ir lemiamos pasirenkant gyvenimo kelią.

9 pav. Demografinės emigracijos priežastys

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Konkrečiai kalbant apie šį klausimą respondentai mano, kad demografinės priežastys nelemia emigracijos. Tą galėtume pagrįsti, kad ir pavyzdžiu ar per didelis Lietuvos gyventojų skaičius gali turėti įtakos žmonių pasirinkimui. Kad mažai ir labai mažai turi įtakos pasisako atitinkamai 16,9 proc. ir 67,6 proc. respondentų, kad lemia vidutiniškai – 7,0 proc., o kad turi didelės ir labai didelės reikšmės atitinkamai tik po 1,4 proc. gyventojų, o 5,6 proc. respondentų neturi nuomonės šiuo klausimu. Taigi, kaip ir tikėtasi, kaip ir žinoma, kad Lietuvoje gyventojų tikrai nėra per daug, todėl visiškai nieko nestebina ir atsakymai į teiginį apie per didelį šeimos narių kiekį. Čia labai panašiai, net 49,3 proc. lietuvių teigia, kad šis teiginys apie per didelį šeimos narių skaičių lemia labai mažai žmonių pasirinkimą išvykti, 21,1 proc. – mažai, 12,7 proc. – vidutiniškai ir po 2,8 proc. – daug ir labai daug, o vėl net 11,3 proc. gyventojų neturi nuomonės šiuo klausimu.

Kaip galima suprasti iš teorinės literatūros ir LR statistikos departamento duomenų apie nedidelį nelegalių imigrantų į Lietuvą skaičių.¹¹⁰ Galima teigti, kad lietuviai kol kas nebijo konkurencijos dėl darbo iš trečiųjų pasaulio valstybių gyventojų, nors šių imigrantų Lietuvoje pastebimai daugėja, vien pasižiūrėjus į begalę kinų restoranų Vilniuje. Taigi, tik po 4,2 proc. respondentų teigia, kad per didelis imigrantų skaičius į Lietuvą lemia ir labai lemia lietuvių emigraciją į užsienio valstybes. Net 11,1 proc. teigia, kad prisideda vidutiniškai, o 19,4 proc. – mažai ir 40,3 proc. – labai mažai. Vėl stebina dar didesnis neapsisprendusių ir neturinčių savo nuomonės žmonių skaičius, kuris yra lygus net 20,8 proc.

Dabar kuo toliau, tuo dažniau girdime, kad Lietuvoje pastebimas darbingų žmonių trūkumas, atsiradęs dėl pernelyg didelių emigracijos mastų, kuriuos jau nagrinėjome II darbo dalyje. Tačiau ar šią problemą pripažįsta mūsų respondentai? 20,5 proc. gyventojų teigia, kad darbingų žmonių mažėjimas prisideda prie emigracijos, 13,7 proc. – daug prisideda, 17,8 proc. – vidutiniškai, 12,3 proc. – mažai, daugiausiai, t.y. net 24,7 proc. gyventojų – labai mažai prisideda ir vėl 11,0 proc. respondentų neturi nuomonės šiuo klausimu. Taigi, galime tvirtinti, kad darbingų žmonių mažėjimas nelemia emigracijos, tačiau emigracijos mastai nulemia darbingų žmonių trūkumą.

Sekdami Lietuvos gyventojų skaičių matome, kad dvylika metų nuolat mažėjęs gimstamumas, pastaraisiais metais stabilizavosi. 2005 m. gimė 30,5 tūkst. vaikų, arba 122 vaikais daugiau nei 2004 m. ir 1000–iui gyventojų teko vidutiniškai 8,9 (2004 m. – 8,8) naujagimio (1990 m. – 15,4, 2000 m. – 9,8).¹¹¹ Tą iš dalies lemia, kartu su begale kitų priežasčių, taip pat ir emigraciją. Mūsų respondentai teigia, kad gimstamumo mažėjimas labai mažai prisideda prie emigracijos. Taip teigia net 27,5 proc. apklaustųjų, 14,5 proc. – mažai lemia, 26,1 proc. –

¹¹⁰ Statistikos departamento duomenimis 2005 m. į Lietuvą imigravo 6,8 tūkst. žmonių, tai 22,3 procento daugiau negu 2004 m. Pernai šalyje vidutiniškai 1000–iui gyventojų teko 2 imigrantai, o atitinkamai 1000–iui gyventojų teko 4,6 emigranto. // <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1750>; prisijungimo laikas: 2006-10-10.

¹¹¹ Lietuvos vaikai // <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1452>; prisijungimo laikas: 2006-10-10.

vidutiniškai, 14,5 proc. – daug, 10,1 proc. – labai daug bei 7,2 proc. – neturi nuomonės. Labai panašiai galvojama ir apie mirtingumo didėjimą. Čia tik 1,5 proc. gyventojų teigia, kad jis turi labai didelės reikšmės migracijai, 15,9 proc. – daug prisideda, 18,8 proc. – vidutiniškai, 18,8 proc. – mažai, 34,8 proc. – labai mažai bei 10,1 proc. – neturi nuomonės.

Gyvename moderniaame arba net postmoderniaame pasaulyje, kur nieko nestebima liberalus požiūris į daugelį dalykų. Ypač į tradicinius dalykus vis pradedama žiūrėti kiek kitaip, vieni iš tokių dalykų yra šeima. Ne išimtis ir Lietuva. Nuo nepriklausomybės nuolat santuokų mažėjo, o vis daugiau vaikų gimsta tėvams, neįregistravusiems santuokos, pvz.: 2004 m. tokie vaikai sudarė apie 30 procentų bendro gimusių skaičiaus, o 2000 m. – 23 procentus; 2004 m. susituokė 19429 poros, t. y. 2454 poromis daugiau negu 2003 m. Nuo 1991 m. iki 2001 m. santuokų skaičius sumažėjo perpus. Tačiau per pastaruosius trejus metus buvo įregistruojama vis daugiau santuokų: 2002 m. – 2 procentais, 2003 – 5, 2004 m. – 14 procentų. Tačiau labai įdomu ir panašu į kitas Vakarų valstybes, kad tuokiasi kiek vyresnio amžiaus žmonės: 2004 m. vidutinis pirmą kartą besituokiančių vyrų amžius buvo 27 metai (2000 m. – 26 metai), moterų – 25 metai (2000 m. – 24 metai). Mažėja besituokiančio jaunimo (iki 25 m. amžiaus).¹¹² Tai, iš dalies, veikia emigracinius mastus. Mes norėdami nustatyti šio reiškinio reikšmę gyventojų klausėme ar šeimos instituto transformacijos prisideda prie vis didėjančio emigrantų skaičiaus. Labai keista, bet iš tyrimo rezultatų matome, kad lietuviai nelabai pritaria šiam teiginiui. Tik 8,6 proc. apklaustųjų teigia, kad ši transformacija labai daug prisideda prie migracijos, 12,9 proc. – daug, 18,6 proc. – vidutiniškai, o daugiau negu trečdalis gyventojų mano, kad neprisideda: 12,9 proc. – mažai ir 20,0 proc. – labai mažai. Stebina dar didesnis neturinčiųjų nuomonės skaičius, lygus beveik vėl kitam trečdaliui gyventojų (t.y. 27,1 proc.). Tad ką galime pasakyti iš šių rezultatų? Galbūt respondentai nesuvokė klausimo, o vis dėlto labiausiai akcentuotinos ekonominės migracijos priežastys, todėl į demografinius dalykus mažai kreipiamas dėmesys.

3.4.2. Kultūrinės ir geografinės

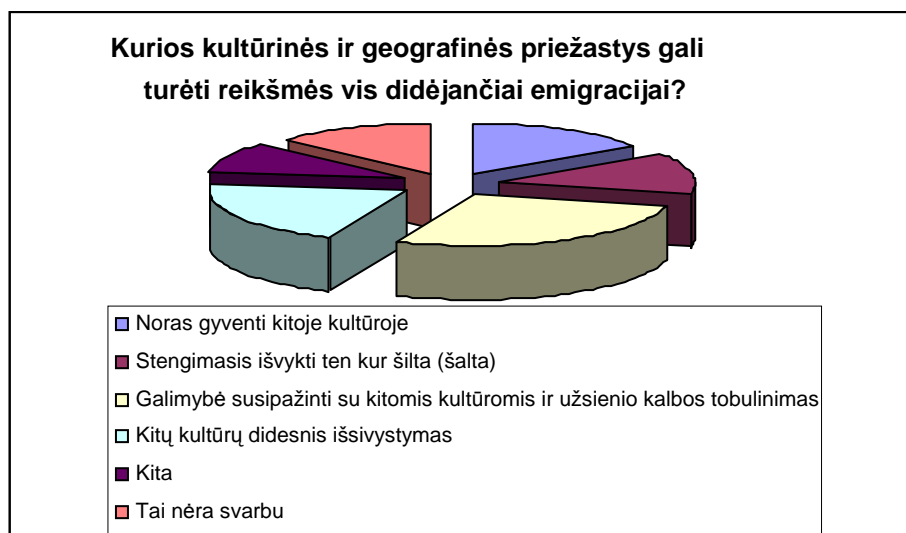
Labai panašiai lietuviai vertina ir kultūrinės bei geografinės priežastis, lemiančias migracinius mastus. Tačiau šios priežastys nėra pačios pagrindinės ir dažnai tik prisideda ir sustiprina anksčiau aptartus veiksniai.

---

¹¹² 2004 metais ženkliai išaugo santuokų skaičius // <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1123>; prisijungimo laikas: 2006-10-10.

10 pav. Kultūrinės bei geografinės emigracijos priežastys

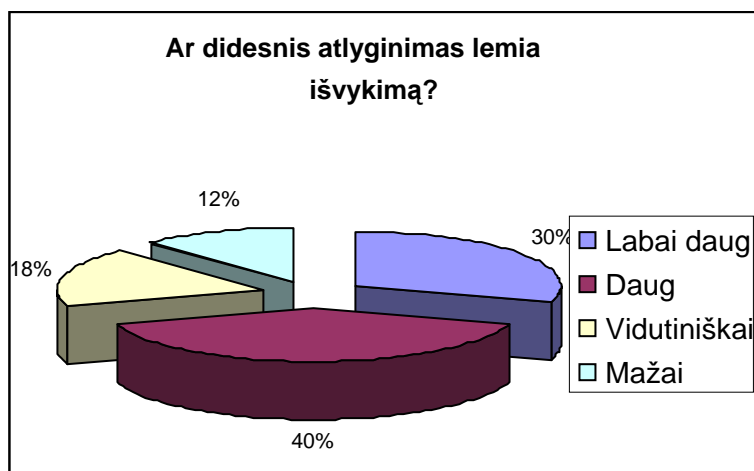
Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Tad nieko nestebina, kad pačia pagrindine kultūrine–geografinė priežastimi laikoma galimybė susipažinti su kitomis kultūromis ir užsienio kalbos tobulinimas, kurį pasirinko beveik pusė visų respondentų, t.y. 48,8 proc. Iš atsakymų pastebime, kad kai kurie žmonės iš dalies nuvertina Lietuvą ir 35,0 proc. mano, kad verta emigruoti į kitas valstybės dėl jų didesnio kultūrinio išsivystymo. Žinoma, niekas negali paneigti ir paprasčiausio noro gyventi kitoje kultūroje (26,3 proc.) ar noro gyventi ten, kur šilta ar šalta (22,5 proc.). Juk kartais visi pasvajojame apie gyvenimą toje valstybėje, kur nėra sniego, kur nuolat šviečia saulė, tačiau kaip matome, ši priežastis tikrai nėra pagrindinė. Kaip galbūt ir kažkokios kitos kultūrinės–geografinės priežastys, kurios pasirenka tik 20,0 proc. Nors analizuojant tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad tik 17,2 proc. respondentų buvo svarbios kultūrinės ir 13,0 proc. geografinės migracijos priežastys, tačiau šiuo atveju net 22,0 proc. lietuvių pripažįsta, kad šios priežastys nėra svarbios. Tad kokios emigracijos priežastys yra pačios svarbiausios?

3.4.3. Ekonominės

Žinoma, kad į ką tik prieš tai užduotą klausimą didžioji dalis žmonių iš karto pateiktą atsakymą – pinigai. Tačiau mums būtina šiek tiek plačiau panagrinėti ekonomines problemas ir jų poveikį žmonių apsisprendimui išvykti ar ne. Didžiajai daliai lietuvių pati svarbiausia išvykimo priežastimi yra didesnis atlyginimas. Tą patvirtina ir mūsų tyrimas.

11 pav. Atlyginimo reikšmė emigracijai

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Diagramoje matome, kad net 88,5 proc. apklaustųjų teigia, kad didesnis atlyginimas labai daug prisideda prie emigracijos, taip pat 7,7 proc. teigia, kad daug prisideda. Taigi, matome, kad 96,2 proc. gyventojų ši priežastis yra pati svarbiausia (75 žmonės iš 78). Tik 2,5 proc. mano, kad vidutiniškai ir 1,3 proc. – labai mažai. Tai bene vienintelė priežastis, kai visi žmonės turėjo savo nuomonę. Panašus procentas, kai gyventojų atsakymai labai mažai diferencijuojasi ir didžioji dalis žmonių taip pat laiko labai svarbiomis ekonominėmis priežastimis yra didesnės pajamos vienam gyventojui bei geresnis bendras pragyvenimo lygis.

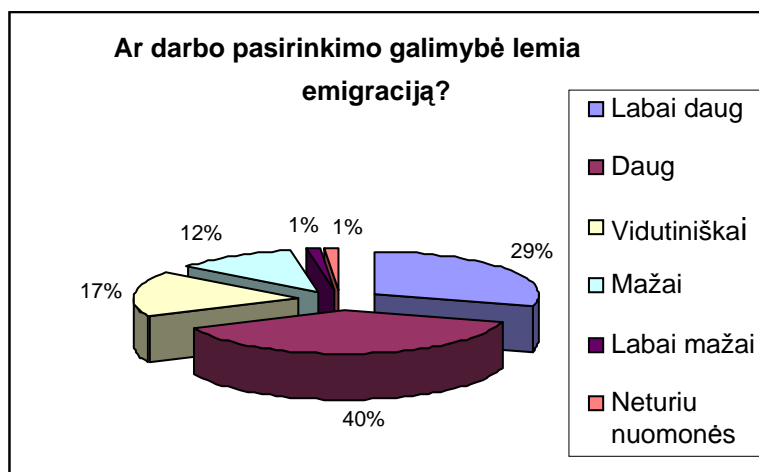
Net 89,2 proc. Lietuvos gyventojų galvoja, kad verta emigruoti į viena ar kitą valstybę dėl joje esamų didesnių pajamų vienam gyventojui. Čia 70,3 proc. apklaustųjų teigia, kad ši priežastis lemia žmonių pasirinkimą labai daug, 18,9 proc. – daug, 5,4 proc. – vidutiniškai, tik 1,3 proc. – mažai, o 4,1 proc. – neturi nuomonės. Labai panašiai, kai net 85,70 proc. lietuvių svarbus yra ir geresnis bendras pragyvenimo lygis, dėl kurių yra nusprendžiama išvykti. Ši priežastis 63,5 proc. – yra labai svarbi, 22,2 proc. – svarbi, 11,1 proc. – vidutiniškai lemianti galimą išvykimą, bei 1,6 proc. – mažai ir taip pat 1,6 proc. – neturi nuomonės. Taigi, mūsų tyrimo rezultatai nestebina savo atsakymais, kai matome, kad šios ekonominės priežastys, kurios tiesiogiai lemia žmonių gyvenimą yra įvardijamos pačiomis svarbiausiomis priežastimis emigruoti. Tačiau ar šias priežastis nurodo ir mūsų tiriami du regionai?

Iš karto galime pasakyti, kad ir Vilniaus, ir Joniškio gyventojų nuomonės yra labai panašios. Nors ekonomines priežastis šiek tiek labiau akcentuoja vilniečiai. Tačiau kyla klausimas kodėl? Atlikdami tyrimą manėme, kad žmonės iš provincijos labiau nepatenkinti savo esama padėtimi. Taip pat galima galvoti, kad tokius rezultatus nulėmė respondentų amžius, veikla ir šeimos pajamos, o ne didesni regioniniai skirtumai. Taigi jeigu būtų nuspręsta išvykti į užsienį, tai

dėl didesnių pajamų į emigruotų 93,3 proc. vilniečių bei 89,3 proc. Jonišio gyventojų. Net šiek tiek didesni skirtumai pastebimi kalbant apie galimą geresnį pragyvenimo lygį užsienio valstybėse. Tokią priežastį svarbia laiko net 93,8 proc. Vilniaus gyventojų ir tik 78,4 proc. Jonišio gyventojų.

Kiekvienam iš mūsų yra svarbu susirasti patinkantį ir suteikiantį galimybes pragyventi darbą. Tad nieko nestebina tokie rezultatai:

12 pav. Darbo pasirinkimo reikšmė emigracijai

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Matome, kad 68,0 proc. apklaustųjų išvažiuotų gyventi į užsienį dėl galimybės susirasti darbą, todėl iš šio skaičiaus 29,3 proc. mano, kad tai lemia emigraciją labai daug, 38,7 proc. – daug. Žinoma, nagrinėjant šią problemą žmonių atsakymai vėl diferencijuojasi ir gyventojų nuomonės išsiskiria, nes 17,3 proc. gyventojų sako, kad tai prisideda tik vidutiniškai, 12,0 proc. – mažai, 1,3 proc. – labai mažai ir 1,3 proc. – neturi nuomonės. Taigi suvokiame, kad žmogus nedirbdamas nepragyventų, todėl privalome pažvelgti ar lietuviai kreipia dėmesį į užsienio valstybių nedarbo lygį ir ar mano, kad tai gali būtų svarbi priežastis jų pasiryžimui išvykti. Net 36,1 proc. lietuvių, tai yra labai svarbi priežastis, 19,4 proc. – svarbi, 15,3 proc. – vidutiniška, 11,1 proc. – nesvarbi, 11,1 proc. – labai nesvarbi ir 6,9 proc. gyventojų neturi nuomonės ar gali užsienio valstybės nedarbo lygis turėti įtakos lietuvių pasirinkimui. Na, sužinojome žmonių nuomonę apie nedarbo lygį, tačiau taip pat privalome pažvelgti ir į užsienio valstybių įdarbinimo politiką. Ir vėl daugiau negu pusė lietuvių (52,1 proc.) mano, kad ši priežastis gali nulemti migracinius procesus. 23,3 proc. apklaustųjų teigia, kad tai gali nulemti labai daug, 28,8 proc. – daug, 19,2 proc. – vidutiniškai, 15,1 proc. – mažai, 4,1 proc. – labai mažai ir 9,6 proc. – neturi nuomonės.

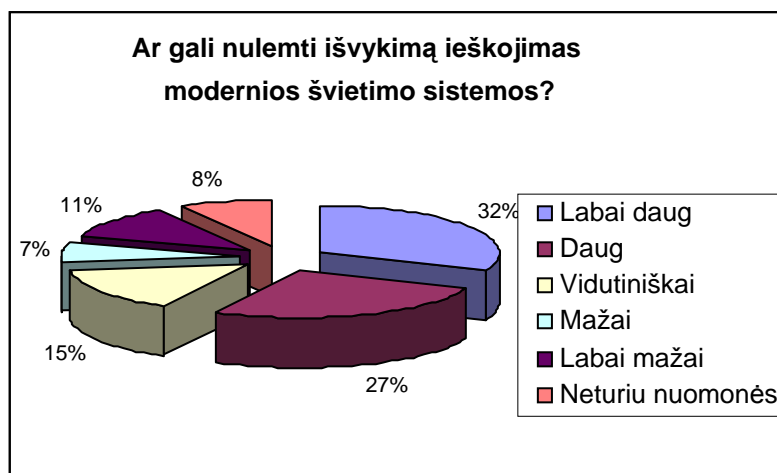
Darbo paieška, žinoma, kad yra svarbi, kaip ir tų valstybių, į kurias vykstama įdarbinimo politika, bei bendras nedarbo lygis, tačiau ar gamybinis potencialas atspindi

emigracinius procesus? Ar nuvykę emigrantai į svečią šalį susiras darbą, o gal nebus ten ką veikti, nes darbo nėra? Iš tyrimo rezultatų matome, kad didelis gamybinis potencialas 25,0 proc. apklaustųjų labai daug prisideda prie žmonių emigracijos, 33,3 proc. – daug prisideda, 25,0 proc. – vidutiniškai, 6,9 proc. – mažai, 2,8 proc. – labai mažai bei 6,9 proc. apklaustųjų neturi nuomonės. Taigi vėl pastebėjome, kad daugiau negu pusei gyventojų ši priežastis yra irgi gan svarbi, kai žmonės turi galimybę susirasti darbą įvairiose gamybinėse sferose. Pagirtina, kai žmonės gali susirasti darbą ne tik aptarnavimo sferoje, bet ir pramonėje, kuri Lietuvoje ilgą laiką buvo merdėjanti.

Žinoma, nestebina, kad žmonėms tikrai nėra labai didelės svarbos dėl valstybių plėtojamų ekonominių ryšių su užsienio partneriais. Tik 5,7 proc. apklaustųjų teigia, kad tai turi labai didelės reikšmės migraciniams procesams. 14,3 proc. – tai daug lemia, 24,3 proc. – vidutiniškai, 21,4 proc. – mažai, 17,1 proc. – labai mažai, o taip pat 17,1 proc. – neturi nuomonės.

Išsilavinimas yra svarbus rodiklis žmogaus gyvenimo kokybei. Nuolat girdime kalbas apie lietuvių švietimo sistemą, galimas reformas ar skandalus kylančius dėl egzaminų, tačiau ar užsienio valstybių švietimo sistema yra kuo nors efektyvesnė?

13 pav. Švietimo sistemos reikšmė emigracijai

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Daugiau negu pusė lietuvių teigia, kad moderni ir visas ugdymo, studijų ir mokslo pakopas apimanti, subalansuota, racionali ir efektyvi švietimo sistema bei parama šeimoms auginančioms vaikus lemia emigraciją: 31,0 proc. – labai daug, 26,8 proc. – daug, 15,5 proc. – vidutiniškai, 7,0 proc. – mažai, 11,2 proc. – labai mažai ir 8,5 proc. – neturi nuomonės. Taigi, išnagrinėję šiuos rezultatus galime teigti, kad beveik pusė lietuvių nėra visiškai patenkinti mūsų švietimo politika bei per mažai parama šeimoms auginančioms mažus vaikus. Tai dar viena problema, kurią turi spręsti mūsų valdžia. Tačiau ar iš tiesų užsienio valstybėse švietimo sistema yra

tokia tobula? Ar mums netrūksta pavyzdžių, kai tėvai emigruoja, o vaikai paliekami Lietuvoje dėl geresnio išsilavinimo? Arba kodėl mūsų emigravęs jaunimas grįžta pabaigti mokslų, arba emigruoja tik tada kai juos pabaigia? Žinoma, į šiuos klausimus yra begalė atsakymų ir jie labai nevienareikšmiai, kai būtina atsižvelgti į begalę sąlygų ir konkrečių situacijų.

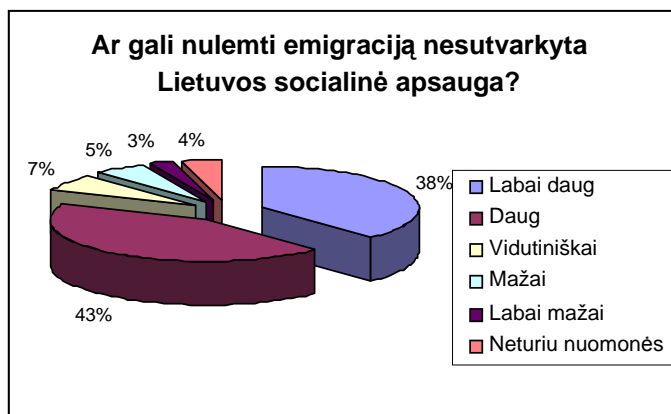
Žinome posakį, kad „žuvis ieško, kur giliau, o žmogus, kur geriau“. Tą mums ir patvirtina atsakymai į klausimą dėl geresnės gyvenimo aplinkos/infrastruktūros, kai 36,0 proc. apklaustųjų teigia, kad tai labai daug prisideda prie vis didėjančio migrantų skaičiaus, 25,3 proc. teigia, kad daug prisideda, 24,0 proc. – vidutiniškai, 5,3 proc. – mažai, 5,3 proc. – labai mažai ir 4,0 proc. – neturi nuomonės. Panašiai galėtume kalbėti ir apie bendrą valstybių mokesčių politiką, kai mažesnius mokesčius mokėdamas žmogus turi galimybę daugiau uždirbti ir sutaupyti. Tad nieko nuostabaus, kad ir ši problema yra gan aktuali Lietuvoje, juk neveltui šiemet jau buvo sumažinti mokesčiai, tą patį planuojama daryti ir 2007 m. Tačiau ji, vis dar įvardijama, kaip svarbi priežastis, galinti paveikti žmonių apsisprendimą emigruoti. Tą visiškai pripažįsta 28,8 proc. apklaustųjų, 32,9 proc. mano, kad tai yra svarbu, 21,9 proc. – vidutiniškai svarbu, 9,6 proc. mažai turi įtakos emigracijai, 2,7 proc. – labai mažai, bei 4,1 proc. – neturi nuomonės. Taip pat kaip jau minėta, vėl pastebima, kad šią problemą labiau akcentuoja Vilniaus gyventojų – 73,3 proc., o Joniškio gyventojų tik – 52,2 proc.

Drąsiai galime teigti, kad ekonominės priežastys yra vienos iš svarbiausių, o mūsų respondentams pačios svarbiausios emigracijos priežastys. Didesnis atlyginimas, didesnės pajamos vienam gyventojui, didesnis darbo pasirinkimas, mažesni mokesčiai turi lemiamos reikšmės pasirenkant žmonėms emigruoti ar ne. Kiekvienas turi teisę pasirinkti, kaip pasielgti, tačiau Lietuvos valdžia privalo pasistengti gerinti ekonominę Lietuvos situaciją.

3.4.4. Socialinės

Žinoma, ekonominės problemos yra išsamiausiai nagrinėjamos ir eskaluojamos plačiosios visuomenės, tačiau labai svarbios yra ir socialinės problemos, taip pat turinčios didelės įtakos migraciniams procesams. Tyrimo respondentai stengiasi dar kartą atskleisti tam tikras socialines problemas Lietuvoje. Teigiama, kad viena iš pagrindinių priežasčių, lemiančių lietuvių emigraciją yra nesutvarkyta socialinė apsauga.

14 pav. Socialinės apsaugos trūkumai kaip viena iš emigracijos priežasčių

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Šią problemą kaip labai daug prisidedančią prie emigracijos įvardija 37,8 proc. gyventojų, kaip daug prisidedančią – net 43,2 proc. respondentų. Kad ji nėra svarbi galvoja labai mažai žmonių, t.y. 6,8 proc. teigia, kad ji lemia emigraciją tik vidutiniškai, 5,4 proc. – mažai, 2,7 proc. – labai mažai ir 4,1 proc. – neturi nuomonės.

Galima teigti, kad emigracija dažnai yra nulemta artimųjų bei pažįstamų pasakojimų, pažado nuvykus padėti ir pan. Panašias mintis mums atskleidžia ir atliktas tyrimas. Daugiau negu pusė respondentų teigia, kad migracijos mastai didėja dėl bendro šeimos išvykimo, kai į užsienį išvažiuoja vyras kartu su žmona ar atvirkščiai. Net 29,8 proc. apklaustųjų teigia, kad šis dalykas labai daug prisideda prie emigracijos, 26,3 proc. – daug, 14,0 proc. – vidutiniškai, 7,0 proc. – mažai, 15,8 proc. – labai mažai ir 7,0 proc. – neturi nuomonės. Žinoma, jeigu išvažiuoja tėvai, tai jie labai dažnai kartu su savimi pasiima ir vaikus. Tokią priežastį svarbia irgi laiko beveik 50 proc. apklaustųjų, t.y. 49,3 proc. Iš jų 23,3 proc. teigia, kad tai lemia labai daug, 26,0 proc. – daug. Taip pat 21,9 proc. mano, kad prisideda vidutiniškai, 6,8 proc. – mažai, 17,8 proc. – labai mažai ir 4,1 proc. respondentų neturi nuomonės šiuo klausimu. Tada kyla klausimas, jeigu išvykstama po viena ar net šeimomis, tai pas ką vykstama arba iš ko tikimasi pagalbos. Aišku, kad manoma, kad bus galima pasikliauti draugais ir kitais artimaisiais. Tokią priežastį labai svarbia laiko 17,8 proc., svarbia – 21,9 proc., vidutiniška – 21,9 proc., mažai svarbia – 23,3 proc., labai mažai svarbia – 11,0 proc. ir dėl pasitikėjimo artimaisiais abejoja net 4,1 proc. atsakiusiųjų. Taigi pastebime, kad šeima, draugai ir kiti artimieji dažnai turi lemiamos reikšmės emigracijai. Daugelis žinome, kad daug lengviau išvažiuoti, kai yra kur apsistoti, kai žinai, kad visą laiką sulauksi pagalbos iš artimųjų. Todėl viena iš svarbiausių emigracijos priežastimi galima laikyti emigraciją kartu su šeimos nariais ar bent jau su draugais.

Žinoma, kartais emigruojama ne tik dėl to, kad norima išvykti pas artimuosius, bet ir pabėgti ar atitolti nuo šeimos problemų. Nė vieno nestebina vis didėjantis skyrybų skaičius Lietuvoje, kai pvz., 2004 m išsituokė 11122 poros, t. y. 523 (4,9%) poromis daugiau negu 2003 m.; ištuokų rodiklis (ištuokų skaičius 1000-iui gyventojų) padidėjo praėjusio dešimtmečio pradžioje (1991 m. – 4,1), o nuo 1994 m. stabilizavosi: 1000-iui gyventojų tenka apie 3 ištuokas.¹¹³ Aišku, nenagrinėsime daugelio skyrybų priežasčių, tačiau kartais tam pasitarnauja ir emigracija. Kaip gan svarbios emigracijos priežastys respondentų yra nurodomi ir asmeninės problemos bei šeimyniniai nesutarimai. 13,5 proc. apklaustųjų teigia, kad tai lemia labai daug emigraciją, 16,2 proc. – daug., 33,8 proc. – vidutiniškai, 12,2 proc. – mažai ir 24,3 proc. – labai mažai. Šią problemą įvardija visi atsakiusieji į klausimą (74 iš 80), o neturinčių nuomonės nebuvo.

Trumpai panagrinėję skyrybų klausimą, turėtume atkreipti dėmesį ir į santuokas. Ne kartą teko girdėti ar skaityti apie lietuvių santuokas su kitataučiais ir kartais dėl to kylančias problemas. Žinoma, tokių santuokų sėkmingumas nepriklauso nuo to ar santuoka sudaryta su užsieniečiais ar ne, tačiau beveik ketvirtadalis lietuvių pripažįsta, kad tokia santuoka gali nulemti emigraciją. Tam labai pritaria 9,7 proc. ir pritaria 13,9 proc. respondentų. Vidutiniškai svarbia priežastimi laiko 36,1 proc., mažai svarbia – 18,8 proc., labai mažai svarbia – 20,8 proc. ir 1,4 proc. neturi nuomonės šiuo klausimu.

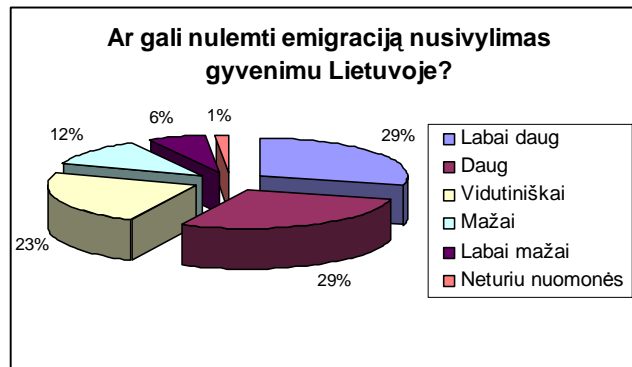
Nors mūsų sveikatos apsauga ir gydymas yra labai kritikuojamas gyventojų, tačiau ieškojimas geresnių gydymo sąlygų nėra laikomas reikšminga priežastimi emigruoti. Net 45,2 proc. teigia (23,3 proc. teigia, kad labai mažai ir 21,9 proc. – mažai), kad galbūt sveikatos apsaugą Lietuvoje ir nėra pakankama, tačiau tai tikrai nėra emigracijos priežastis. Gal galima priežastimi laiko 23,3 proc. o galima 21,9 proc. (12,3 proc. teigia, kad labai daug lemia ir 9,6 proc. – daug), taip pat 9,6 proc. apklaustųjų neturi nuomonės šiuo klausimu.

Kuo toliau, tuo dažniau pastebimas visuotinis žmonių nusivylimas esama situacija, kai teigiama, kad nesurandama jokių pozityvių dalykų Lietuvoje ir savo gyvenime. Teigiama, kad jau nėra ko prarasti, tad kodėl gi neemigravus iš Lietuvos. Tačiau ar taip yra iš tiesų? To ir paklausėme mūsų respondentų.

---

¹¹³ 2004 metais ženkliai išaugo santuokų skaičius // <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1123>; prisijungimo laikas: 2006-10-10.

15 pav. Nusivylimas gyvenimo Lietuvoje, kaip viena iš emigracijos priežasčių

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Net 57,2 proc. Lietuvos gyventojų teigia, kad tikrai išvykstama iš Lietuvos, kai jau neturima ko prarasti. Šiai pozicijai labai pritaria ir pritaria po 28,6 proc. respondentų. Vidutiškai svarbia priežastimi laiko 23,4 proc. apklaustųjų, nesvarbia – 11,6 proc., labai nesvarbia – 6,5 proc. ir neturi nuomonės – 1,3 proc.

Ilgą laiką Lietuvoje buvo skaičiuojami tikrai galimi migracijos mastai,¹¹⁴ nesvarstant, kiek tai valstybei gali turėti naudos ir kiek pridaryti žalos, taip pat mažai dėmesys kreipiamas ir į aukštą kvalifikaciją turinčių gyventojų emigraciją. Tačiau ar yra svarbu, kad išsilavinę žmonės palieka savo valstybes? Kol kas dar dažnai nesuvokiama „protų nutekėjimo“ problema. Tik 20,3 proc. mūsų respondentų laiko ją labai svarbią ir turinčią didelės reikšmės emigracijos mastams, svarbia laiko 14,9 proc., vidutiniškai svarbia – 27,0 proc., mažai svarbia ir labai mažai svarbia – po 8,1 proc. Net 21,6 proc. apklaustųjų neturi nuomonės šiuo klausimu, tad galime dar kartą pakartoti, kad, problema yra nesuvokiama ne tik respondentų, bet kol kas ir plačiosios visuomenės, bei politikų, kurie turėtų atsiminti, kad aukščiausią kvalifikaciją turinčių gyventojų emigracija – žalinga valstybės ekonomikai, juk šie žmonės iš esmės kuria darbo vietas kitiems. Jų netekimas išbalansuoja vidutinės klasės politinės įtakos svorį. Jeigu tai įvyksta staigiai ir netikėtai, gali sunaikinti visą mokslinį valstybės potencialą. Tad apie tai, o ką turėtų daryti valstybės, norėdamos išsaugoti savo šviesiausius protus mes jau kalbėjome.

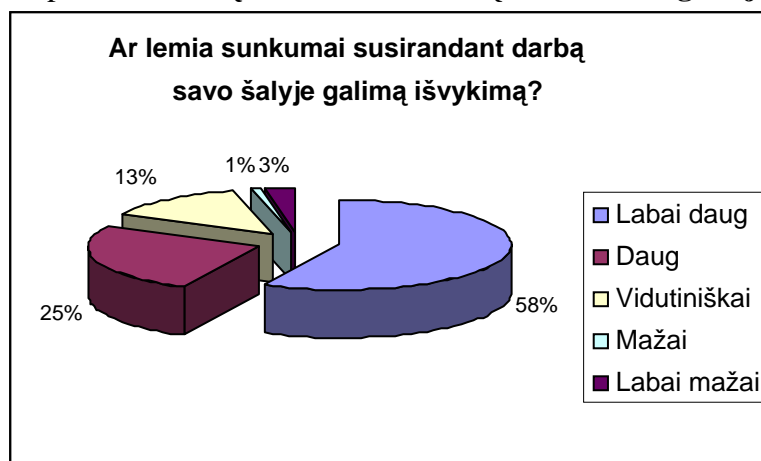
¹¹⁴ Giedrė Bielskytė. Kiek žalingas protų nutekėjimas? // Atgimimas 2002 m. spalio 4-10 d. Nr. 35 (720) <http://www.atgimimas.lt/articles.php?id=1033717022>

3.4.5. Psichologinės-asmeninės

Benagrinėdami įvairiausias emigracijos priežastis neturėtume užmiršti pačių žmonių. „Juk kiekvienas esame savo likimo kalvis,“ tad patys renkamės savo gyvenimo kelią. Mes patys sprendžiame, kaip mums gyventi, kur norėtume mokytis, ką dirbti ir pan.? Šių dalykų už mus niekas negali padaryti, tad taip pat tik nuo mūsų pačių sprendimo priklauso ir noras ar nenoras emigruoti. Tad kokias pagrindines asmenines priežastis nurodo mūsų tyrimo dalyviai?

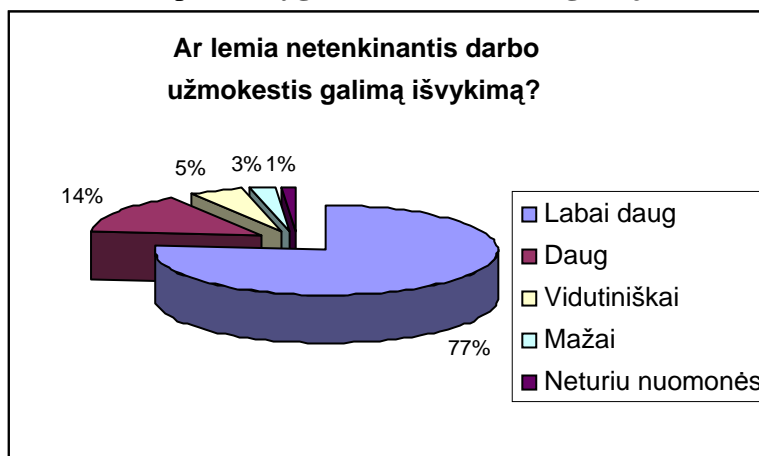
16 pav. Sunkumų susirandant darbą reikšmė emigracijai

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

80,8 proc. respondentų vieną pagrindinių priežasčių įvardija sunkumus susirandant darbą savo šalyje. Taigi net 57,3 proc. apklaustųjų mano, kad tai yra labai svarbi priežastis, veikianti emigraciją ir 25,3 proc. – svarbi priežastis, tik 13,3 proc. – tai vidutiniškai svarbu, o 1,3 proc. – mažai svarbu ir 2,7 proc. respondentų visiškai nesvarbu. Tai viena iš nedaugelio priežasčių, dėl kurių poziciją išreiškė visi asmenys taisyklingai užpildę anketas ir nebuvo nei vieno, neturinčio savo nuomonės.

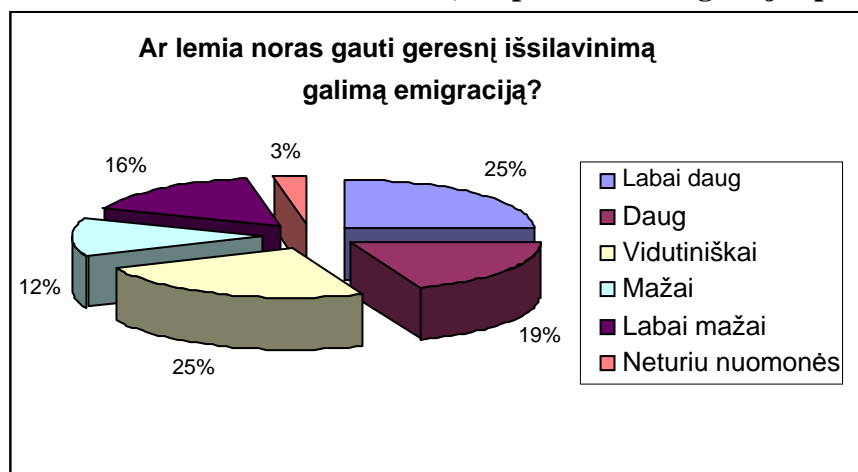
17 pav. Atlyginimo reikšmė emigracijai

Žinoma, darbas yra labai svarbus, bet kaip jau ne kartą patys pastebėjome, atlyginimas yra dar svarbesnis. Tad net 91,0 proc. lietuvių išvyktų, jeigu jų netenkintų užmokesčio dydis. Šią priežastį labai daug lemiančią migracinius procesus laiko 76,9 proc. respondentų bei taip pat daug lemiančia irgi laiko 14,1 proc. apklaustųjų. Tik, kad vidutiniškai lemia mano 5,1 proc. respondentų, 2,6 proc. teigia, kad atituri mažai įtakos emigracijai. Labai mažai, t.y. 1,3 proc. respondentų nesugebėjo surasti savo pozicijos. Taigi šios dvi priežastys, priklausančios ir nuo pačių žmonių bei tai pat ir nuo daugelio kitų aplinkybių yra patys svarbiausi psichologiniai–asmeniniai veiksniai lemiantys žmonių emigraciją. Visi kiti šios sferos veiksniai, anot mūsų respondentų, nėra tokie svarbūs ir lemtingi.

Tik šiek tiek daugiau negu pusė apklaustųjų asmeniniu–psichologiniu veiksniu, turinčiu daug įtakos apsisprendimui išvykti, laiko siekį gyventi kartu su šeima, kai nors vienas šeimos narys išvyksta dirbti ar mokytis į užsienį. 20,8 proc. apklaustųjų teigia, kad tai labai nulemia pasiryžimą emigruoti bei 33,3 proc. – lemia emigraciją, 29,2 proc. – nei lemia, nei nelemia, 11,1 proc. – nelemia, 4,2 proc. – labai mažai lemia bei galiausiai 1,4 proc. – neturi nuomonės. Taigi, jau ir iš ankstesnių pavyzdžių žinome, kad šeima bei kiti artimieji turi labai didelės reikšmės žmonių pasirinkimui, tačiau kartais ne tokią didelę įtaką gali turėti ir kiti asmeniniai troškimai ir siekiai.

18 pav. Geresnio išsilavinimo siekimas, kaip viena iš emigracijos priežasčių

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Kiekvienas iš mūsų trokštame nuolat eiti pirmyn ir siekiame tobulėti. Tam pirmiausia, aišku, kad pasitarnauja išsilavinimas. Norą gauti geresnį išsilavinimą net 24,7 proc. apklaustųjų laiko labai daug prisidedančiu prie išvykimo veiksniu, taip pat 19,2 proc. respondentų man, kad tai daug prisideda prie žmonių apsisprendimo emigruoti, 24,7 proc. – vidutiniškai prisidedančiu, 12,3 proc. – mažai prisidedančiu, 16,4 proc. – labai mažai prisidedančiu ir 2,7 proc. respondentų dėl išsilavinimo konkrečių minčių neturėjo. Taigi, siekiame geresnio išsilavinimo, tačiau ar jis iš tiesų bus geresnis svečioje šalyje? Tarkime, kad taip, tada nieko nestebina ir žmonių atsakymai, kad emigruoti kartais

norima ir dėl išplėtos ir konkurencingos kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo sistemos. 9,6 proc. respondentų teigia, kad ši sistema labai daug įtakoja išvykimą, 19,2 proc. – daug įtakoja, 30,1 proc. – vidutiniškai lemia, 17,8 proc. – mažai turi įtakos, 11,0 proc. – labai mažai turi įtakos bei 12,3 proc. gyventojų neturi nuomonės ar iš tiesų galima dėl šios priežasties pasiryžti emigruoti.

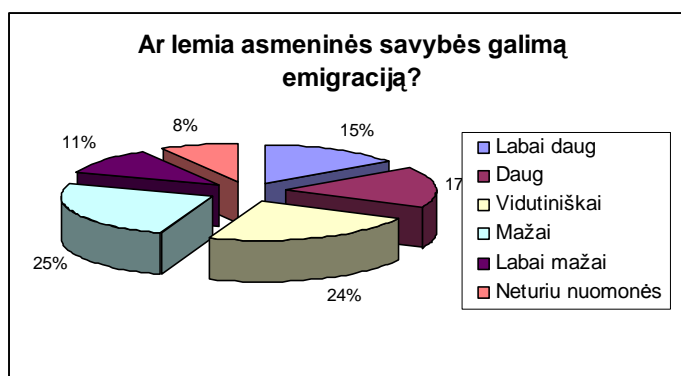
Taigi, gavę tinkamą išsilavinimą, trokštame geriau save realizuoti. Beveik pusė respondentų (49,4 proc.) mano, kad verta išvykti į užsienį, kai ieškoma galimybių geriau save realizuoti ir/ar siekiam pažinti pasaulį. Esant tokiems norams ir galimybėms tikrai emigruotų 24,7 proc. apklaustųjų, 24,7 proc.– emigruotų, 24,7 proc. – ši priežastis būtų nei svarbi, nei nesvarbi, 12,3 proc. respondentų ši priežastis būtų mažai lemianti emigraciją, 9,6 proc. – labai mažai lemianti bei 4,1 proc. – neturi nuomonės.

Žinoma, tinkamam išsilavinimui reikia ir efektyvios švietimo sistemos. 12,1 proc. lietuvių tikrai išvyktų į užsienį dėl švietimo ir sveikatos apsaugos sričių geresnės būklės. 22,4 proc. respondentų teigtų, kad tai yra svarbi priežastis, galinti nulemti žmonių pasiryžimą išvykti, 27,6 proc. – vidutiniškai svarbia priežastimi laikytų, 19,0 proc. – nesvarbia, 13,8 proc. – visiškai nesvarbią bei 5,2 proc. – neturi nuomonės ar galima dėl to pasiryžti emigruoti.

Nors ir tikimasi užsienyje susikurti geresnes gyvenimo ir darbo sąlygas, tačiau vis dėlto kartais įžvelgiama ir tam tikrų minusų. Lietuvaičiai nemano, kad verta emigruoti dėl lygiateisės konkuravimo sistemos. Teigia, kad dėl to tikrai neverta važiuoti 18,3 proc. ir nevertą taip pat 18,3 proc. apklaustųjų. Priešingai, teigia, tik verta išvažiuoti dėl konkuravimo tik 7,0 proc., o šiai pozicijai pritaria dar 22,5 proc. respondentų. 23,9 proc. apklaustųjų laikytųsi tarpinės pozicijos, o 9,9 proc. neturėtų nuomonės.

Taigi pamatėme, kad Vilniaus ir Joniškio gyventojai nusprendžia emigruoti atsižvelgę į daugelį sąlygų ir priežasčių, kurios labai dažnai priklauso nuo jų pačių, jų troškimų susirasti geresnį darbą, gauti geresnį išsilavinimą ir pan. Labai keista, bet yra manoma, kad pačios asmeninės savybės mažai įtakoja apsisprendimą emigruoti.

19 pav. Asmeninių savybių svarba

Tokią poziciją palaiko daugiau negu penktadalis respondentų (25,0 proc. – mažai lemia ir 11,1 proc. – labai mažai prisideda prie emigracijos), o tuo tarpu priešingai, teigia, kad apsisprendžiama emigruoti dėl pačių norų tik 32,0 proc. (15,3 proc. – labai daug lemia, ir 16,7 proc. – lemia). 23,6 proc. apklaustųjų laikosi tarpinės pozicijos ir tikriausiai pasiryžtų emigruoti tik esant dar kitoms svarbioms priežastims, o 8,3 proc. nežinotų ką iš viso daryti esant tokiai situacijai.

Kartais tvirtinama, kad žmonės pasiryžę emigruoti iš dalies dėl to, kas save patys apgaudinėja (įsikalba)¹¹⁵ ir „piešia savo ateitį gražiomis spalvomis,“ tikėdamiesi to, kas yra nerealu ar per sunku padaryti dažnai dirbant tik paprastus darbus. Net 4,1 proc. respondentų tvirtina, kad tai yra labai svarbi priežastis daranti įtaką emigracijai, 8,2 proc. – svarbi, 20,5 proc. – vidutiniškai svarbi, 11,0 proc. – nesvarbi, 34,2 proc. – visiškai nesvarbi ir tikrai per daug, t.y. net 21,9 proc. apklaustųjų apie tai nemąsto.

Nors jau ne kartą teigta, kad patys gyventojai pačiomis svarbiausiomis migracijos priežastimis laiko įvairias ekonominės problemas, bei socialinius veiksnius, tačiau ir žmonių pasiryžimas išvykti ar ne priklauso nuo pačių gyventojų požiūrio ir įvairiai besiklostančių aplinkybių. Apklausų rezultatai, nors ir nerodo, kad asmeninės savybės yra lemiamos, bet labai svarbu, kiek žmogus įdeda pastangų ieškant darbo ar gaunant gerą išsilavinimą. Tai žinoma, kad priklauso nuo pačio žmogaus ir jo veiksmų.

---

¹¹⁵ Juozas Ruzgys, Linas Eriksonas, Kodėl išvažiavome iš Lietuvos – ar sugrįšime? // Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai// http://www.civitas.lt/files/Konferencija_Emigracija_04_12_02_pranesimai.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-19.

3.5. Priežastys trukdančios sugrįžti į Lietuvą

Nuolat kalbėdami apie emigraciją, neturėtume užmiršti ir reemigracijos. Jau žinome, kad planuojantys emigruoti žmonės greičiausiai grįš, tik nežino kada (taip teigia 12,5 proc. planuojančių emigruoti) arba kai uždirbs pakankamai pinigų (taip teigia 25 proc. visų planuojančių išvykti). Žinoma, dažniausiai (t.y. 37,5 proc.) teigia, kad grįš, tik negali pasakyti kada. Taigi, kas jiems trukdo sugrįžti šiek tiek anksčiau?

20 pav. Priežastys trukdančios reemigruoti

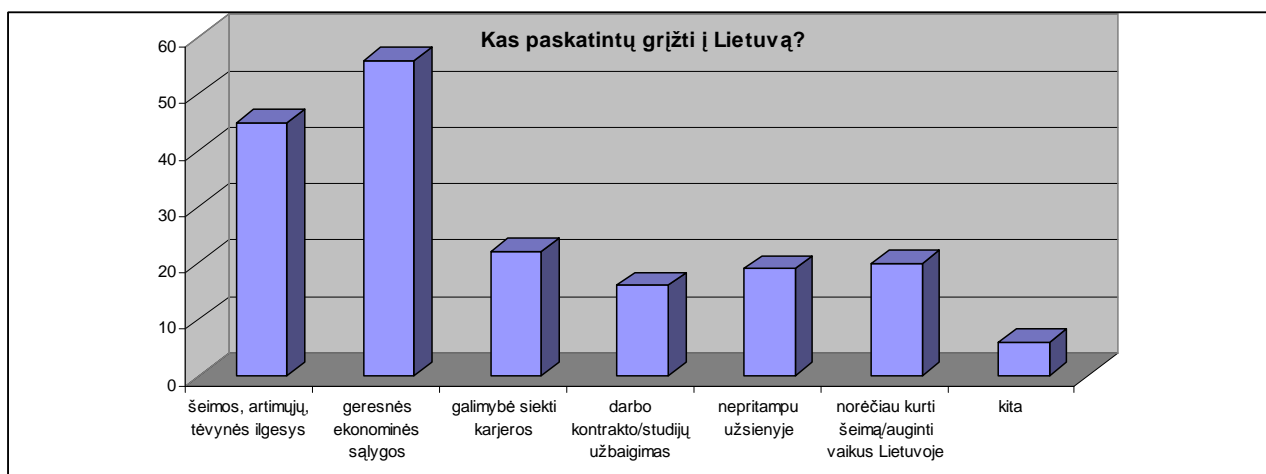

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Pačia pagrindine priežastimi įvardijamos ekonominės ir finansinės problemos. Šią mintį akcentuoja net 87,5 proc. apklaustųjų, pasirinkę vieną iš kelių galimų atsakymų. Beveik dvigubai mažiau svarbia priežastimi, bet vis dėlto esančią antroje vietoje, trukdančią sugrįžti į Lietuvą respondentai laiko socialines problemas (45,0 proc. apklaustųjų), o tik vėliau jau galvojama, kad nenorima sugrįžti dėl įpratimo (26,3 proc.) ar asmeninių priežasčių (22,5 proc.). Teisiniai, kultūriniai ar kokie kiti veiksniai, lietuvių nuomone, beveik neturi jokios didesnės įtakos apsisprendimui sugrįžti ar ne. Šiuos veikinius palaiko atitinkamai tik 6,3 proc., 5,0 proc. ir 3,8 proc. apklaustųjų.

Tad kokių veiksmų turėtų imtis mūsų vyriausybė, norėdama sumažinti emigracijos mastus ir trokšdama dalį emigrantų sugražinti atgal į tėvynę? Pažvelkime į šią diagramą:

21 pav. Veiksniai skatinantys sugrįžti

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Pirmiausia, ką jie turėtų padaryti, tai anot lietuvių, pagerinti ekonomines sąlygas. Tik esant tokiems pokyčiams sutiktų sugrįžti 70,0 proc. respondentų. Žinoma, negalime užmiršti ir šėimos, artimųjų, tėvynės ilgesio, dėl kurių pasiryžta sugrįžti net 56,3 proc. emigrantų. Mūsų respondentams yra labai svarbus darbas, tad nieko nestebina 27,5 proc. apklaustųjų mintys, kad juos paskatintų sugrįžti galimybė siekti karjeros Lietuvoje. Čia aišku, turime neužmiršti, kad karjera dažnam žmogui asocijuojasi ir su didesniais finansais. Tad į Lietuvą jau norima parvažiuoti, kai studentai nori ir privalo užbaigti studijas ar darbo kontraktą (20,0 proc.).

Sunku pasaulyje atrasti panašius žmones, visi esame kažkuo unikalūs ir pasižymime kažkokiomis asmeninėmis savybėmis ir būdo bruožais, dėl kurių kartais irgi nusprendžiama parvykti į Tėvynę, juk kartais ypač intravertams būna per sunku pritapti užsienyje (23,8 proc.) ar tiesiog nepavyksta susirasti norimo darbo. O kartais tiesiog jau suaugama ir subręstama, tad norima kurti šeimą ir auginti vaikus Lietuvoje. Šią galimą sugrįžimo priežastį įvardija net 25,0 proc. tyrimo dalyvių.

Taigi matome, kad pagrindinės emigracijos priežastys yra ekonominės ir socialinės, o visi kiti veiksniai tik kartais veikia žmonių pasiryžimą išvykti. Žinoma, asmeninės savybės yra labai svarbios. Juk visi žmonių veiksmai priklauso nuo jų charakterio bruožų bei ypatybių.

4. EMIGRACIJOS PERSPEKTYVOS:

4.1. Respondentų požiūris į migracijos politikos priemones

Taigi, tyrimo metu aiškėja, kad sugrįžti nusprendžiama, bet ar verta? Ar žmonės mano, kad Lietuvoje ekonominė, socialinė bei kitos sferos bent šiek tiek pasikeitė ir visi jomis patenkinti? Ar vyriausybė imasi kokių nors priemonių gerinti situaciją ir užkirsti kelią vis didėjantiems migraciniams mastams?

Net 42,5 proc. lietuvių teigia, kad valstybė nesiima jokių priemonių užkirsti kelią emigracijai. Taip pat net 31,3 proc. respondentų teigia, kad greičiau nesiima, nei imasi kokių nors veiksmų, o kad greičiau imasi, nei nesiima teigia, tik 5,0 proc. Vilniaus ir Joniškio gyventojų.

Pažvelgus į žmonių atsakymus pagal jų išsilavinimą tampa aišku, kad labiausiai nusivylę yra aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys, teigiantys, kad mūsų valdžia nesiima jokių priemonių užkirsti šiai problemai kelią ir stengtis sudaryti konkrečius prevencinius planus. Taip teigia net 94,1 proc. labiausiai išsilavinusių Lietuvos piliečių. Tampa visiškai aišku, kad ir kitokią išsilavinimą turintys asmenys, taip pat nebus patenkinti esama valstybės politika. 61,5 proc. pagrindinį, 28,6 proc. vidurinį, 33,3 proc. spec. vidurinį bei 66,7 aukštesnįjį išsilavinimą turinčių asmenų mano, kad nėra imamasi jokių priemonių. Dideli sutapimai pastebimi ir lyginant šiuos rezultatus su žmonių atsakymais pagal jų veiklą. Čia turėtume atkreipti dėmesį ir į mokinius bei tarnautojus, kurie tikrai nėra patenkinti esama padėtimi (61,5 proc. mokinių ir net 94,1 proc.) tarnautojų. Situaciją taip pat nepalankiai vertina studentai (66,7 proc.) bei darbininkai (37,5 proc.) ir vadovai (100 proc.). Įdomu, kodėl darbininkai mano, kad valstybės politika yra efektyvi. Galbūt jau didžioji dalis sunkiai besivertusių darbininkų jau emigravo, o liko Lietuvoje tik patenkinti esama padėtimi? Panašūs rezultatai matomi ir analizuojant gyventojų atsakymus pagal šeimos pajamas.

Tad ką apie šias priemones žino plačioji visuomenė? Atsakymas vienas – beveik nieko. Žmonės dažniausiai nežino jokių būdų, o mūsų valdžia, anot jų, nesiima jokių priemonių. Yra teigiama, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė nieko nedaro, nes „mažiau žmonių – mažiau problemų“. Prisimenama, kad pagaliau Lietuvos televizijose pradėtos transliuoti laidos, kuriuose gvildenamos emigracijos problemos, o tuo tarpu valdžia rūpinasi tik minimaliai, be to, daugiausia kalbomis, o ne realiais veiksmais. Kai ne vienas tyrimo dalyvis mini, kad yra daug šnekama ir nieko nedaroma. Nors minima, kad yra kažkokia strategija, bet ji realiai netaikoma ir kol kas politikai nelabai kreipia dėmesį į šią problemą, o prisimena tik prieš rinkimus. Panašios mintys verčia mums prisiminti respondentų atsakymus į kitus klausimus, kai jaučiasi, kad žmonės yra nusivylę esama situacija, nemato išeities, net nesugeba pozityviai žvelgti į demokratiją bei kitus politinius procesus.

Tik kai kurie žmonės siūlo padaryti sąlygas labiau tinkamas gyventi Lietuvoje. Pirmiausia, anot respondentų, reikėtų kardinaliai keisti socialinę, finansinę ir mokesčių politiką. Minima, kad labai pasitarnautų mokesčių mažinimas, laisvų darbo vietų kūrimas bei atlyginimų, pensijų bei kitų pašalpų didinimas. Taigi, daugiausia kalbama apie finansus ir norą išlaikyti savo šeimą, galimybes daryti karjerą savo šalyje. Labai įdomu, kad vienas 16-18 metų vaikinai pasigendu tolerancijos tiems, kurie emigruoja į užsienį tik laikinai, kad pagerintų kvalifikaciją ar įgytų mokslą ir grįžę į Lietuvą uždirbtų didesnę kapitalą valstybei. Jis teigia, kad yra ne tik protų nutekėjimas, bet ir priauginimas.

Net pasigirsta minčių, kad valstybė net stengiasi apriboti emigruojančių žmonių teises, socialinę, materialinę bei šeimyninę ir moralinę padėtį visuomenėje. Teigiama, kad daugelis emigrantų legaliai ar nelegaliai, tačiau emigruoja dėl juos ištikusių bėdų ar norų. Tačiau valstybė nesiima jokių priemonių. Yra tik rašomi „propagandiniai“ straipsniai apie tai, kaip žmonės nepritampa užsienyje. Taip pat sako, kad kažkokia tarptautinė migracijos organizacija, kuri bando priiminėti palankius sprendimus, kurie turėtų padėti emigrantams grįžti atgal. Prisimena, kad valstybė s žada įkurti atskirą ministeriją, kuri spręstų migracijos problemas. Bet galiausiai pripažįstama, nors ir labai keista, bet net ir gerai uždirbančių tarnautojų, kad situacija yra gan prasta ir vyriausybė jokių reikšmingesnių priemonių nesiima. Teigia, kad kol situacija nepasikeis, tol ir emigracijos mastai išliks tokie, kokie yra dabar arba net didesni.

4.2. Jonišio gyventojų požiūris į dabartinius pasaulio iššūkius

4.2.1. Lietuvos ateities vizija

Savo tyrimu mes iš dalies bandėme taip pat atskleisti ir ryšį tarp pasitenkimo demokratija ir ekonominę-socialinę gerovę indikuojančiais parametrais, ypač pajamomis ir išsilavinimu. Taip pat rėmėmės ir kitų autorių tyrimais šioje sferoje.¹¹⁶ Teigiama, kad kaip ir kitose šalyse, ryšys nėra tiesioginis ir priklauso nuo subjektyvių vertinimų, ypač nuo to, kaip gyventojai vertina savo padėtį socialinių ir ekonominių reformų kontekste.

Iš kiekybinių tyrimų duomenų galima daryti išvadą, kad Lietuvoje egzistuoja tiesioginis demokratijos palaikymo ryšys su amžiumi, išsimokslinimu ir pajamų lygiu: kuo aukštesnis apklaustųjų pajamų lygis, kuo aukštesnis jų išsimokslinimo lygis bei jaunesnis amžius, tuo pasitenkinimas demokratija didesnis.

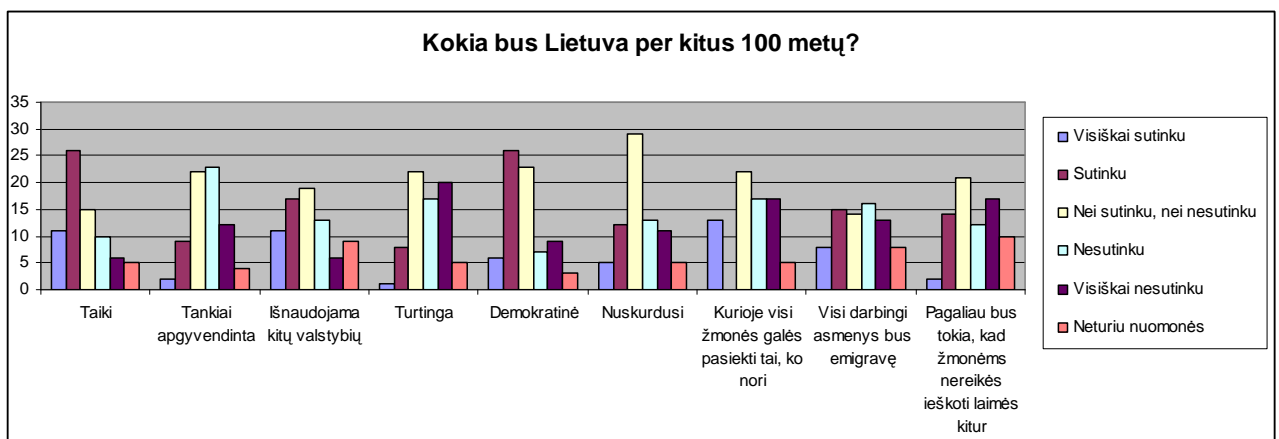
¹¹⁶ Klaudijus Maniokas, Mindaugas Degutis, Ainė Ramonaitė, Algis Dovidavičius. Gerovė ir demokratija: socialiniai-ekonominiai skirtumai ir pasitenkinimas demokratija Lietuvoje // www.estep.lt/downloads/structure//Ataskaita_20041213.doc, prisijungimo laikas 2006-10-19.

Dar ryškesnis ryšys tarp pasitenkinimo demokratija ir subjektyvių indikatorių, tokių, kaip individo socialinis statusas. Iš kokybinio tyrimo duomenų matyti, kad svarbesnis kriterijus, lemiantis nepasitenkinimo demokratija intensyvumą, yra ne tik absoliutūs pajamų dydžiai ar socialinio statuso skirtumai, bet skurdo faktorius.

Nors ryšys tarp gerovės ir demokratijos nėra tiesiogini, tačiau vis dažniau pradedama pripažinti, kad emigracija iš dalies susijusi ir su žmonių požiūriu į demokratiją bei požiūriu į valstybės valdymą ir pačią politinę santvarką. Tą mums patvirtina ir atlikti koreliaciniai paskaičiavimai (žiūrėti 5 priedą). Šiame tyrime bandoma analizuoti lietuvių požiūrį į mūsų valstybės ateitį, bandant nuspėti ar tai gali turėti pasekmių dar didesniems emigraciniams mastams. Respondentų buvo prašoma pažymėti, kokia bus Lietuva per kitus 100 metų?

22 pav. Respondentų nuomonė apie Lietuvos ateitį

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Nors buvo tikimasi, kad respondentai tikrai galvos apie „gražią“ ateitį, tačiau tik apie pusę Lietuvos gyventojų tiki, kad Lietuva bus taiki ir demokratinė. Tik 50,7 proc. apklaustųjų visiškai sutinka arba sutinka, kad Lietuva bus taiki (15,1 proc. – visiškai sutinka, 35,6 proc. – sutinka ir keista, kaip žmonės kažko net nesitiki, nes net 20,5 proc. apklaustųjų nei sutinka, nei nesutinka su šiuo teiginiu, taip pat 13,7 proc. – nesutinka, 8,2 – visiškai nesutinka ir vėl net per daug, t.y. 6,8 proc. – neturi nuomonės). Tad net 7,5 proc. teiginiui dėl turtingumo nusileido teigins, kad Lietuva bus demokratinė, kur 43,2 proc. visiškai sutinka arba sutinka, kad tokia Lietuva bus (8,1 proc. – visiškai sutinka, 35,1 proc. – sutinka ir 33,1 proc. – nei sutinka, nei nesutinka, 9,5 proc. – nesutinka, 12,2 proc. – visiškai nesutinka bei 4,1 proc. – neturi nuomonės).

Labai keista, bet kažkaip respondentai pasižymi nelabai pozityviu mąstymu. Ypač keistai nuskamba, kad net 50,7 proc. apklaustųjų mano, kad Lietuva tikrai nebus turtinga. Visiškai pozityviai galvojo tik 12,4 proc. apklaustųjų, jie manė, kad Lietuva bus turtinga (1,4 proc. – visiškai

sutiko su šiuo teiginiu, 11,0 proc. – sutiko ir 30,1 proc. – nei sutiko, nei nesutiko, o net 23,3 – nesutiko ir dar daugiau žmonių, t.y. net 27,4 proc. – visiškai nesutiko, taip pat 6,8 proc. – neturėjo nuomonės). Tad matome, kad net 37 žmonės iš 73 nelabai gerai įsivaizduoja Lietuvos ateitį, tad atidžiau pasižiūrėjus į tų pačių žmonių atsakymus dėl požiūrio emigraciją, matome, kad jie tikrai planuoja emigruoti. Tą pasiryžę daryti net 41,0 proc. manančių, kad Lietuva nebus turtinga ir 18,1 proc., manančių, kad visiškai Lietuva nebus turtinga.

Kaip jau pastebėjome anksčiau, kai nematoma didesnės grėsmės iš imigrantų, tai visiškai nestebina ir žmonių nuomonė dėl būsimo Lietuvos gyventojų tankio. Kai kuriems žmonėms vis dėlto atrodo, kad Lietuva bus tankiai apgyvendinta, čia net 2,8 proc. visiškai sutinka su šiuo teiginiu, 12,5 proc. – sutinka, 30,6 proc. – nei sutinka, nei nesutinka, ir aišku, kad didžioji dalis mano visiškai priešingai, t.y. 31,9 proc. – nesutinka, ir 16,7 proc. apklaustųjų – visiškai nesutinka su šiuo teiginiu bei 5,6 – neturi nuomonės. Nors ir keistai atrodo, bet pasirodo, kad net 37,4 proc. respondentų bijo arba konstatuoja, kad Lietuva iš dalies gali būti išnaudojama kitų valstybių (14,7 proc. visiškai sutinka ir 22,7 proc. sutinka su šiuo teiginiu), tad įdomu, ko jie laukia iš Lietuvos ateities? Taip pat 25,3 proc. atsakiusių – nei sutinka, nei nesutinka, 17,3 proc. – nesutinka, 8,0 proc. – visiškai nesutinka ir 12,0 proc. – neturi nuomonės.

Dar kartą šviesios ateities nematoma, kai respondentų buvo klausama dėl galimybės ateityje visiems pasiekti, tai ko trokštama. Šiam teiginiui prieštarauja net 46,0 proc. respondentų (t.y. 23,0 proc. – nesutinka ir 23,0 proc. – visiškai nesutinka, o priešingai mano tik 17,6 proc., kurie sutinka, kad Lietuvoje bus galima pasiekti, tai ko norima ir 29,6 proc. – nei sutinka, nei nesutinka, taip pat 6,8 proc. – neturi nuomonės šiuo klausimu.

Geresnės emocijos mūsų neužplūsta ir tada, kai analizuojami žmonių atsakymai ar Lietuva bus nuskurdusi. Čia pozityvūs ir negatyvūs gyventojų atsakymai pasiskirsto gan panašiai. Net 22,7 proc. apklaustųjų mano, kad ji bus nuskurdusi (6,7 proc. visiškai sutinka su šia mintimi ir 16,0 proc. – sutinka) bei 32,0 proc. gyventojų mano, kad Lietuva tikrai nebus nuskurdusi (17,3 proc. – nepritaria, 14,7 proc. – visiškai nepritaria) ir daugiausiai, bet vėl gan panašiai diferencijuojasi, t.y. 38,7 proc. – nei pritaria, nei nepritaria, o tuo tarpu, tik 6,7 proc. – neturi nuomonės. Kadangi šis klausimas tiesiogiai koreliuoja su teiginiu dėl turtingumo, tai matome, kad žmonių atsakymai šiek tiek skiriasi, bet labiausiai panašūs yra vidutiniai atsakymai, kai su teiginiu nei sutinkama, nei nesutinkama.

Taip pat Lietuvos gyventojai neranda bendro susitarimo ir kalbėdami apie tai, kad galbūt po šimto metų Lietuvoje visi darbingi asmenys bus emigravę. Liūdina, bet teiginį palaiko tik 31,1 proc. apklaustųjų (10,8 proc. – visiškai sutinka ir 20,3 proc. – sutinka), džiugu, kad prieštarauja šiek tiek daugiau, t.y. 39,2 proc. (21,6 proc. – nepritaria ir 17,6 proc. – visiškai nepritaria teiginiui,

kad Lietuva bus nuskurdusi), o 18,9 proc. laikosi tarpinės pozicijos. Išanalizavę šiuos duomenys matome, kad Lietuvos ateitis yra „piešiama nelabai šviesiomis spalvomis“. O ar tikrai taip bus, mums parodys tik ateitis bei dar vienas klausimas, kuris galutinai atskleidžia lietuvių požiūrį į Lietuvos ateitį.

Taigi, nors mes ir labai norėtume, kad Lietuva būtų pagaliau tokia, kad žmonėms nereikėtų laimės ieškoti kitur, tačiau vargu ar per šimtą metų tą pasieksime? Pozityviai galvoja tik 21,0 proc. gyventojų (2,6 proc. – visiškai sutinka ir 18,4 proc. – sutinka), 27,6 proc. apklaustųjų – laikosi tarpinės pozicijos, o vėl didžioji dalis, beveik pusė gyventojų, t.y. 38,2 proc. mano, kad vis dėlto ir ateityje teks žmonėms vykti į svečias šalis ieškoti laimės (15,8 proc. – nesutiko su pozityvia mintimi ir net 22,4 proc. gyventojų – visiškai nepritarė šviesiai ateičiai), o net 13,2 proc. – neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

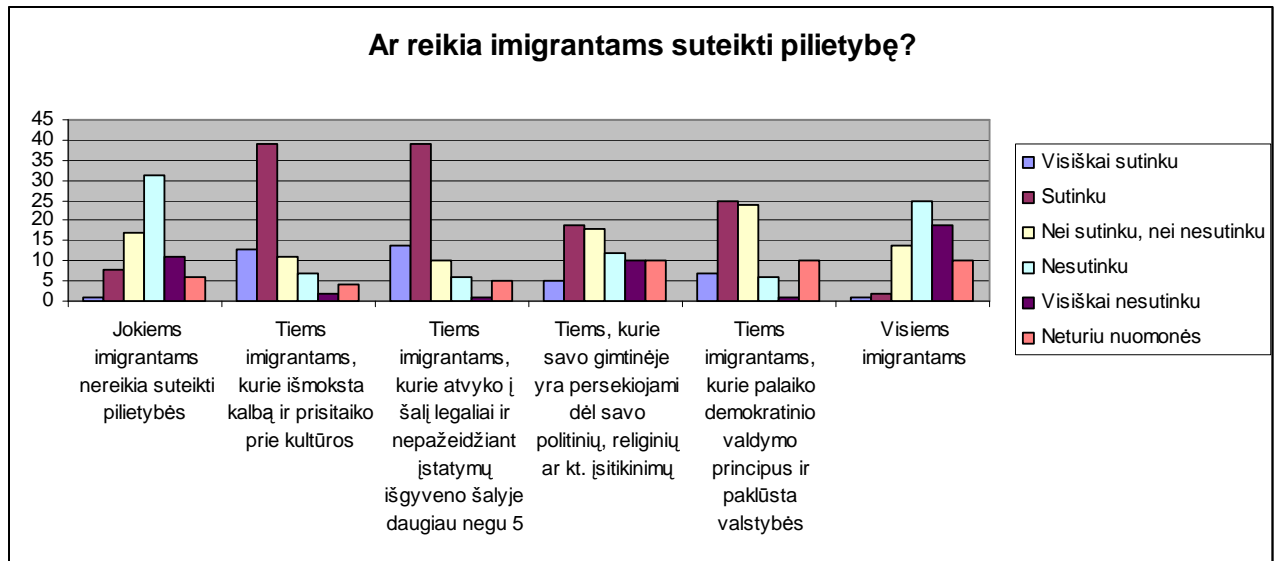
Taigi matome, kad lietuviai nepasižymi nei dideliu pozityvumu, nei negatyvumu. Galvodami apie mūsų valstybės ateitį jie viliasi, kad ji bus demokratinė ir taiki, tačiau joje žmonės tikrai negyvens turtingai, galbūt Lietuva net bus išnaudojama kitų valstybių, o žmonės bus net ir po šimto metų priversti ieškoti svečiose šalyse, nes Tėvynėje nepavyks patenkinti visų troškimų. Tad šių veiksmų neįgyvendinimas iš dalies patvirtina, kodėl žmonės palaiko emigraciją ir net ketina išvažiuoti. Visą tai mes turėtume pakeisti, kad tenkintų didžiąją dalį visuomenės, kuriai tokioje valstybėje tikrai norėtųsi gyventi.

4.2.2. Emigracinių problemų suvokimas

Žvelgiant į asmenines gyventojų mintis apie emigraciją, mums svarbi ir respondentų nuomonė tam tikrais klausimais, susijusiais su jų požiūriu į demokratiją bei bendras emigracines problemas pasaulyje. Šie atsakymai turėtų padėti nustatyti ar iš tiesų gyventojai suvokia, kas yra demokratinė valstybė, kaip mūsų valstybei reikėtų elgtis su vis didėjančiu emigrantų ir imigrantų skaičiumi?

Kaip jau ne kartą minėta, kad Lietuva, kaip ir daugelis Rytų ar Vidurio Europos valstybių susiduria su emigracijos problema. Jau žinome, ką žmonės galvoja apie jų pačių emigraciją, tačiau labai įdomu pažvelgti, ką jie mąsto apie migracinių problemų galimus sprendimus? Šiuo atveju Joniškio ir Vilniaus gyventojų buvo prašoma pagalvoti ir nurodyti, kokiems imigrantams reikėtų suteikti pilietybę, pasirenkant atitinkamą įvertinimą prie tam tikrų teiginių.

23 pav. Pilietybės suteikimas emigrantams

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Žmonės, paprašyti įvertinti teiginį, kad jokiems imigrantams nereikia suteikti pilietybės, net 56,8 proc. gyventojų nepritarė tokiems teisių apribojimams (t.y. 41,9 proc. šiam teiginiui nepritarė ir 14,9 proc. visiškai nepritarė), 23,0 proc. tam nei pritarė, nei nepritarė ir šiek tiek nustebino, kad vis tiek 1,4 proc. – visiškai pritarė ir 10,8 proc. – pritarė, jog pilietybės nereikėtų suteikti visiems imigrantams. Tada kyla klausimas o kam gi tada reikėtų suteikti? 68,4 proc. apklaustųjų sutinka, kad reikėtų suteikti pilietybę tiems imigrantams, kurie išmoksta kalbą ir prisitaiko prie kultūros (17,1 proc. visiškai sutinka ir 51,3 proc. respondentų tai pat pritaria pilietybės suteikimui esant šioms aplinkybėms), 14,5 proc. nei tam pritarė, nei nepritarė, tačiau net 9,2 proc. nepritarė ir 2,6 proc. visiškai nesutiktų esant tokioms aplinkybėms suteikti imigrantams pilietybės. Keista, tačiau ir vėl gan daug, t.y. 5,3 proc. apklaustųjų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Dar vienas kriterijus, pagal kurį būtų galima suteikti imigrantams pilietybę yra tiems, kurie atvyko į šalį legaliai ir nepažeisdami įstatymų išgyveno šalyje daugiau negu 5 metus. Tokiam kriterijui visiškai pritaria 18,7 proc. apklaustų žmonių, 52,0 proc. – pritaria, o net 13,3 proc. – nei pritaria, nei nepritaria, 8,0 proc. – nepritaria, 1,3 proc. – visiškai nepritaria bei 6,7 proc. – neturėjo nuomonės. Labai keistai atrodo, bet lietuvaičiai tikrai nepasiryžę suteikti pilietybės net ir tiems imigrantams, kurie yra savo gimtinėje persekiojami dėl savo politinių, religinių ar kt. įsitikinimų. Esant tokioms sąlygoms 32,5 proc. lietuvių sutiktų atvykėliams suteikti pilietybę (6,8 proc. ir 25,7 proc.), 24,3 proc. mano, kad tai yra nei svarbus, nei nesvarbus argumentas, tačiau vėl, beveik trečdalis gyventojų, t.y. 29,7 proc., prieštarauja suteikti pilietybę esant tokioms sąlygoms (16,2

proc. – prieštarauja ir 13,5 proc. – respondentų visiškai nepritarę tokiu atveju suteikti pilietybės), o taip pat ir 13,5 proc. neturi nuomonės šiuo klausimu.

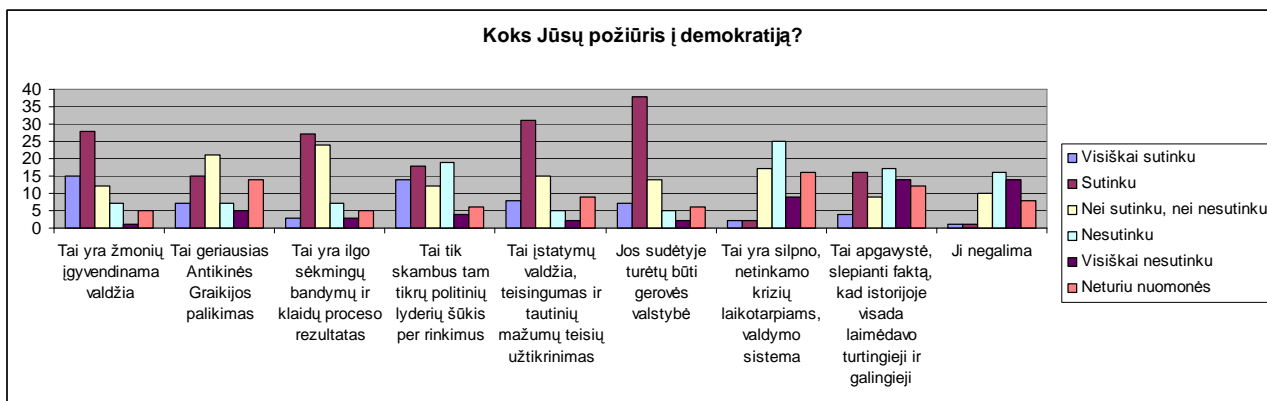
Pilietybės suteikimui, anot mūsų apklaustųjų, bene svarbiausia sąlyga yra demokratiškumas, tokiu atveju net 9,6 proc. apklaustųjų visiškai pritarę ir 34,2 proc. pritarę, kad pilietybė būtų suteikta tiems imigrantams, kurie palaiko demokratinio valdymo principus ir paklūsta valstybės konstitucijoje išsakytiems principams (iš viso 43,8 proc.). 32,9 proc. apklaustųjų tokiam principui nei pritarę, nei nepritarę, 8,2 proc. – nepritarę, 1,4 proc. – visiškai nepritarę ir 13,7 proc. – vėl neturėtų savo nuomonės. Taip pat didžioji dalis gyventojų nesutiktų, kad visiems imigrantams reikėtų suteikti pilietybę. Šis klausimas tiesiogiai koreliuoja su pirmuoju teiginiu (žiūrėti 6 priedą), kad nereikėtų suteikti jokiems imigrantams ir tam prieštaravo 56,8 proc., o šiuo atveju (iš viso 62,0 proc.) apklaustųjų nesutiktų (35,2 proc.) arba visiškai nesutiktų (26,8 proc.) suteikti pilietybės visiems imigrantams. Vadinas, galime galvoti, kad privalu atsižvelgti į tam tikrus kriterijus, apie kuriuos, galbūt jau ir šnekėjome. Tad taip pat 19,7 proc. tam nei pritarę, nei nepritarę, keista, tačiau į jokiais sąlygas neatsižvelgtų 1,4 proc. apklaustųjų, kurie visiškai sutiktų suteikti pilietybę ir 2,8 proc., kurie sutiktų suteikti pilietybę, 14,1 proc. respondentų negali pasakyti nieko.

Taigi, matome, kad Lietuvos piliečiai pilietybę imigrantams suteiktų pagal tam tikrus kriterijus, kurie yra gan panašūs didžiojoje dalyje valstybių. Išskiriamas 5 metų laikotarpis, kai jau gyventa valstybėje, kalbos išmokimas bei demokratinų principų pripažinimas.

4.2.3. Demokratijos samprata

Taigi, sužinojome lietuvių mintis apie galimą pilietybės suteikimą imigrantams, dabar galime išanalizuoti ir duomenis apie jų požiūrį į demokratiją.

24 pav. **Demokratijos vertinimas**

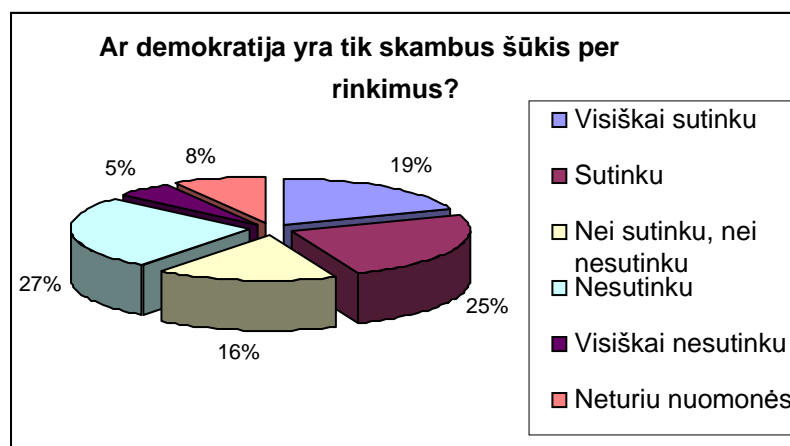
Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Iš karto galima pastebėti, kad respondentai suvokia, kad tai yra žmonių įgyvendinama valdžia, tačiau privalu atkreipti dėmesį, kad šį teiginį pripažįsta tik 63,3 proc. apklaustųjų. Taigi iš šio procento su šiuo teiginiu visiškai sutinka 22,1 proc. apklaustųjų, sutinka – 41,2 proc. respondentų, o nei sutinka, nei nesutinka tik 17,6 proc. apklaustųjų, kai nesutinka 10,3 proc., 1,5 proc. – visiškai nesutinka ir 7,4 proc. – neturi nuomonės. Iš dalies yra palaikomas ir teiginys, kad demokratija yra geriausias Antikinės Graikijos palikimas (10,1 proc. – visiškai sutinka, 21,7 proc. – sutinka, 30,4 proc. – nei sutinka, nei nesutinka, 10,1 proc. – nesutinka, net 7,2 proc. – visiškai nesutinka ir 20,3 proc. – neturi nuomonės). Aišku, kad demokratija neatsirado iš niekur ir labai greitai, tad ir mūsų beveik pusė respondentų (43,4 proc.) palaiko teiginį, kad tai yra ilgo sėkmingų bandymų ir klaidų proceso rezultatas. O su šiuo teiginiu nei sutinka, nei nesutinka 34,8 proc. apklaustųjų. 10,1 proc. – nesutinka, 4,3 proc. – visiškai nesutinka, 7,2 proc. – neturi nuomonės. Labai nustebina, bet lietuvičiai pripažįsta, kad demokratijos sudėtyje turėtų būti gerovės valstybė. Šį taiginį palaikė net 62,5 proc. apklaustųjų (9,7 proc. – visiškai palaikė ir 52,8 proc. – palaikė), nei palaikė, nei nepalaikė 19,4 proc., 6,9 proc. – nepalaikė ir 2,8 proc. – visiškai nepalaikė, o neturėjo nuomonės 8,3 proc. apklaustųjų.

Nekyla abejonių, kad Vilniaus ir Joniškio gyventojai sutiks su teiginiu, kad demokratija yra įstatymų valdžia, teisingumas ir tautinių mažumų teisių užtikrinimas. Nors šį teiginį palaiko šiek tiek mažiau negu dėl gerovės valstybės, tačiau visiškai sutinka 11,4 proc. ir sutinka 44,3 proc. apklaustųjų (iš viso 55,7 proc.) ir tik 21,4 proc. nei sutinka, nei nesutinka, 7,1 proc. – nesutinka, 2,9 proc. – visiškai nesutinka, 12,9 proc. – neturi nuomonės.

Tyrimu taip pat siekiama patikrinti ar yra asmenų, kurie galbūt neižvelgia jokio poreikio gyventi demokratinėje santvarkoje. Būtina pabrėžti ir apgailestauti, kad lietuviams demokratija kartais tėra tik skambus tam tikrų politinių lyderių šūkis per rinkimus.

25 pav. **Demokratija per rinkimus**

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Tad apgailėstaujant reikia konstatuoti, kad beveik pusė respondentų sutinka su šiuo teiginiu, t.y. 43,9 proc. (19,2 proc. – visiškai sutinka ir 24,7 proc. – sutinka). Šio teiginio nepalaikė tik 26,0 proc. arba visiškai ne palaikė tik 5,5 proc. apklaustųjų, o tarpinės pozicijos laikėsi 16,4 proc. apklaustųjų ir 8,2 proc. – neturėjo nuomonės.

Šiek tiek nudžiugina tai, kad stengiamasi paneigti teiginį, kad demokratija yra apgavystė, slepianti faktą, kad istorijoje visada laimėdavo turtingieji ir galingieji. Su šiuo teiginiu nesutiko 23,6 proc. respondentų, o visiškai nesutiko 19,4 proc. apklaustųjų (tad iš viso nesutiko 43,0 proc.), tačiau ir vėl 12,5 proc. laikėsi tarpinės pozicijos ir su teiginiu nei sutiko, nei nesutiko, o net iš viso 27,8 proc. respondentų atrodė, kad tai yra apgavystė (5,6 proc. – visiškai sutiko su teiginiu ir 22,2 proc. sutiko) bei vėl pastebimas pernelyg didelis neturinčių nuomonės skaičius, lygus 16,7 proc.

Panašius rezultatus rodo ir kiti tyrimai, patvirtinantys, kad pokomunistinėse Vidurio Rytų Europos šalyse pasitenkinimas demokratija yra mažiau stabilus ir dar labiau priklausomas ypač nuo ekonominių rezultatų. Teigiama, kad pasitenkinimo demokratija ir socialinės - ekonominės gerovės ryšys yra stiprus, tačiau netiesioginis. Nors gyventojai yra linkę vertinti režimą pagal tai, ką jis jiems duoda, tačiau duodamos "naudos" vertinimas yra subjektyvus ir priklauso ne tik nuo objektyvių rodiklių, bet ir nuo socialinio konteksto ar individualių vertybinių kriterijų. Norint ištirti, kaip susiformuoja žmonių ekonominės nuostatos ir kaip jos veikia pasitenkinimą demokratija, reikalingi ne tik išsami kiekybinių duomenų analizė, tačiau ir gilūs kokybiniai tyrimai, kurie leistų įvertinti individo aplinkos poveikį jo politinėms nuostatomis. Taigi iš karto galima teigti, kad pasitenkinimas demokratija yra aiškiai susijęs su pasitenkinimo gyvenimu lygiu. Kuo bendras pasitenkinimas gyvenimu yra aukštesnis, tuo ir pasitenkinimas demokratija yra didesnis.¹¹⁷ Konkrečiai mūsų atveju pagal atliktą tyrimą galima pastebėti, kad tikrai nėra pasitenkinimo esama padėtimi.

Taigi norint pabaigti pozityvia gaida, galima teigti, kad lietuviai vis dėlto prieštaravo teiginiui, kad demokratija yra silpna, netinkama krizių laikotarpiams, valdymo sistema. Su šiuo teiginiu iš viso nesutiko net 47,9 proc. respondentų (35,2 proc. – nesutiko ir 12,7 proc. – visiškai nesutiko), o 28,6 proc. – nei sutiko, nei nesutiko. Liūdina, bet 2,8 proc. – visiškai sutiko ir 2,8 proc. – sutiko, o net 22,5 proc. – neturėjo nuomonės. Tad tada kyla klausimas ar iš viso demokratija yra galima? Vilniaus ir Joniškio gyventojai atsakydami į šį klausimą turėjo patvirtinti ar paneigti teiginį, kad ji negalima. Net 60,0 proc. apklaustųjų prieštaravo šiam teiginiui (28,0 proc. – visiškai

---

¹¹⁷ Klaudijus Maniokas, Mindaugas Degutis, Ainė Ramonaitė, Algis Dovidavičius. Gerovė ir demokratija: socialiniai-ekonominiai skirtumai ir pasitenkinimas demokratija Lietuvoje // www.estep.lt/downloads/structure//Ataskaita_20041213.doc, prisijungimo laikas 2006-10-19.

prieštaravo ir 32,0 proc. – prieštaravo), 20,0 proc. – nei prieštaravo, nei neprieštaravo. 16,0 proc. neturėjo nuomonės, o po 2,0 proc. gyventojų sutiko ir visiškai sutiko. Tad vėl tarpinė pozicija bei keli procentai priešingos nuomonės išreiškia tam tikras tendencijas dėl demokratijos kritikos.

Lietuvos gyventojai suvokia pagrindinius šiandieninius iššūkius ir stengiasi pabrėžti, kokiomis aplinkybėmis vertėtų suteikti imigrantams pilietybę, pasirenka svarbiausius kriterijus, nors pasitaiko ir tam tikrų neatitikimų. Kartais šiek tiek keistai atrodo kai kurių respondentų nuomonė ir mintys apie demokratiją. Nors didžioji dalis gyventojų suvokia, kad tai žmonių įgyvendinama valdžia, tačiau pasitaiko ir atvejų, kai teigiama, jog demokratija yra apgavystė ir ji kai kurių nuomone, yra negalima. Patvirtinama, kad kuo bendras pasitenkinimas gyvenimu yra aukštesnis, tuo ir pasitenkinimas demokratija yra didesnis. Taip pat pastebimas ryšys tarp demokratijos ir emigracijos, tačiau jis taip pat nėra tiesioginis.

4.3. Priemonės, padėsiančios mažinti emigracijos mastus

Emigracija iškyla kaip iššūkis ir kaip galimybė – tačiau pasitikti iššūkį ir išnaudoti galimybes galima tik gerai suprantant reiškinį ir turint aiškia viziją, apgalvotą strategiją, o svarbiausia – politinę valią į iššūkius atsakyti. Kol kas dar pripažįstama, kad kartais valstybės politikos ir apmąstytos strategijos emigracijos atžvilgiu nėra. Yra paskirų pastangų, tačiau nematyti realios apgalvotos strategijos, koordinuotų pastangų, projektai siūlomi neatsižvelgiant į tikruosius visuomenės poreikius. Reikalingi tarpdisciplininiai tyrimai, kompleksinis reiškinio aprašymas ir vertinimas. Į emigraciją reikėtų žvelgti diferencijuotai, matant reiškinio visumą ir įvairius jo aspektus: darbo jėgos, specialistų migraciją, protų nutekėjimą. Į emigrantus dažnai žiūrima kaip į ganėtinai vienybę masę – būtina diferencijuoti, orientuotis į skirtingas tikslines grupes, pasirenkant jas įvairių strateginių priemonių taikiniu. Privalu atsižvelgti ir į besikeičiančias pasaulio sąlygas: globalizacija, informacinės galimybės.¹¹⁸

Pripažįstama, kad viena didžiausių problemų, lietuvių migracijos srityje yra politikos koordinavimo trūkumas. Ši problema pastebima keliais aspektais. Pirmiausia, nėra vienos institucijos, kuri koordinuotų daugelio institucijų ir organizacijų įgyvendinamas priemones šioje srityje. Antra, emigracija yra kompleksiškas ir, politikos požiūriu horizontalus (o ne sektorinis) reiškinys. Todėl nors daugelis institucijų įgyvendina aktualias priemones joms priskirtose srityse, tačiau trūksta bendresnio ir strategiško požiūrio bei kompleksinių ryšių tarp skirtingų migraciją įtakančių veiksnių supratimo. Trečia, nemažai įgyvendinamų priemonių persidengia (pavyzdžiui,

---

¹¹⁸ Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai.-Vilnius, 2005

aktualią informaciją gali suteikti daug įstaigų, bet tik pagal savo kompetenciją). Ketvirta, skirtingų institucijų teikiama informacija tais pačiais klausimais gali skirtis.¹¹⁹

Nagrinėjant užsienio šalių pavyzdžius, galima pastebėti tendenciją, kad emigrantus sugrįžti skatina pagerėjusi ekonominė padėtis tėvynėje, atviresnė ekonomika, padidėjusios investicijos į mokslą ir tyrimus ir pan. Tad tokios pačios priemonės tikrai būtų naudingos ir Lietuvoje.

Migrantų sugrįžimą skatina, pirmiausia, tam tikri ekonominiai ir socialiniai veiksniai. Pagrindiniai makroekonominiai rodikliai, kuriuos vertėtų paanalizuoti detaliau yra nedarbo lygis bei BVP pokytis bei šių rodiklių įtaka migracijos tendencijoms. Daroma išvada, kad egzistuoja ryšys tarp ekonomikos augimo, nedarbo lygio ir migracijos tendencijų.

Niekas negali paneigti, kad bene pačios svarbiausios yra politikos priemonės, kurios buvo ar yra pasitelkiamos šiuos sunkumus mažinti bei skatinti migrantų grįžimą. Taigi, informacinės priemonės. Būtina išspręsti informacijos trūkumo problemą leidžiant ir platinant grįžtantiems skirtus leidinius, organizuojant įvairius susitikimus bei konferencijas užsienyje.

Reikia atkreipti dėmesį į valstybių teikiamas gėrybes ir nemokamas paslaugas: socialinė bei sveikatos apsauga, švietimas, saugumas ir pan. Tokio pobūdžio valstybės teikiamas paslaugas galima skirstyti į dvi grupes. Pirmoji apima tokias paslaugas kaip švietimas, mokslas, saugumas, valstybės valdymas, teisėsauga ir t.t. Jos nėra pagrįstos paslaugų gavėjo įmokomis ir todėl paprastai nekyla problemų teikiant šias paslaugas sugrįžusiems ekonominiams migrantams. Tam tikrą išimtį sudaro emigrantų vaikų sugrįžimas į bendrojo lavinimo mokyklas ar studijas aukštosiose mokyklose. Sunkumai kyla dėl mokymo programų Lietuvoje ir užsienyje skirtumo. Antroji valstybės teikiamų paslaugų grupė apima sveikatos apsaugą, senatvės pensiją bei kitas paslaugas (arba išmokas), kurios yra susijusios su paslaugų gavėjo įmokomis. Prieiga prie šių paslaugų turi būti užtikrinta, jei grįžusieji legaliai dirbo ES šalyse. Tuo tarpu problema yra gerokai sudėtingesnė, jei grįžusieji ekonominiai migrantai dirbo nelegaliai. Taigi turi būti užtikrintas užsienyje uždirtų pensijų ir socialinių garantijų persikėlimas į Lietuvą.¹²⁰

Informacijos trūkumas ir susijusios problemos. Netobula informacija egzistuoja visose rinkose. Ekonominiai migrantai, svarstydami galimybes grįžti, susiduria su dviem rūšių netobula informacija. Pirmą, informacijos stoka apie įsidarbinimo galimybes Lietuvoje, darbo užmokesčio lygį ir darbo sąlygas. Tokias informacijos problemas Lietuvos vidaus rinkoje (kai potencialūs darbuotojai ir darbdaviai yra Lietuvoje) sprendžia privačios įdarbinimo agentūros, Lietuvos darbo birža arba jos išsprendžiamos tiesioginių darbuotojų-darbdavių kontaktų metu. Bet dažniausiai

¹¹⁹ Mokslinis tyrimas: Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę, priemonės. Vilnius, 2005.-P. 34.

¹²⁰Ten pat.-P. 51.

darbuotojas pirmiausia turi grįžti ir tik tada imtis ieškoti darbo. Tai yra investicija, kuri susijusi su didele rizika ir kurios rezultatai nėra aiškūs.

Didelė problema kyla dėl užsienyje uždirbtų pajamų ar pensijų papildomo apmokestinimo. Pajamų apmokestinimo klausimas yra susijęs su mokesčių lygių skirtumais Lietuvoje ir Vakarų šalyse. Neapmokestinamas minimumas ar mokesčių tarifai kai kuriose Vakarų šalyse yra didesnis, nei Lietuvoje. Iki šiol buvo reikalaujama, kad grįžtantieji padengtų „nesumokėtų mokesčių“ skirtumą, neatsižvelgiant į pragyvenimo lygio skirtumus. Tačiau tokios priemonės riboja laisvą darbo judėjimą ir mažina emigrantų motyvaciją sugrįžti. Todėl valstybės priemonės siekiant panaikinti papildomą apmokestinimą būtų naudingos siekiant paskatinti sugrįžti ekonominius migrantus.¹²¹

Socialiniai-kultūriniai veiksniai (tėvynės, namų, artimųjų, draugų ilgesys, patriotizmas, noras dalyvauti Lietuvos politiniame ir visuomeniniame gyvenime, šeimos aplinkybių ar socialinio statuso pasikeitimas) daro didelę įtaką emigrantų apsisprendimui sugrįžti. Kalbant ekonomiais terminais, šiuos veiksnius galima vertinti kaip tam tikrą diskonto normą. Tai užsienyje uždirbto atlyginimo dalis, kurios ekonominis migrantas sutiktų atsisakyti mainais į galimybę dirbti ir gyventi Lietuvoje. Kuo ši dalis yra didesnė, tuo labiau tik tina, kad ekonominiai migrantai grįš nepaisant pajamų lygio skirtumų. Grįžtantys ekonominiai migrantai atsiveža užsidirbtas pajamas, įgūdžius bei idėjas. Taip pat tikėtina, kad sugrįžę emigrantai steigs naujas darbo vietas, kurs naujus verslus, o tai, savo ruožtu didins valstybės biudžeto pajamas ir pan.

Taigi, kada priimamas sprendimas sugrįžti? Aiškėja, kad sprendimas sugrįžti pirmiausia priklauso nuo pajamų lygio skirtumo Lietuvoje ir užsienyje, skirtumo tarp prieigos lygio prie valstybės teikiamų gėrybių Lietuvoje bei užsienyje, su informacijos trūkumu susijusių sprendimo priėmimo kaštų bei diskonto normos.

Sugrįžimą lemia dvi pagrindinės grupės veiksniai: socialiniai-kultūriniai ir ekonominiai. Siekiant iš esmės pakeisti emigracijos tendencijas, šalyje būtina pasiekti tam tikrą ekonominės gerovės lygį, sukurti sugrįžimui palankias sąlygas. Tai patvirtina įvairių šalių pavyzdžiai. Ekonominių migrantų motyvaciją sugrįžti mažina ir tam tikros konkrečios problemos – įsidarbinimas Lietuvoje, socialinių garantijų užsitikrinimas, informacijos trūkumas, užsienyje uždirbtų pajamų apmokestinimas, vaikų išsilavinimas. Savo ruožtu, tam tikri socialiniai-kultūriniai veiksniai (tėvynės ilgesys, Lietuvoje likusi šeima, artimieji, draugai) veikia priešinga kryptimi ir iš dalies atsveria ekonominių veiksmų bei įvairių praktinių problemų įtaką emigrantų apsisprendimui dėl sugrįžimo. Tuo tarpu sisteminės tam tikrų sektorių (švietimo, mokslo, sveikatos apsaugos ir kt.)

---

¹²¹ Mokslinis tyrimas: Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę, priemonės. Vilnius, 2005.-P. 34.

problemos dažnai paskatina emigracijai kai kurių sričių ar regionų darbuotojus; daugelis emigrantų nemato prasmės sugrįžti kol šios problemos iš esmės nebus išspręstos.

Taigi plačiau kalbėdami apie siūlymus, kaip sumažinti emigracinius mastus, galime pacituoti 2006 m. kovo 17 d. Lietuvos Respublikos Seime įvykusios konferencijos „Emigracija iš Lietuvos“ rezoliuciją „Dėl nuoseklios valstybės politikos emigracijos procesams valdyti,“¹²² kurioje siūloma Vyriausybei taikyti šias emigracijos mažinimo priemones:

1) išnagrinėti Vyriausybės 2004–2008 metų programą ir pateikti Seimui svarstyti jos pakeitimus, kad joje būtų nustatytos tokios prioritetinės sritys:

palankesnių sąlygų gyventi Lietuvoje sudarymas;

verslo plėtros sąlygų gerinimas, regionų plėtra ir tiesioginių užsienio investicijų skatinimas;

emigravusių piliečių skatinimas sugrįžti į Lietuvą, kuo greičiau išsprendžiant visus teisinius ir finansinius klausimus;

sūlygų kelti jaunų šeimų gerovę ir didinti gimstamumą sudarymas;

pagalba dirbantiems Lietuvoje ir grąžintiems iš užsienio mokslininkams Lietuvoje plėtoti mokslinę veiklą;

nusprendusių grįžti į Tėvynę arba dalyvauti savo šalies gyvenime asmenų informacinių poreikių visiškas patenkinimas;

2) parengti gyventojų pajamų didinimo strategijos 10 metų laikotarpiui projektą. Strategijoje numatyti kiekybinius tikslus pagrindinėms gyventojų pajamų rūšims ir siektiną pajamų diferenciacijos lygį. Strategiją pasiūlyti svarstyti pagrindinėms politinėms partijoms ir visuomeniniams judėjimams. Sudaryti strategijos įgyvendinimo veiksmų planą, kuriame iškeltiems tikslams įgyvendinti būtų numatytos konkrečios ekonominės, mokesčių ir socialinės politikos priemonės;

3) tobulinti emigracijos stebėsenos sistemą ir bendradarbiaujant su kitų šalių atsakingomis institucijomis nuolat kaupti emigracijos iš Lietuvos statistinius duomenis, skirti daugiau dėmesio neoficialios migracijos vertinimams;

4) parengti emigracijos poveikio šalies socialinei ir ūkio raidai vertinimo sistemą bei susieti šiuos duomenis su valstybės ilgalaikės raidos strategija, taip pat kitomis programomis (švietimo, aukštojo mokslo, sveikatos apsaugos, žiniasklaidos visuomenės plėtros, skurdo mažinimo, demografinės politikos ir t.t.);

5) apsvarstyti atskirų valstybės institucijų – Užsienio reikalų ministerijos, Tautinių reikalų ir išeivijos departamento, Migracijos departamento, Lietuvių grąžinimo į Tėvynę

¹²² Emigracija iš Lietuvos. Rezoliucija // <http://www3.lrs.lt/docs2/AHFKJRRM.DOC>; prisijungimo laikas 2006-11-11.

informacijos centro ir kitų institucijų administracinę pajėgumą ir funkcijas, užtikrinti būtiną funkcijų atlikimą ir, jei reikės, parengti šių institucijų reorganizavimo planą. Būtina nuolat stebėti, kad nebūtų priimami emigraciją skatinantys sprendimai ir, jei tokie būtų, operatyviai juos reaguoti;

6) įgyvendinti priemones, užtikrinančias būtiną socialinę ir teisinę vaikų, kurių tėvai yra emigrantai, apsaugą;

7) sukurti ir vykdyti intelektualio kapitalo įlaikymo ir pritraukimo programas, skatinti Lietuvos ir užsienio šalių profesinės migracijos procesų tyrimus;

8) skirti didesnę dėmesį darbdavių suinteresuotumui didinti atlyginimus bei suteikti darbuotojams kuo daugiau socialinių garantijų;

9) sudaryti sąlygas, skatinančias gyventojų mobilumą šalies viduje;

Taip pat siūloma Vyriausybei taikyti šias ryšių su išeivija stiprinimo priemones:

1) tobulinti specializuotą informacinę–konsultacinę darbą internete: sukurti svetainę (su Tautinių mažumų ir išeivijos departamentu, Lietuvių grįžimo į Tėvynę informacijos centru, Migracijos departamentu, mokesčių inspekcijos ir kitų institucijų administruojamais puslapiais), skirtą:

emigrantų pažeidžiamumui ir nemotyvuotai impulsyviai emigracijai mažinti;

nelegalios migracijos ir prekybos žmonėmis prevencijai;

reemigracijai skatinti (informacijos apie įvairius grįžimo aspektus platinimas: galimybės, siūlymai, patarimai);

virtualiam ryšiui su emigracija palaikyti;

2) remti Lietuvos radijo ir televizijos siūlymus skirti papildomą finansavimą Lietuvos radijui ir televizijai palydoviniam kanalui įsigyti, kad juo būtų galima transliuoti laidas lietuvių kalba Europoje ir Šiaurės Amerikoje gyvenantiems lietuviams;

3) aktyviau įtraukti lietuvių bendruomenių valdybas į svarbių klausimų, susijusių su išeivija, sprendimą;

4) siekti įteisinti lietuvių kalbos egzaminą, kaip baigiamąjį egzaminą, gausiai lietuvių išeivių gyvenamose Jungtinės Karalystės, Airijos ir kitų šalių vietovėse;

5) išnagrinėti konsulinės pagalbos mechanizmą, norint apginti užsienyje gyvenančių Lietuvos Respublikos piliečių teises, skirti daugiau dėmesio teisinės ir kitokio pobūdžio informacijos teikimui bei didinti konsulinių įstaigų personalą ir technines galimybes, skirtas laisvam darbo jėgos judėjimui aptarnauti bei Lietuvos ekonomikos patrauklumui didinti.

Taigi pabaigai trumpai galime dar kartą pabrėžti, ką galima pasiūlyti šiai problemai išspręsti. Jau žinome, kad plačioji visuomenė nelabai ką žino, kaip sustabdyti vis didėjančius emigracijos mastus, todėl būtina sudaryti sąlygas Lietuvos gyventojams gauti didesnes pajamas, taip šalinant pagrindinę valstybės priemonėmis pasiekiamą migracijos priežastį. Šiam tikslui pasiekti reikia mažinti verslo ir darbo reguliavimą, sudaryti galimybes žmonėms patiems lengviau verstis ir mokėti mažesnius mokesčius bei galimybę uždirbti. Reformuoti sveikatos apsaugos ir švietimo sistemas, kaip vienas iš svarbiausių sričių įtakančių žmonių požiūrį į valstybę. Žinoma, privalome neužmiršti į užsienį išvykusių lietuvių. Reikia siekti, kad jie išlaikytų kultūrinius, ekonominius ir socialinius ryšius su Lietuva, kad jiems niekada netrūktų informacijos bei pagalbos apsisprendus sugrįžti. Ir aišku, kad reikia stengtis pakeisti plačiosios visuomenės, politikų ir kitų valstybės veikėjų požiūrį į šią problemą bei stengtis kuo efektyviau spręsti šio reiškinio padarinius.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išanalizavus emigracijos procesus ir veiksnius, atlikus Joniškio rajono gyventojų nuomonių tyrimą padarytos šios išvadas:

1. Migracijos sąvoka apima bet koki žmonių judėjimą – vienoje valstybėje ar kertant jų sienas; ilgam ar trumpam laikotarpiui; savanorišką arba priverstinę; ieškant kitos darbo ar bedarbystės vietos; legalią ir nelegalią; migraciją siekiant pakeisti politinę, socialinę, ekonominę, kultūrinę ar kitokią aplinką. Taigi ji klasifikuojama pagal judėjimo priežastis, laiką, vietą, teisinį statusą ir pan.

2. Pagrindinės migracijos teorijos išskiria bendruosius gyventojų migraciją veikiančius veiksnius: demografiniai, kultūriniai, politiniai, ekonominiai, socialiniai, psichologiniai, saugumo, geografiniai ir kiti veiksniai.

3. Migraciniai procesai yra teisiškai apibrėžiami ir ES, ir Lietuvos teisės aktais. ES teisės nuostatos migracijos srityje yra įgyvendinamos dviem kryptimis: 1) „išorinė“ migracija, kuri apima ES imigracijos ir prieglobsčio suteikimo politiką bei 2) „vidinė“ migracija – įgyvendinant laisvo asmenų judėjimo principą. Lietuva, kaip ES narė, taip pat vykdo bendrus prioritetus atitinkančią migracijos politiką, kurią reglamentuoja pagrindiniai strateginiai dokumentai.

4. Tyrimo dalyvių manymu pagrindinės emigracijos priežastys yra ekonominės bei socialinės. Pagrindinis žmogaus gyvenimo šaltinis yra darbas ir iš jo gaunamos pajamos. Tad siekdami užsitikrinti geresnį pragyvenimo lygį žmonės nusprendžia emigruoti. Geografinės, kultūrinės ar asmeninės priežastys neturi lemiamos reikšmės apsisprendžiant emigruoti ar ne.

5. Yra sudėtinga tiksliai suskaičiuoti emigruojančius gyventojus dėl laisvos migracijos ES viduje režimo, vengimo migruoti oficialiai ir tikslų duomenų trūkumo. 2001–2005 metais neoficialiai iš šalies išvyko apie 70 tūkst. žmonių, kartu su deklaravusiais savo išvykimą – apie 126 tūkst. šalies gyventojų. Įvertinant ir neoficialią migraciją, nuo 1990 m., per pastaruosius šešiolika metų, iš Lietuvos iš viso emigravo apie 404 tūkst. žmonių.

6. 1990–1993 m. didžiausi emigraciniai srautai buvo į Rusiją, Baltarusiją, Ukrainą ir kitas buvusias Sovietų Sąjungos respublikas, o nuo 1994 m. – į vakarų valstybes. Pagrindiniai emigrantų tikslai – Didžioji Britanija, Vokietija, Airija, Ispanija, Švedija. 2005 m. iš Lietuvos emigravo 15,6 tūkst. žmonių. Daugiausia Lietuvos gyventojų emigravo į Jungtinę Karalystę, Airiją, JAV, Vokietiją, Rusijos Federaciją, Ispaniją. Tuo tarpu 2005 m. į Lietuvą imigravo 6,8 tūkst. žmonių. Daugiausiai į Lietuvą imigravo iš Jungtinės Karalystės, Rusijos Federacijos, Vokietijos, JAV,

Baltarusijos. Nuo 1990 m. kasmet daugiau žmonių išvyksta į užsienio šalis, negu atvyksta į Lietuvą. 2005 m. tik penkiose Europos Sąjungos valstybėse narėse migracijos saldo 1000–iui gyventojų buvo neigiamas: Lietuvoje (–2,6), Nyderlanduose (–1,2), Latvijoje (–0,5), Estijoje (–0,3) ir Lenkijoje (–0,3).

7. Dėl gyventojų emigracijos ir pasitraukimo iš vietinės darbo rinkos žymiai sumažėjo nedarbas. Darbuotojų emigracija ir darbo jėgos pasiūlos mažėjimas sudaro sąlygas kilti atskirų sektorių darbuotojų atlyginimams ir darbo sąlygoms. Taip pat emigracijos mažinimui būtina imtis švietimo reformos. Pirmiausia dėl to, kad nelanksti valstybinio švietimo sistema silpniau reaguoja į rinkos pokyčius, kokių ir kokios kokybės specialistų reikia darbo rinkai, todėl atsiranda darbo rinkos poreikių ir parengtų specialistų galimybių nesuderinamumas; antra, švietimo sistema atskirais atvejais negali konkuruoti teikiamų paslaugų kokybe su užsienio universitetais. Pasireiškia protų nutekėjimo problema, kuri kyla dėl išsilavinusių ir profesionalių gyventojų emigracijos į kitą valstybę.

8. Joniško gyventojai suvokia pagrindinius šiandieninius iššūkius. Jie stengiasi pabrėžti, kokiomis aplinkybėmis vertėtų suteikti imigrantams pilietybę, pasirenkami svarbiausi kriterijai, kaip 5 metų pragyventų valstybėje laikotarpis, kalbos išmokimas bei demokratinių principų pripažinimas. Didžioji dalis žmonių suvokia, kad demokratija yra žmonių įgyvendinama valdžia, įstatymų valdžia, tačiau pasitaiko ir tokių atvejų, kai teigiama, jog demokratija yra tik apgavystė. Asmenys nusivylę demokratija ir dabartine politine santvarka bei gyvenimu dažniausiai palankiai vertina emigraciją.

9. Respondentai teigia kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė nieko nedaro. Taip pat minima, kad yra strategija dėl migracijos, bet ji realiai netaikoma. Jie sako, kad šiuo metu politikai nelabai kreipia dėmesį į šią problemą, o prisimena tik prieš rinkimus. Taigi net 42,5 proc. respondentų teigia, kad valstybė nesiima jokių priemonių užkirsti kelią emigracijai. Taip pat net 31,3 proc. respondentų teigia, kad greičiau nesiima, nei imasi kokių nors veiksmų, o kad greičiau imasi, nei nesiima teigia, tik 5,0 proc. respondentų. Labiausiai nusivylę yra aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys, teigiantys, kad mūsų valdžia nesiima jokių priemonių stengiantis sudaryti konkrečius prevencinius planus. Siūloma stengtis sudaryti sąlygas tinkamas gyventi Lietuvoje. Pirmiausia, anot respondentų, reikėtų kardinaliai keisti socialinę, finansinę ir mokesčių politiką. Minima, kad labai pasitarnautų mokesčių mažinimas, laisvų darbo vietų kūrimas bei atlyginimų, pensijų bei kitų pašalpų didinimas.

Apibendrinus tyrimo rezultatus ir išanalizavus respondentų atsakymus matome, kad plačioji visuomenė nežino Lietuvos Respublikos Vyriausybės taikomų priemonių emigracijos

mastams sustabdyti. Jiems taip pat trūksta žinių apie galimybes, kaip sustabdyti vis didėjančius emigracijos mastus. Todėl yra parengti siūlymai:

1. Turi būti sudarytos sąlygos Lietuvos gyventojams gauti didesnes pajamas, taip šalinant pagrindinę valstybės priemonėmis pasiekiamą migracijos priežastį. Šiam tikslui pasiekti **reikia mažinti verslo ir darbo reguliavimą**, sudaryti galimybes žmonėms patiems lengviau užsiimti verslu ir mokėti mažesnius mokesčius bei galimybę uždirbti.

2. Reformuoti sveikatos apsaugos ir švietimo sistemas, kaip vienas iš svarbiausių sričių įtakojančių žmonių požiūrį į valstybę.

3. Švietimui reikia rengti verslumo ugdymo sistemą, mokyklose daugiau dėmesio skirti ekonomikos ir verslo pagrindų mokymui.

4. Stengtis išvengti „protų nutekėjimo“. Turi būti užtikrinama pagalba dirbantiems Lietuvoje ir grįžusiems iš užsienio mokslininkams Lietuvoje plėtoti mokslinę veiklą.

5. Įgyvendinti priemones, užtikrinančias būtiną socialinę ir teisinę vaikų, kurių tėvai yra emigravę, apsaugą.

6. Sudaryti sąlygas, skatinančias gyventojų mobilumą šalies viduje. Stengtis sudaryti geresnes ne tik ekonomines, socialines, bet ir kultūrinės gyvenimo sąlygas.

7. Reikia siekti, kad išeiviai išlaikytų kultūrinius, ekonominius ir socialinius ryšius su Lietuva, kad jiems niekada netrūktų informacijos bei pagalbos, apsisprendus sugrįžti. Tam pasitarnautų įvairios žiniasklaidos priemonės: specialūs internetiniai tinklalapiai ar specialios laidos per įvairias televizijas.

8. Tobulinti emigracijos stebėsenos sistemą ir bendradarbiaujant su kitų šalių atsakingomis institucijomis nuolat kaupti emigracijos iš Lietuvos statistinius duomenis, skirti daugiau dėmesio neoficialios migracijos vertinimams.

9. Būtina stengtis pakeisti plačiosios visuomenės, politikų ir kitų valstybės veikėjų požiūrį į šią problemą bei stengtis kuo efektyviau spręsti šio reiškinio padarinius.

10. Būtina susirūpinti Lietuvos provincijai, kaip išsaugoti emigrantus. Pvz. Joniškio rajono savivaldybėje įkurti verslo centrą, gerinti verslo sąlygas, rajono savivaldybėje turėtų dirbti bent jau keletą žmonių su emigracinėmis programomis, privalo būti vedama emigracijos statistika.

SUMMARY

Are Lithuanians leaving Lithuania? Facing the mass emigration phenomenon, such questions are more and more often asked not only by journalists who attempt at drawing the attention of the society to this issue, but also by politicians and public characters. There are many ways of thinking about this issue. Those who have gained well being in foreign countries, enjoy the benefits of migration. However, others worry about the negative impact on the demographical and social situation, as well as the negative influence on labor market of the country in the future. Alongside with many sob stories and declared determination to get remedies immediately, is possible to hear another opinion, stating that it is a civil liberty - freedom to travel to obtain a wealth of opportunities. Nowadays migration movement is becoming a global issue. Experts are voicing their concerns about the threats of emigration. Therefore, it is interesting whether the government of Lithuania has any cure for mass emigration.

The main objective of this paper is to analyze the processes of emigration in Lithuania. In conclusion, the object of the paper is the emigration movement in Lithuania. **Targets:**

1. To establish the significance of propositions concerning migration movements.
2. To analyze the legal bases of migration movements, drawing attention to a major civil liberty in the EU countries - freedom to travel.
2. Based on the gathered statistic data, to reveal the increasing scale of mass emigration.
3. To investigate into the opinion of the citizens of Lithuania on emigration, its reasons and potential consequences for the country.

The main thesis of this paper is to prove that the society is not aware of government's remedies, which are rather ineffective at curbing the increasing emigration scale.

In order to reach objectives set in the paper, a **questionnaire was prepared** and distributed to the residents of Joniškis Region Municipalities.

So the findings of the paper:

The definition of "migration" includes any movement of persons within the boundaries of one country or crossing its borders, leaving for a short or long period, voluntary or involuntary, searching for another job or environment friendly for the unemployed, legal or illegal, migration with the aim to change political, social, economic, cultural or another environment. Hence migration is classified according to the movement's reasons, time, place, legal status, etc.

According to the participants of the survey, the main reasons for emigration are economic and social. As the main source of living to the human being is his work and salary, emigration is chosen as the means to ensure higher level of living standards. In addition to that, it turned out that geographical, cultural or personal reasons are not so crucial to the emigrating decisions.

It is not possible to get exact figures of migrants due to free migration policy in the EU, avoidance of official migration and lack of detailed data. In the years 2001-2005, 126 thousand people emigrated from Lithuania, including those 70 thousand who emigrated unofficially. Within the period from 1990 until 2006, about 404 thousand persons emigrated from Lithuania (officially and unofficially).

Joniškis residents realize the main challenges of nowadays. They try to point out when the immigrants should be granted citizenship. They choose the main criteria such as 5 years of living in the country, language knowledge, and observance of democratic principles. The majority of people perceive that democracy is government in which power is exercised by all people and legislative power. However, in some cases, it is stated that democracy is only a cheat. People disappointed with democracy and current political system and life usually are in favour of emigration.

Even 73,8% of people claim that the state fails to undertake any measures in order to stop emigration. Persons with university education are most deeply disappointed. It is claimed that government of Lithuania is totally passive in this respect and although the strategy regarding emigration formally exists it is not applied in reality. Respondents claim that this problem is recently abandoned and is brought into the light only when the elections approach. Their advice is to allow proper living conditions in Lithuania. In their opinion, first of all there must be some changes made in social, financial and tax policy. Reduction of taxes, creation of new working places and rise of salaries, pensions and other social benefits are mentioned as very beneficial for slowing down emigration volumes.

The analysis of the statistical information and qualitative survey performed allows grasping the importance of migration processes in nowadays world. Similar surveys are performed more and more frequently, both in Lithuania and worldwide, since the importance of problem rises rapidly. Lithuanian politics pay too little attention to migration phenomena, also the opinions of the citizens from smaller regions are not investigated yet. This fresh information allows to experience what do people think about emigration processes, what reasons for emigration are most important, what do they think about modern challenges.

ŠALTINIAI:

1. Direktyva dėl ilgalaikių gyventojų statuso // http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2004/l_016/l_01620040123en00440053.pdf, prisijungimo laikas 2006-08-20.
2. Direktyva dėl teisės į šeimos susijungimą // http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/l_251/l_25120031003en00120018.pdf, prisijungimo laikas 2006-08-20.
3. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl ES pozicijos ekonominės migracijos valdymo klausimų // <http://eescopinions.eesc.europa.eu/eescopiniondocument.aspx?language=lt&docnr=694&year=2005>; prisijungimo laikas 2006-10-20.
4. Europos parlamento teisėkūros rezoliucijos projektas „Dėl vystymosi ir migracijos“ 2006 m. birželio 14 d. // <http://www.europarl.europa.eu/omk/sipade3?OBJID=122759&L=LT&NAV=X&LSTDOC=N>; prisijungimo laikas 2006-10-29.
5. Konstitucija Europai. I dalis 4 straipsnis, II dalis 10 straipsnis.// www.europa.eu, prisijungimo laikas 2006-07-27.
6. Lietuvos 2004-2006 metų bendrasis programavimo dokumentas // Valstybės žinios, 2004, Nr. 123-4486.
7. Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija // Valstybės žinios, 2002, Nr. 60-2424.
8. Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Valstybės žinios, 2003, Nr. 89-4029.
9. Nacionalinė demografinės (gyventojų) politikos strategija// Valstybės žinios, 2004. Nr. 159-5795
10. Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa// www.ukmin.lt; prisijungimo laikas 2006-09-10.
11. Valstybės ilgalaikės raidos strategija // Valstybės žinios, 2002, Nr. 113-5029.
12. Žalioji knyga dėl Europos migracijos tinklo ateities ir dėl Europos Sąjungos požiūrio į ekonominės migracijos valdymą // http://ec.europa.eu/justice_home/key_issues/immigration/immigration_1104_lt.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-11.

LITERATŪRA:

13. 2004 metais ženkliai išaugo santuokų skaičius // <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1123>; prisijungimo laikas: 2006-10-10.
14. Apie Vilnių // <http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/index.php/12/?env=5>
15. Bedarbiai 2005 m. gruodžio 1 d. // http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm, prisijungimo laikas 2005-12-15
16. Bielskytė G. Kiek žalingas protų nutekėjimas? // Atgimimas 2002 m. spalio 4-10 d. Nr. 35 (720) <http://www.atgimimas.lt/articles.php?id=1033717022>
17. Darbo biržoje registruoti 6,1 proc. darbingo amžiaus gyventojų // http://www.politika.lt/index.php?cid=694&new_id=1014, prisijungimo laikas 2005-11-11.
18. Darbo užmokestis 2005 m. šalies ūkyje sparčiai didėjo // <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1709>; prisijungimo laikas 2006-11-20.
19. Demografinių tyrimų centro vykdomi tyrimai // <http://www.sti.lt/Tyrimai/demotyr.htm>; prisijungimo laikas 2006-09-19.
20. Dubauskas M. Emigracija į naudą išėjo tik statybininkams // Lietuvos rytas – Vartai, 2006 m. gegužės 15 d.- Nr. 18(782). P. 2.
21. Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę priemonės// <http://www.vpvi.lt/projektai.php?pid=112>, prisijungimo laikas 2006-08-20.
22. Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4402&p_k=1; prisijungimo laikas 2006-11-11.
23. Emigracija iš Lietuvos. Rezoliucija // <http://www3.lrs.lt/docs2/AHFKJRRM.DOC>; prisijungimo laikas 2006-11-11.
24. Europos Sąjungos teisės aktai vizų, migracijos, prieglobsčio, Šengeno ir Laivo asmenų judėjimo srityse // http://www.migracija.lt/MD/md_teisA.htm; prisijungimo laikas: 2006-10-21.
25. Gerovė ir demokratija: socialiniai–ekonominiai skirtumai ir pasitenkinimas demokratija Lietuvoje // [www.estep.lt/downloads/ structure//Ataskaita_20041213.doc](http://www.estep.lt/downloads/structure//Ataskaita_20041213.doc), prisijungimo laikas 2006-10-19.
26. Gyventojų emigraciją skatina maži atlyginimai // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/34648>; prisijungimo laikas 2006-11-10.

27. Gyventojų skaičius // <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=1642&PHPSESSID=7f0b41ecd6b9faa33816cc42f87c3a79>, prisijungimo laikas 2006-01-02.
28. Gyventojų skaičius pagal lytį apskrityse, miestuose ir savivaldybėse // <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=285>; prisijungimo laikas 2006-09-03.
29. Global Label Mobility // Policy Focus, September 2006, IOM International Organization for Migration // http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/policy_documents/pf-hld-en.pdf; prisijungimo laikas 2006-09-10.
30. Gliosaitė K. Ekonominių emigracijos motyvų ir pasekmių vertinimas // http://www.civitas.lt/files/Konferencija_Emigracija_04_12_02_pranesimai.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-19.
31. Gruževskis B. Lietuvos darbo jėgos migracijos iššūkiai // Konferencija „Emigracija iš Lietuvos” // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4403&p_k=1; prisijungimo laikas 2006-11-20.
32. Human migration // www.wikipedia.org; prisijungimo laikas 2006-09-03
33. Joniškis // <http://www.joniskis.lt/index.php?MenuID=50>; prisijungimo laikas 2006-09-03.
34. Kalinauskas T. Briuselyje dirbantys lietuviai gydytis grįžta į Lietuvą // Lietuvos rytas.-Sveikatos gidas.- 2006-09-19.-P.6.
35. Kanopienė V. Užimtumas informacinėje visuomenėje// *Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Laižuvoje 2002–2003m.*, Vilnius, 2003, 54.
36. Kas paskatintų grįžti dirbti į Lietuvą? // <http://www.finansai.lt/DesktopDefault.aspx>, prisijungimo laikas 2006-09-06.
37. Kas penktas įregistruotas bedarbis – absolventas // http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm prisijungimo laikas 2006-10-01.
38. Labanauskas L. Protų nutekėjimo: problema Lietuvoje: medikų emigracija// *Filosofija. Sociologija.*- 2006. Nr. 2. P. 27–34
39. Lietuva pagal emigracijos mastus – pirmoji Europos Sąjungoje // <http://www.std.lt>; prisijungimo laikas: 2006-11-03.
40. Lietuvai nebaisus imigrantų antplūdis// <http://www.migracija.lt/MD/Informac/visainebaisu.htm>; prisijungimo laikas 2006-09-15.
41. Lietuvos gyventojai pagal tautybes // <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=211>; prisijungimo laikas 2006-10-20.
42. Lietuvos gyventojų politikos strategijos metmenys/ats. red. Stankūnienė V.- Vilnius, 2004.

43. Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai // http://www.civitas.lt/files/Tyrimas_Lietuviu_emigracija_Studija.pdf; prisijungimo laikas 2006-09-19.
44. Lietuvoje nedarbas spalį sumažėjo iki 3,2 proc. // <http://www.delfi.lt/news/economy/business/article.php?id=11149437>; prisijungimo laikas 2006-11-03.
45. Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2006/9 // www.std.lt; prisijungimo laikas: 2006-11-20.
46. Lietuvos vaikai // <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1452>; prisijungimo laikas: 2006-10-10.
47. Long-term international migration scenarios for Europe, 2002-2052 // http://www.cefmr.pan.pl/events/materials/2004-11-26_rome_cefmr.pdf; prisijungimo laikas 2006-11-15.
48. Lukaševičius K. „Nedarbo problema ir jos sprendimo būdai“// *Inžinerinė ekonomika*, 2000(1).P.74.
49. Maniokas K., Degutis M., Ramonaitė A., Dovidavičius A. Gerovė ir demokratija: socialiniai–ekonominiai skirtumai ir pasitenkinimas demokratija Lietuvoje // www.estep.lt/downloads/structure//Ataskaita_20041213.doc; prisijungimo laikas 2006-10-19.
50. Marcinkevičienė R. 2004. Emigracija spaudoje: požiūrio atspindys ir formavimas. 2004-12-02 seminaro medžiaga // http://www.civitas.lt/files/Emigracija_pranesimai.pdf; prisijungimo laikas: 2006-09-10.
51. Migracija // Tarptautinių žodžių žodynas.-Vilnius, 1985. P.318.
52. Migracija // www.wikipedia.org, prisijungimo laikas 2006-09-03.
53. Migracija: oficialusis teisės aktų rinkinys.- Vilnius, 2004.
54. Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams // http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gairės_pokyciams/3324, prisijungimo laikas 2006-08-11.
55. Migration // www.wikipedia.org, prisijungimo laikas 2006-09-03.
56. Migration, Globalisation and Poverty // <http://www.migrationdrc.org/index.html>; prisijungimo laikas 2006-10-15.
57. Mokslinis tyrimas: Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į tėvynę, priemonės. Vilnius, 2005.
58. Nedveckaitė J. Tautos ryškštė – emigracija // www.delfi.lt, prisijungimo laikas 2006-05-8;
59. „Emigrantai“: ar „ten“ geriau nei „čia“? // www.omni.lt, prisijungimo laikas 2006-10-3.
60. P.Auštrevičius siūlo kurti ministeriją išsivijios reikalams// <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/article.php?id=10910307>; prisijungimo laikas: 2006-10-10.

61. Regional variety through statistical eyes// <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, prisijungimo laikas 2006-09-19.
62. Ruzgys J, Eriksonas L. Kodėl išvažiuojame iš Lietuvos – ar sugrįšime? // Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai// http://www.civitas.lt/files/Konferencija_Emigracija_04_12_02_pranesimai.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-19.
63. Sipavičienė A. Emigracijos iššūkiai ir migracijos politikos uždaviniai // Konferencija „Emigracija iš Lietuvos” // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4403&p_k=1; prisijungimo laikas 2006-11-20.
64. Sipavičienė A. International migration in Lithuania: developmnet, policy, problems // <http://popin.sti.lt/migration.pdf>; prisijungimo laikas 2006-11-20.
65. Sipavičienė A. Nelegalių migrantų tranzitas per Lietuvą.- Vilnius, 1996.
66. Sipavičienė A. Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė.- Vilnius, 2006.
67. Sipavičienė A., Tureikytė D. Nelegali migracija Lietuvoje: retrospektyva ir šių dienų problemos, Vilnius, 2000.
68. Situacijos darbo rinkoje trumpa apžvalga // http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm, prisijungimo laikas 2006-01-01.
69. Stankūnienė V. Demographic situation in Lithuania // http://popin.sti.lt/dem_situat.html; prisijungimo laikas 2006-11-20.
70. Stepanauskas R., „Protų nutekėjimas ar protų apsikeitimas?” // http://www.bvalsticlabs.com/forumas/MKSO03_stepanauskas_pranesimas.doc; prisijungimo laikas 2006-08-08.
71. Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai// http://www.civitas.lt/files/Konferencija_Emigracija_04_12_02_pranesimai.pdf, prisijungimo laikas 2006-09-19.
72. Teisės aktai // http://www.migracija.lt/MD/TeisesA/esteisakt/sarasas.htm#_Toc143662979; prisijungimo laikas 2006-10-29.
73. Tik kas antras trečias emigrantas deklaruoja savo išvykimą iš Lietuvos // <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1767>; prisijungimo laikas: 2006-10-13.
74. Užimtumo politika // www.vjrt.lt/get.php?f.51, prisijungimo laikas 2006-10-15.
75. Vildžiūnienė A. Lietuvos, Latvijos ir Estijos migracijos politikos kontūrai// <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr9/migrac.asp>, prisijungimo laikas 2006-08-09.

76. Zemlickas G., Mokslo statistika kliautis reikia atsargiai // <http://ic.lms.lt/ml/213/statistika2.htm>;
prisijungimo laikas 2006-12-10.

PRIEDAI:

- 1 priedas. **Anketa „Emigracijos priežastys“**
- 2 priedas. **Europos Sąjungos teisės aktai vizų, migracijos, prieglobsčio, Šengeno ir Laivo asmenų judėjimo srityse.**
- 3 priedas. **Pagrindiniai teisės aktai, kuriais vadovaujasi migracijos departamentas ir kurie reglamentuoja migracinių procesų valdymą Lietuvoje.**
- 4 priedas. **Planavimo emigruoti ir sugrįžimo datos koreliacija**
- 5 priedas. **Planavimo emigruoti ir Lietuvos ateities vizijos koreliacija**
- 6 priedas. **Pilietybės emigrantams sutikimo ir nesuteikimo koreliacija**

Anketa

SVARBU: Jei nenurodyta kitaip, atsakydami į klausimą žymėkite tik vieną atsakymą.

1. Ar Jūs pritariate emigracijai?

- a) Taip;
- b) Greičiau taip, nei ne;
- c) Greičiau ne, nei taip;
- d) Ne;
- e) Nežinau.

2. Ar Jūs planuojate emigruoti?

- a) Taip;
- b) Greičiau taip, nei ne;
- c) Greičiau ne, nei taip;
- d) Ne;
- e) Nežinau.

3. Jeigu planuojate emigruoti ar grįšite į Lietuvą, ir jei taip, tai kada?

- a) tikrai negrįšiu;
- b) veikiausiai negrįšiu;
- c) gal grįšiu, bet nežinau kada;
- d) tikrai grįšiu, bet negaliu pasakyti kada;
- e) grįšiu vėliausiai po metų ar dvejų;
- f) grįšiu per artimiausius 3-4 metus;
- g) grįšiu per 5-10 metų;
- h) grįšiu, kai padarysiu karjerą / užsidirbsiu pakankamai pinigų tolesniam gyvenimui;
- i) grįšiu sulaukęs pensijos;
- k) kita.

4. Ar yra Jūsų šeimoje emigrantų? Jeigu taip, tai kiek šeimos narių gyvena ar gyveno užsienyje?

- a) 1;
- b) 2-3;
- c) Daugiau negu 3;
- d) Nė vienas.

5. Kas iš Jūsų šeimos narių buvo ar yra išvykę į užsienį? (galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą)

- a) Motina;
- b) Tėvas;
- c) Sesė;
- d) Brolis;
- e) Pusbroliai;
- f) Nė vienas.

6. Kiek, Jūsų nuomone, šios priežastys lemia žmonių emigraciją? (pabraukdami atitinkamą skaičių įvertinkite kiekvieną teiginį pagal penkiabalę skalę)

Nr.	Teiginys	Labai daug	Daug	Vidutiniškai	Mažai	Labai mažai	Neturiu nuomonės
1.	Demografinės	1	2	3	4	5	9
2.	Kultūrinės	1	2	3	4	5	9
3.	Ekonominės	1	2	3	4	5	9
4.	Socialinės	1	2	3	4	5	9
5.	Psichologinės	1	2	3	4	5	9
6.	Geografinės	1	2	3	4	5	9
7.	Kita	1	2	3	4	5	9

7. Kaip, Jūsų nuomone, šie demografiniai veiksniai prisideda prie vis didėjančio emigrantų skaičiaus? (pabraukdami atitinkamą skaičių įvertinkite kiekvieną teiginį pagal penkiabalę skalę)

Nr.	Teiginys	Labai daug	Daug	Vidutiniškai	Mažai	Labai mažai	Neturiu nuomonės
1.	Per didelis Lietuvos gyventojų skaičius	1	2	3	4	5	9
2.	Per didelis šeimos narių skaičius	1	2	3	4	5	9
3.	Per didelis nelegalių imigrantų skaičius iš Trečiojo pasaulio valstybių	1	2	3	4	5	9
4.	Darbingų žmonių mažėjimas	1	2	3	4	5	9
5.	Gimstamumo mažėjimas	1	2	3	4	5	9
6.	Mirtingumo didėjimas	1	2	3	4	5	9
7.	Šeimos instituto transformacijos	1	2	3	4	5	9

8. Kurios kultūrinės ir geografinės priežastys gali turėti reikšmės vis didėjančiai emigracijai? (galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą)

- a) Noras gyventi kitoje kultūroje;
- b) Stengimasis išvykti ten kur šilta (šalta);
- c) Galimybė susipažinti su kitomis kultūromis ir užsienio kalbos tobulinimas;
- d) Kitų kultūrų didesnis išsivystymas;
- e) Kita;
- f) Tai nėra svarbu.

9. Kiek, Jūsų nuomone, šios ekonominės priežastys lemia žmonių emigraciją? (pabraukdami atitinkamą skaičių įvertinkite kiekvieną teiginį pagal penkiabalę skalę)

Nr.	Teiginys	Labai daug	Daug	Vidutiniškai	Mažai	Labai mažai	Neturiu nuomonės
1.	Didesnis atlyginimas	1	2	3	4	5	9
2.	Darbo pasirinkimas	1	2	3	4	5	9
3.	Didelis gamybinis potencialas	1	2	3	4	5	9
4.	Didesnės pajamos vienam gyventojui	1	2	3	4	5	9
5.	Geresnis bendras pragyvenimo lygis						
6.	Plėtojami ekonominiai ryšiai su užsienio partneriais	1	2	3	4	5	9
7.	Moderni ir visas ugdymo, studijų ir mokslo pakopas apimanti, subalansuota, racionali ir efektyvi švietimo sistema bei parama šeimoms auginančioms vaikus	1	2	3	4	5	9
8.	Geresnė gyvenimo aplinka/infrastruktūra	1	2	3	4	5	9
9.	Mažesni mokesčiai	1	2	3	4	5	9
10.	Priimančių valstybių aktyvi įdarbinimo politika	1	2	3	4	5	9
11.	Nedarbo lygis	1	2	3	4	5	9

10. Kiek, Jūsų nuomone, šios socialinės priežastys lemia žmonių emigraciją? (pabraukdami atitinkamą skaičių įvertinkite kiekvieną teiginį pagal penkiabalę skalę)

Nr.	Teiginys	Labai daug	Daug	Vidutiniškai	Mažai	Labai mažai	Neturiu nuomonės
1.	Nesutvarkyta socialinė apsauga	1	2	3	4	5	9
2.	Asmeninės problemos bei šeimyniniai nesutarimai	1	2	3	4	5	9
3.	Ryšiai su užsienyje gyvenančiais artimaisiais	1	2	3	4	5	9
4.	Tėvai emigruoja kartu su savo vaikais	1	2	3	4	5	9
5.	Vyrai ir žmonos emigruoja kartu						
6.	Santuoka su kitos šalies piliečiu	1	2	3	4	5	9

7.	Ieškojimas geresnių gydymo sąlygų	1	2	3	4	5	9
8.	Neturėjimas ko prarasti išvykstant iš Lietuvos	1	2	3	4	5	9
9.	„Protų nutekėjimas“	1	2	3	4	5	9

11. Kiek, Jūsų nuomone, šie psichologiniai–asmeniniai veiksniai įtakoja žmonių emigraciją?
(pabraukdami atitinkamą skaičių įvertinkite kiekvieną teiginį pagal penkiabalę skalę)

Nr.	Teiginys	Labai daug	Daug	Vidutiniškai	Mažai	Labai mažai	Neturiu nuomonės
1.	Sunkumai susirandant darbą savo šalyje	1	2	3	4	5	9
2.	Netenkinantis užmokesčio lygis	1	2	3	4	5	9
3.	Siekis gyventi kartu su savo šeima	1	2	3	4	5	9
4.	Išplėtos ir konkurencingos kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo sistemos	1	2	3	4	5	9
5.	Švietimo ir sveikatos apsaugos sričių geresnė būklė						
6.	Lygiateisė konkuravimo tvarka	1	2	3	4	5	9
7.	Noras gauti geresnį išsilavinimą	1	2	3	4	5	9
8.	Ieškojimas galimybių geriau save realizuoti ir/arba siekis pažinti pasaulį	1	2	3	4	5	9
9.	Asmeninės savybės	1	2	3	4	5	9
10.	Nesąmoninga saviapgaulė (įsikalbėjimas)	1	2	3	4	5	9

12. Kokios priežastys labiausiai trukdo grįžti į Lietuvą? (galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą)

- teisinės
- kultūrinės
- socialinės
- ekonominės / finansinės
- asmeninės
- įpratimas – būtų sunku radikaliai keisti gyvenimo būdą ar vietą;
- kita.

13. Kas paskatintų grįžti į Lietuvą? (galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą)

- šėimos, artimųjų, tėvynės ilgesys;
- geresnės ekonominės sąlygos;
- galimybė siekti karjeros;
- darbo kontrakto / studijų užbaigimas;

- e) nepritampu užsienyje;
- f) norėčiau kurti šeimą / auginti vaikus Lietuvoje;
- g) kita

14. Ar Lietuvos Respublikos Vyriausybė imasi reikiamų priemonių užkirsti kelią emigracijai?

- a) Taip;
- b) Greičiau taip, nei ne;
- c) Greičiau ne, nei taip;
- d) Ne;
- e) Nežinau.

15. Gal žinote, kokiais būdais bandoma sustabdyti vis didėjančius emigracijos mastus?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

16. Kaip manote, kokia bus Lietuva per kitus 100 metų? (pabraukdami atitinkamą skaičių įvertinkite kiekvieną teiginį pagal penkiabalę skalę)

Nr.	Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku	Neturiu nuomonės
1.	Taiki	1	2	3	4	5	9
2.	Tankiai apgyvendinta	1	2	3	4	5	9
3.	Išnaudojama kitų valstybių	1	2	3	4	5	9
4.	Turtinga	1	2	3	4	5	9
5.	Demokratinė	1	2	3	4	5	9
6.	Nuskurdusi	1	2	3	4	5	9
7.	Kurioje visi žmonės galės pasiekti tai, ko nori	1	2	3	4	5	9
8.	Visi darbingi asmenys bus emigravę	1	2	3	4	5	9
9.	Pagaliau bus tokia, kad žmonėms nereikės ieškoti laimės kitur	1	2	3	4	5	9

17. Daugelyje valstybių žmonės diskutuoja ar reikia imigrantams suteikti pilietybę ir balsavimo teisę? (pabraukdami atitinkamą skaičių įvertinkite kiekvieną teiginį pagal penkiabalę skalę)

Nr.	Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku	Neturiu nuomonės
1.	Jokiems imigrantams nereikia suteikti pilietybės	1	2	3	4	5	9
2.	Tiems imigrantams, kurie išmoksta kalbą ir prisitaiko prie kultūros	1	2	3	4	5	9
3.	Tiems imigrantams, kurie atvyko į šalį legaliai ir nepažeidžiant įstatymų išgyveno šalyje daugiau negu 5 metus	1	2	3	4	5	9
4.	Tiems, kurie savo gimtinėje yra persekiojami dėl savo politinių, religinių ar kt. įsitikinimų	1	2	3	4	5	9
5.	Tiems imigrantams, kurie palaiko demokratinio valdymo principus ir paklūsta valstybės konstitucijoje išsakytiems principams	1	2	3	4	5	9
6.	Visiems imigrantams	1	2	3	4	5	9

18. Koks Jūsų požiūris į demokratiją? (pabraukdami atitinkamą skaičių įvertinkite kiekvieną teiginį pagal penkiabalę skalę)

Nr.	Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku	Neturiu nuomonės
1.	Tai yra žmonių įgyvendinama valdžia	1	2	3	4	5	9
2.	Tai geriausias Antikinės Graikijos palikimas	1	2	3	4	5	9
3.	Tai yra ilgo sėkmingų bandymų ir klaidų proceso rezultatas	1	2	3	4	5	9
4.	Tai tik skambus tam tikrų politinių lyderių šūkis per rinkimus	1	2	3	4	5	9
5.	Tai įstatymų valdžia, teisingumas ir tautinių mažumų teisių užtikrinimas	1	2	3	4	5	9
6.	Jos sudėtyje turėtų būti gerovės valstybė	1	2	3	4	5	9
7.	Tai yra silpno, netinkamo krizių laikotarpiams, valdymo sistema	1	2	3	4	5	9

8.	Tai apgavystė, slepianti faktą, kad istorijoje visada laimėdavo turtingieji ir galingieji	1	2	3	4	5	9
9.	Ji negalima						

19. Nurodykite savo lytį:

- a) Vyras;
- b) Moteris

20. Gyvenamoji vieta: .....

21. Gimimo vieta:.....

22. Jūsų amžius:

- a) 0–15 m.;
- b) 16–18 m.;
- c) 19–24 m.;
- d) 25–30 m.;
- e) 31–40 m.;
- f) 41–50 m.;
- g) 51–60 m.;
- h) 61–70 m.;
- j) > 71 m.

23. Išsilavinimas:

- a) Pagrindinis;
- b) Vidurinis;
- c) Spec. Vidurinis;
- d) Aukštesnysis;
- e) Nebaigtas aukštesnysis;
- f) Aukštasis;
- g) Nebaigtas aukštasis.

24. Jūsų pajamos per mėnesį:

- a) 0–125 Lt;
- b) 126–500 Lt;
- c) 501–1000 Lt;
- d) 1001–1500 Lt;
- e) 1501–2000 Lt;
- f) 2001–3000 Lt;
- g) > 3000 Lt.

25. Jūsų užimamos pareigos (veikla):

- a) moksleivis;
- b) studentas;
- c) darbininkas;
- d) tarnautojas;
- e) vadovas.
- f) verslininkas.

Labai ačiū už atsakymus!

2 priedas

**Europos Sąjungos teisės aktai vizų, migracijos,
prieglobsčio, Šengeno ir Laivo asmenų judėjimo srityse.**

- 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas, numatantis reglamentuoti tam tikras sritis, kurioms taikoma Europos bendrijos steigimo sutarties trečiosios dalies IV antraštinė dalis, tos Sutarties 251 straipsnyje nurodyta tvarka (2004/927/EB)
- Hagos programa: laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje 2005/C 53/01
- Tarybos ir Komisijos veiksmų planas, įgyvendinantis Hagos programą dėl laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimo Europos Sąjungoje
- 2006 m. spalio 5 d. Tarybos sprendimas 2006/688/EB dėl tarpusavio keitimosi informacija, susijusia su valstybių narių priemonėmis prieglobsčio ir imigracijos srityse, mechanizmo nustatymo.

I. VIZOS

1. 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 895/2006/EB, nustatantis supaprastintą asmenų kontrolės prie išorės sienų režimą, grindžiamą vienašališku Čekijos Respublikos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos, Slovakijos tam tikrų dokumentų pripažinimu lygiaverčiais jų išduodamoms nacionalinėms vizoms tranzito per jų teritoriją tikslu.
2. 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 896/2006/EB, nustatantis supaprastintą asmenų kontrolės prie išorės sienų režimą, grindžiamą vienašališku valstybių narių tam tikrų Šveicarijos ir Lichtenšteino išduotų leidimų gyventi pripažinimu tranzito per jų teritoriją tikslu.
3. 2005 m. rugsėjo 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija 2005/761/EB, siekiant supaprastinti valstybių narių vykdomą vienodų trumpalaikių vizų išdavimą trečiųjų šalių mokslo darbuotojams, keliaujantiems Bendrijoje mokslinių tyrimų vykdymo tikslais.
4. 2004 m. birželio 8 d. valstybių narių vyriausybės atstovų tarybos posėdžio rezoliucija 2004/C 245/01, papildanti 1981 m. birželio 23 d., 1982 m. birželio 30 d., 1986 m. liepos 14 d. ir 1995 m. liepos 10 d. rezoliucijas dėl vienodo pavyzdžio pasų įvedimo

5. 2004 m. birželio 8 d. Tarybos sprendimas 2004/512/EB, įsteigiantis Vizų informacinę sistemą (VIS):
  - 2006 m. rugsėjo 22 d. Komisijos sprendimas, nustatantis techninius biometrinių požymių standartų, susijusių su Vizų informacinės sistemos plėtojimu, reikalavimus (pranešta dokumentu Nr. C(2006) 3699) 2006/648/EB.
6. 2003 m. balandžio 14 d. Tarybos reglamentas 693/2003, nustatantis specialų supaprastinto tranzito dokumentą (STD), supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentą (STGD) ir iš dalies pakeičiantis Bendrąją konsulinę instrukciją ir Bendrąjį vadovą.
7. 2003 m. balandžio 14 d. Tarybos reglamentas (EB) nr. 694/2003 dėl supaprastinto tranzito dokumentų (STD) ir supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentų (STGD), numatytų Reglamente (EB) Nr. 693/2003, vienodos formos.
8. 2003 m. vasario 27 d. Tarybos reglamentas 415/2003 dėl vizų išdavimo pasienyje, įskaitant tokių vizų išdavimą tranzitu vykstantiems jūrininkams.
9. Bendrosios konsulinės instrukcijos diplomatinėms atstovybėms ir konsulinėms įstaigoms dėl vizų:
  - 2006 m. birželio 1 d. Tarybos sprendimas 2006/440/EB, iš dalies keičiantis Bendrųjų konsulinių instrukcijų 12 priedą ir Bendrojo vadovo 14a priedą dėl taikytinų mokesčių, atitinkančių prašymų išduoti vizą tvarkymo administracines išlaidas
  - 2003 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas 2004/17/EB, iš dalies keičiantis Bendrųjų konsulinių nurodymų V dalies 1.4 punktą ir Bendrojo vadovo I dalies 4.1.2 punktą, kad būtų įtrauktas reikalavimas turėti sveikatos draudimą kelionės metu, kaip vieną iš patvirtinamųjų dokumentų, norint gauti vienodą atvykimo vizą;
  - 2003 m. liepos 28 d. Tarybos sprendimas 2003/586/EB dėl Bendrųjų konsulinių instrukcijų 3 priedo I dalies ir Bendrojo vadovo 5a priedo I dalies dėl trečiųjų valstybių piliečių, kuriems taikomi oro uosto vizos reikalavimai, dalinio pakeitimo;
  - 2003 m. liepos 28 d. Tarybos sprendimas 2003/585/EB, iš dalies pakeičiantis Bendrųjų konsulinių instrukcijų 2 priedo A sąrašą ir Bendrojo vadovo 5 priedo A sąrašą dėl vizos reikalavimų asmenims, turintiems Pakistano diplomatinius pasus;
  - 2003 m. birželio 13 d. Tarybos sprendimas 2003/454/EB, iš dalies pakeičiantis Bendrųjų konsulinių instrukcijų 12 priedą ir Bendrojo vadovo 14a priedą dėl mokesčio už visas.
10. 2002 m. vasario 18 d. Tarybos reglamentas 333/2002 dėl vienodo pavyzdžio vizų įklijų, valstybių narių išduodamų asmenims, turintiems kelionės dokumentus, kurių nepripažįsta tas įklijas rengianti valstybė narė.

11. [2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas 1091/2001 dėl judėjimo laisvės turint ilgalaikę vizą.](#)
12. [2001 m. balandžio 24 d. Tarybos reglamentas 789/2001, paliekantis Tarybai įgyvendinimo įgaliojimus dėl tam tikrų išsamių nuostatų ir praktinio įgyvendinimo tvarkos nagrinėjant vizų prašymus.](#)
13. [2001 m. kovo 15 d. Tarybos reglamentas 539/2001, nustatantis trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorines sienas, privalo turėti visas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams toks reikalavimas netaikomas, sąrašus](#) (neoficialią konsoliduotąją 2005-06-24 redakciją rasite [čia](#)):
  - [2001 m. gruodžio 7 d. Tarybos reglamentas 2414/2001, iš dalies pakeičiantis Reglamentą \(EB\) Nr. 539/2001, nustatantį trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami valstybių narių išorines sienas, privalo turėti visas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams šis reikalavimas netaikomas, sąrašus;](#)
  - [2003 m. kovo 6 d. Tarybos reglamentas 453/2003, iš dalies pakeičiantis Reglamentą \(EB\) Nr. 539/2001, nustatantį trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorės sienas, privalo turėti visas ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams toks reikalavimas netaikomas, sąrašą;](#)
  - [2005 m. birželio 2 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 851/2005, iš dalies keičiantis Reglamentą \(EB\) Nr. 539/2001, nustatantį trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorines sienas, privalo turėti visas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams toks reikalavimas netaikomas, sąrašus, dėl abipusiškumo mechanizmo.](#)
14. [2000 m. spalio 17 d. Taryboje susirinkusių valstybių narių vyriausybės atstovų rezoliucija 2000/C 310/01, papildanti 1981 m. birželio 23 d., 1982 m. birželio 30 d., 1986 m. liepos 14 d. ir 1995 m. liepos 10 d. rezoliucijas dėl pasų ir kitų kelionės dokumentų apsauginių savybių.](#)
15. [1999 m. balandžio 29 d. Tarybos rekomendacija 1999/C 140/01 dėl vizų skyrių atstovybėse užsienio valstybėse ir vietos valdžios įstaigų, susijusių su vizų išdavimu ar pratęsimu, aprūpinimo įranga klastotėms ar suklastotiems dokumentams atpažinti.](#)
16. [1999 m. balandžio 28 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(99\)13 dėl Bendrojo vadovo ir Bendrųjų konsulinių nurodymų galutinių redakcijų.](#)
17. [1998 m. birželio 23 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(98\)21 dėl vizų prašytojų pasų antspaudavimo.](#)
18. [1996 m. kovo 4 d. Tarybos nustatyti Bendrieji veiksmai 96/197/TVR, remiantis Europos Sąjungos Sutarties K.3 straipsniu dėl oro uosto tranzito susitarimų.](#)
19. [1996 m. kovo 4 d. Tarybos rekomendacija 96/C 80/01 dėl vietos konsulinio bendradarbiavimo vizų klausimais.](#)
20. [1995 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas 1683/95 nustatantis vienodą vizų formą](#) (neoficialią konsoliduotąją 2004-05-01 redakciją rasite [čia](#)):

- [2002 m. vasario 18 d. Tarybos reglamentas 334/2002, iš dalies keičiantis Reglamentą 1683/95 nustatantį vienodą vizų formą.](#)

21. [1995 m. gegužės 5 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(95\)PV1rev. dėl bendros vizų politikos.](#)

22. [1993 m. gruodžio 14 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(93\)24 dėl bendro vienodo pavyzdžio vizos panaikinimo, atšaukimo arba galiojimo trukmės sutrumpinimo principų.](#)

23. [1993 m. gruodžio 14 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(93\)21 dėl vienodo pavyzdžio vizos galiojimo pratęsimo.](#)

II. MIGRACIJA

24. [2005 m. spalio 12 d. Tarybos direktyva 2005/71/EB dėl konkrečios įleidimo trečiųjų šalių piliečiams atvykti mokslinių tyrimų tikslais tvarkos.](#)

25. [2005 m. spalio 12 d. Tarybos rekomendacija 2005/762/EB, siekiant palengvinti trečiųjų šalių piliečių, atvykstančių vykdyti mokslinius tyrimus Europos bendrijoje, įleidimą.](#)

26. [2005 m. kovo 16 d. Tarybos sprendimas, įsteigiantis saugų žiniatinkliu pagrįstą informacijos ir koordinavimo tinklą, skirtą valstybių narių migracijos valdymo tarnyboms \(2005/267/EB\).](#)

27. [2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 2252/2004 dėl valstybių narių išduodamų pasų ir kelionės dokumentų apsauginių savybių ir biometrikos standartų.](#)

28. [2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/114/EB dėl trečiosios šalies piliečių įleidimo studijų, mokinių mainų, neatlygintino stažavimosi ar savanoriškos tarnybos tikslais sąlygų.](#)

29. [2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/81/EB, dėl teisės laikinai apsigyventi suteikimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kuriais buvo pasinaudota nelegalios imigracijos tikslais ir kurie bendradarbiauja su kompetentingomis institucijomis.](#)

30. [2004 m. balandžio 29 d. Tarybos sprendimas 2004/573/EB, dėl bendrų skrydžių organizavimo išsiunčiant iš dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijos trečiųjų šalių piliečius, kurie yra išsiuntimo priemonių objektas.](#)

31. [2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/82/EB dėl vežėjų prievolės teikti su keleiviais susijusius duomenis.](#)

32. [2004 m. balandžio 29 d. Tarybos sprendimas 2004/574/EB iš dalies keičiantis Bendrajį vadovą.](#)
33. [2004 m. kovo 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 491/2004, steigiantis finansinės ir techninės pagalbos trečiosioms šalims migracijos ir prieglobsčio srityse programą \(AENEAS\).](#)
34. [2004 m. vasario 23 d. Tarybos sprendimas 2004/191/EB nustatantis nesubalansuotų lėšų dėl Direktyvos 2001/40/EB dėl abipusio sprendimų dėl trečiųjų šalių piliečių išsiuntimo pripažinimo kompensavimo kriterijus ir praktines priemones:](#)
- [2001 m. gegužės 28 d. Tarybos direktyva 2001/40/EB dėl abipusio sprendimų dėl trečiųjų šalių piliečių išsiuntimo pripažinimo.](#)
35. [2004 m. vasario 19 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 377/2004 dėl imigracijos ryšių palaikymo pareigūnų tinklo sukūrimo.](#)
- [2005 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas dėl imigracijos ryšių palaikymo pareigūnų tinklo veiklos ir padėties, susijusios su nelegalia imigracija, priimančiojoje šalyje ataskaitų formos \(pranešta dokumentu Nr. C\(2005\) 1508\).](#)
36. [2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva 2003/110/EB dėl pagalbos tranzito, susijusio su išsiuntimu oro transportu, atvejais.](#)
37. [2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso.](#)
38. [2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą.](#)
39. [2002 m. lapkričio 28 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/946/TVR dėl bausmių sistemos stiprinimo siekiant užkirsti kelią padėjimui neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi.](#)
40. [2002 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2002/90/EB, apibrėžianti padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi.](#)
41. [2002 m. birželio 13 d. Tarybos reglamentas 1030/2002, nustatantis vienodą leidimų apsigyventi trečiųjų šalių piliečiams formą.](#)
42. [2002 m. birželio 13 d. Tarybos sprendimas dėl administracinio bendradarbiavimo veiksmų programos išorinių sienų kontrolės, vizų, prieglobsčio ir imigracijos srityse \(ARGO programa\) patvirtinimo \(2002/463/EB\).](#)

43. [2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos sprendimas, iš dalies keičiantis Sprendimą 2002/463/EB dėl administracinio bendradarbiavimo veiksmų programos išorinių sienų kontrolės, vizų, prieglobsčio ir imigracijos srityse \(ARGO programa\) patvirtinimo \(2004/867/EB\).](#)
44. Išsamus planas dėl konkrečių priemonių kovojant su nelegalia imigracija ir nelegaliu žmonių gabenimu Europos Sąjungoje (2002/C 142/02) ([anglų kalba](#)).
45. [2001 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 2001/51/EB dėl Konvencijos, įgyvendinančios 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimą, 26 straipsnio nuostatų papildymo.](#)
46. [1998 m. gruodžio 3 d. Tarybos sprendimas 98/701/JHA dėl bendrų standartų, pildant vienodas leidimų apsigyventi formas.](#)
47. Bendri CIREFI pasikeitimo duomenimis principai (9987/98 CIREFI 48).
48. [1997 m. gruodžio 4 d. Tarybos rezoliucija 97/C 382/01 dėl priemonių, kurių reikia imtis kovai su santuokomis iš išskaičiavimo.](#)
49. [1997 m. birželio 26 d. Tarybos rezoliucija 97/C 221/03 dėl nelydimų nepilnamečių, kurie yra trečiųjų šalių piliečiai.](#)
50. [1997 m. gegužės 26 d. Tarybos sprendimas 97/340/JHA dėl keitimosi informacija apie paramą savanoriškai grįžtantiems į tėvynę trečiųjų šalių piliečiams.](#)
51. [1996 m. gruodžio 16 d. Tarybos sprendimas 96/749/JHA dėl Tarybos priimtų dokumentų dėl trečiųjų šalių piliečių nelegalios migracijos, readmisijos, neteisėto darbo ir bendradarbiavimo vykdant išsiuntimo nutartis įgyvendinimo kontrolės.](#)
52. [1996 m. gruodžio 16 d. Europos Sąjungos Tarybos Bendrieji Veiksmai 97/11/TVR, priimti Tarybos pagal Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsnį dėl vienodos leidimų apsigyventi formas.](#)
53. [1996 m. rugsėjo 27 d. Tarybos rekomendacija 96/C 304/01 dėl kovos su neteisėtu trečiųjų šalių piliečių įdarbinimu.](#)
54. [1996 m. kovo 4 d. Tarybos rezoliucija 96/C 80/02 dėl trečiųjų šalių piliečių, ilgą laiką gyvenančių valstybių narių teritorijose, statuso.](#)
55. 1996 m. kovo 4 d. Tarybos išvados 4272/96 ASIM 6 ir 5457/96 ASIM 37 dėl readmisijos sąlygų būsimose mišriose sutartyse.
56. [1995 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas 96/C 11/01 dėl jau priimtų teisės aktų dėl trečiųjų šalių piliečių įleidimo įgyvendinimo stebėsenos.](#)

57. [1995 m. gruodžio 22 d. Tarybos rekomendacija 96/C 5/01 dėl kovos su nelegalia migracija bei nelegaliu darbu priemonių derinimo ir atitinkamų kontrolės priemonių gerinimo.](#)
58. [1995 m. gruodžio 22 d. Tarybos rekomendacija 96/C 5/02 dėl suderintų veiksmų ir bendradarbiavimo taikant išsiuntimo iš valstybės priemones.](#)
59. [1995 m. liepos 24 d. Tarybos rekomendacija 1996/C274/25 dėl rekomendacinių principų, pagal kuriuos rengiami protokolai dėl readmisijos sutarčių įgyvendinimo.](#)
60. [1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos rezoliucija 1996/C274/07 dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie verčiasi savarankiškai dirbančių asmenų veikla, įleidimo į valstybių narių teritoriją apribojimo.](#)
61. 1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos rezoliucija dėl leidimo trečiųjų valstybių piliečiams atvykti į valstybių narių teritoriją studijuoti.
62. [1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos išvados 1996/C274/50 dėl Informacijos, diskusijų ir keitimosi duomenimis sienų kirtimo ir imigracijos klausimais centro \(CIREFI\) organizavimo ir plėtojimo.](#)
63. [1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos rekomendacija 1996/C274/18 dėl išsiunčiamų trečiųjų šalių piliečių tipinio kelionės dokumento patvirtinimo.](#)
64. [1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos rekomendacija 1996/C274/20 dėl dvišalės readmisijos sutarties tarp valstybės narės ir trečiosios šalies pavyzdžio.](#)
65. [1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos sprendimas 94/795/JHA dėl bendrų veiksmų plano, kuri Taryba patvirtino remdamasi Europos Sąjungos steigimo sutarties K.3 straipsnio 2 dalies b punktu, nustatančio trečiųjų šalių moksleivių, kurie gyvena vienoje iš valstybių narių, galimybes keliauti.](#)
66. [1994 m. birželio 20 d. Tarybos rezoliucija 1996/C274/03 dėl trečiųjų valstybių piliečių, atvykstančių dirbti, įleidimo į valstybių narių teritoriją apribojimo.](#)
67. 1993 m. birželio 1 d. Rekomendacija WGI 1516 dėl trečiųjų šalių piliečių, neteisėtai gyvenančių ir dirbančių, patikrinimo ir išsiuntimo.
68. 1992 m. lapkričio 30 d. Rekomendacija WGI 1266 dėl valstybių narių praktikos išsiuntimo klausimais.
69. 1992 m. lapkričio 30 d. Rekomendacija WGI 1266 dėl tranzito, susijusio su išsiuntimu.
70. 1992 m. birželio 11 d. Ministrų priimtas dokumentas WGI 1506 REV 1 dėl pripažįstamų / nepripažįstamų kelionės dokumentų.

III. PRIEGLLOBSTIS

71. 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse.

72. 2004 m. gruodžio 2 d. Tarybos sprendimas dėl Europos pabėgėlių fondo 2005–2010 m. laikotarpiui įsteigimo (2004/904/EB):

- 2006 m. sausio 20 d. Komisijos sprendimas 2006/399/EB, nustatantis išsamias Tarybos sprendimo 2004/904/EB nuostatų dėl išlaidų tinkamumo, valstybėms narėms įgyvendinant iš Europos pabėgėlių fondo bendrai finansuojamus veiksmus, įgyvendinimo taisykles (pranešta dokumentu Nr. C(2006) 51/1).

- 2006 m. sausio 20 d. Komisijos sprendimas 2006/400/EB, nustatantis išsamias Tarybos sprendimo 2004/904/EB nuostatų dėl finansinių pataisų, susijusių su iš Europos pabėgėlių fondo bendrai finansuojamais veiksmais, procedūros įgyvendinimo taisykles (pranešta dokumentu Nr. C(2006) 51/2).

- 2006 m. sausio 20 d. Komisijos sprendimas 2006/401/EB, nustatantis išsamias Tarybos sprendimo 2004/904/EB nuostatų dėl valstybių narių valdymo ir kontrolės sistemų bei Europos pabėgėlių fondo bendrai finansuojamų projektų administracinio ir finansinio valdymo įgyvendinimo taisykles (pranešta dokumentu Nr. C(2006) 51/3).

73. 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/83/EB dėl būtiniausių reikalavimų, kuriuos turi tenkinti trečiųjų šalių piliečiai arba asmenys be pilietybės, kad įgytų pabėgėlio statusą, arba asmenys, kuriems dėl kitų priežasčių reikalinga tarptautinė apsauga, ir dėl šių statusų turinio.

74. 2003 m. rugsėjo 2 d. Komisijos reglamentas 1560/2003, nustatantis detalias Tarybos reglamento 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus, taikymo taisykles.

75. 2003 m. vasario 18 d. Tarybos reglamentas 343/2003 nustatantis valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus.

76. 2003 m. sausio 27 d. Tarybos direktyva 2003/9/EB, nustatanti minimalias normas dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo.

77. 2002 m. vasario 28 d. Tarybos reglamentas 407/2002, nustatantis tam tikras taisykles įgyvendinant Reglamentą 2725/2000 dėl „Eurodac“ sistemos sukūrimo pirštų atspaudams lyginti, siekiant veiksmingiau taikyti Dublino konvenciją.

78. [2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 2001/55/EB dėl minimalių normų suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą, esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius, pusiausvyra.](#)

79. [2000 m. gruodžio 11 d. Tarybos reglamentas 2725/2000 dėl „Eurodac“ sistemos sukūrimo pirštu atspaudams lyginti, siekiant veiksmingiau taikyti Dublino konvenciją.](#)

80. [2001 m. gruodžio 18 d. Komisijos sprendimas, nustatantis išsamias Tarybos sprendimo 2000/596/EB nuostatų dėl valdymo ir kontrolės sistemų bei su iš Europos pabėgėlių fondo bendrai finansuojamais veiksmais susijusių finansinių pataisų procedūros įgyvendinimo taisyklės \(pranešta dokumentu Nr. C\(2001\) 4372\) \(\(2002/307/EB\).](#)

81. [1996 m. kovo 4 d. Bendroji pozicija 96/196/TVR, Tarybos nustatyta remiantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu dėl sąvokos „pabėgėlis“ apibrėžimo pagal 1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvencijos dėl pabėgėlių statuso 1 straipsnį suderinto taikymo.](#)

82. [1996 m. kovo 4 d. Tarybos Sprendimas dėl skubios ir ypatingos procedūros dalijantis perkeltųjų asmenų įsileidimo ir laikino apgyvendinimo našta \(96/198/TVR\).](#)

83. 1995 m. birželio 20 d. Tarybos rezoliucija dėl minimalių garantijų prieglobsčio procedūrai (anglų kalba).

84. 1992 m. lapkričio 30 d. rezoliucija WG I 1283 dėl suderinto požiūrio į klausimus, susijusius su saugiomis trečiosiomis šalimis.

85. 1992 m. lapkričio 30 d. rezoliucija WG I 1282 REV 1 dėl akivaizdžiai nepagrįstų prašymų suteikti prieglobstį.

86. 1992 m. lapkričio 30 d. išvados WG I 1281 dėl šalių, kuriose nėra realios persekiojimo grėsmės.

IV. ŠENGENAS

87. [2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 562/2006, nustatantis taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą \(Šengeno sienų kodeksas\).](#)

88. [2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 2133/2004 dėl reikalavimo valstybių narių kompetentingoms institucijoms sistemingai antspauduoti trečiųjų šalių piliečių, kertančių valstybių narių išorines sienas, kelionės dokumentus ir šiuo tikslu iš dalies keičiantis Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo bei Bendrojo vadovo nuostatas \(galioja iki 2006-10-12\).](#)

89. [2001 m. gruodžio 6 d. Tarybos reglamentas 2424/2001 dėl antrosios kartos Šengeno informacinės sistemos \(SIS II\) kūrimo.](#)
90. [2001 m. gruodžio 6 d. Tarybos sprendimas 2001/886/TVR dėl antrosios kartos Šengeno informacinės sistemos \(SIS II\) sukūrimo.](#)
91. [2000 m. spalio 17 d. Tarybos sprendimas 2000/641/TVR dėl jungtinių priežiūros duomenų apsaugos institucijų, įsteigtų pagal Konvenciją dėl Europos policijos biuro įsteigimo \(Europolo konvencija\), Konvenciją dėl informacinių technologijų naudojimo muitinės veikloje bei Konvenciją dėl Šengeno susitarimo dėl laipsniško bendrų sienų kontrolės panaikinimo taikymo \(Šengeno konvencija\), sekretoriato įsteigimo.](#)
92. [2000 m. rugsėjo 28 d. Tarybos sprendimas 2000/586/TVR, nustatantis Konvencijos dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo dėl laipsniško bendrų sienų panaikinimo įgyvendinimo 40 straipsnio 4 ir 5 dalių, 41 straipsnio 7 dalies ir 65 straipsnio 2 dalies dalinio pakeitimo tvarką.](#)
93. [1999 m. gegužės 20 d. Tarybos sprendimas 1999/435/EB dėl Šengeno *acquis* apibrėžimo siekiant nustatyti kiekvienos *acquis* nuostatos arba sprendimo teisinį pagrindą, atsižvelgiant į atitinkamas Europos Bendrijos steigimo sutarties ir Europos Sąjungos sutarties nuostatas.](#)
94. [1999 m. gegužės 20 d. Tarybos sprendimas 1999/436/EB nustatantis kiekvienos Šengeno *acquis* nuostatos arba sprendimo teisinį pagrindą, atsižvelgiant į atitinkamas Europos Bendrijos steigimo sutarties ir Europos Sąjungos sutarties nuostatas.](#)
95. [1999 m. balandžio 28 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(99\)14 dėl dokumentų, į kuriuos gali būti įklijuojama viza, vadovo parengimo.](#)
96. [1998 m. gruodžio 16 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(98\)59 rev. dėl suderinto konsultantų dokumentų klausimais dislokavimo.](#)
97. [1998 m. gruodžio 16 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(98\)57 dėl pakvietimą, rėmimą ir apgyvendinimą patvirtinančios suderintos formos įvedimo.](#)
98. [1998 m. gruodžio 16 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(98\)56 dėl dokumentų, į kuriuos gali būti įklijuojama viza, vadovo parengimo.](#)
99. [1998 m. spalio 27 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(98\)37def.2 dėl kovos su nelegalia imigracija priemonių priėmimo:](#)
- [1998 m. spalio 27 d. Centrinės grupės sprendimas SCH/C \(98\)117 dėl kovos su nelegalia imigracija priemonių priėmimo.](#)
100. [1998 m. rugsėjo 16 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(98\)26 def. dėl Šengeno įvertinimo ir įgyvendinimo nuolatinio komiteto įsteigimo.](#)
101. [1998 m. birželio 23 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(98\)19 dėl Monako leidimų gyventi.](#)

102. [1998 m. birželio 23 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(98\)18rev. dėl priemonių, kurių reikia imtis valstybių, keliančių problemų dėl išsiuntimui iš Šengeno teritorijos reikalingų dokumentų išdavimo, atžvilgiu.](#)

103. [1998 m. balandžio 21 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(98\)12 dėl keitimosi statistiniais duomenimis apie išduotas visas.](#)

104. [1997 m. gruodžio 15 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(97\)39rev. dėl įrodymo priemonių ir orientacinių įrodymų taikant Šengeno valstybių readmisijos susitarimus pagrindinių principu.](#)

105. [1997 m. gruodžio 15 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(97\)34rev. dėl Bendrųjų veiksmų plano dėl vienodos leidimų gyventi formos įgyvendinimo.](#)

106. [1996 m. birželio 27 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(96\)13rev.1 dėl Šengeno vizų išdavimo pagal Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo 30 straipsnio 1 dalies a punktą principu.](#)

107. [1994 m. gruodžio 22 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(94\)25 dėl keitimosi statistine informacija apie vienodo pavyzdžio vizų išdavimą.](#)

108. [1994 m. lapkričio 21 d. Vykdomojo komiteto sprendimas SCH/Com-ex \(94\) 15 rev. dėl kompiuterizuotos procedūros konsultuotis su Konvencijos 17 straipsnio 2 dalyje nurodytomis centrinėmis institucijomis įvedimo.](#)

109. [1990 m. birželio 19 d. konvencija dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo 1985 m. birželio 14 d. sudaryto tarp Beneliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių, dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo.](#)

110. [1985 m. birželio 14 d. susitarimas tarp Beneliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo.](#)

V. LAISVAS ASMENŲ JUDĖJIMAS

111. [2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Europos Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, pakeičianti Reglamentą 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB.](#)

112. [1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje.](#)
113. [1996 m. birželio 25 d. Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų sprendimas 96/409/BUSP dėl laikinojo kelionės dokumento nustatymo.](#)
114. [1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva 93/96/EEB dėl studentų teisės apsigyventi.](#)
115. [1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 90/364/EEB dėl teisės apsigyventi.](#)
116. [1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 90/365/EEB dėl pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbančių asmenų, kurie nutraukė savo profesinę veiklą, teisės apsigyventi kitoje valstybėje narėje.](#)
117. [1974 m. gruodžio 17 d. Tarybos direktyva 75/34/EEB dėl valstybės narės piliečių teisės pasilikti kitos valstybės narės teritorijoje baigus joje savarankiškai dirbančio asmens veiklą.](#)
118. [1973 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 73/148/EEB dėl valstybių narių piliečių judėjimo ir teisės apsigyventi Bendrijoje apribojimu, atsižvelgiant į įsisteigimą ir paslaugų teikimą, panaikinimo.](#)
119. [1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje.](#)
120. [1968 m. spalio 15 d. Tarybos direktyva 68/360/EEB dėl valstybių narių darbuotojų bei jų šeimų judėjimo ir teisės apsigyventi Bendrijoje apribojimų panaikinimo.](#)
121. [1964 m. vasario 25 d. Tarybos direktyva 64/221/EEB dėl užsienio piliečių judėjimo ir apsigyvenimo specialiuju priemonių, pagrįstų viešąja tvarka, visuomenės saugumu ar visuomenės sveikata, derinimo:](#)
- [1974 m. gruodžio 17 d. Tarybos direktyva 75/35/EEB išplečianti direktyvos 64/221/EEB dėl užsienio subjektų judėjimo ir gyvenamosios vietos specialių priemonių, pateisinamų viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar jos sveikatos sumetimais, derinimo taikymo sritį, kad ji būtų taikoma ir valstybės narės piliečiams, besinaudojantiems teise pasilikti kitos valstybės narės teritorijoje nutraukus savarankišką darbą;](#)
  - [1972 m. gegužės 18 d. Tarybos direktyva 72/194/EEB, išplečianti 1964 m. vasario 25 d. direktyvos dėl užsienio piliečių judėjimo ir įsikūrimo specialių priemonių, pateisintų viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos pagrindu, taikymą darbuotojams, besinaudojantiems teise likti tos valstybės narės, kurioje jie dirbo, teritorijoje.](#)

VI. TARPTAUTINĖS SUTARTYS

122. Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimas dėl valstybės narės, atsakingos už Danijoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijų ir mechanizmų ir Eurodac sistemos, skirtos pirštų atspaudams lyginti, siekiant veiksmingai taikyti Dublino konvenciją

- Informacija apie Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimo, išplečiančio Reglamento (EB) Nr. 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus, ir Reglamento (EB) Nr. 2725/2000 dėl Eurodac sistemos sukūrimo pirštų atspaudams lyginti, siekiant veiksmingiau taikyti Dublino konvenciją, nuostatų taikymą Danijai, įsigaliojimą

- 2006 m. vasario 21 d. Tarybos sprendimas, dėl Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimo, išplečiančio Tarybos Reglamento (EB) Nr. 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus, ir Reglamento (EB) Nr. 2725/2000 dėl Eurodac sistemos sukūrimo pirštų atspaudams lyginti siekiant veiksmingiau taikyti Dublino konvenciją nuostatų taikymą Danijai, sudarymo

123. Susitarimas tarp Europos bendrijos ir Islandijos Respublikos bei Norvegijos Karalystės dėl valstybės, atsakingos už prieglobsčio prašymo, pateikto valstybėje narėje arba Islandijoje ar Norvegijoje, nagrinėjimą, nustatymo kriterijų ir mechanizmų:

- Europos bendrijos, Islandijos Respublikos ir Norvegijos Karalystės susitarimo dėl valstybės narės, atsakingos už vienoje valstybėje narėje, Islandijoje arba Norvegijoje pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijų ir mechanizmų protokolas.

- Informacija apie Europos bendrijos ir Islandijos Respublikos bei Norvegijos Karalystės susitarimo dėl valstybės narės, atsakingos už vienoje valstybėje narėje, Islandijoje arba Norvegijoje pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijų ir mechanizmų protokolo įsigaliojimą.

124. 2001 m. sausio 19 d. susitarimas tarp Europos Bendrijos ir Islandijos Respublikos ir Norvegijos Karalystės dėl kriterijų ir mechanizmų nustatyti valstybei, atsakingai už valstybėje narėje arba Islandijoje ar Norvegijoje pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą:

- 2001 m. kovo 15 d. Tarybos sprendimas 2001/258/EB dėl Europos Bendrijos ir Islandijos Respublikos bei Norvegijos Karalystės susitarimo sudarymo dėl valstybės, atsakingos už

[prieglobsčio prašymo, pateikto valstybėje narėje arba Islandijoje ar Norvegijoje, nagrinėjimą, nustatymo kriterijų ir mechanizmų.](#)

125. 1999 m. birželio 21 d. Susitarimas tarp Europos Bendrijos ir jos Valstybių narių, iš vienos pusės, ir Šveicarijos Konfederacijos, iš kitos pusės, dėl laisvo asmenų judėjimo ([anglų kalba](#)).

126. Europos Ekonominės Erdvės sutartis ([anglų kalba](#)) ir jos protokolai.

127. 1963 m. rugsėjo 12 d. Susitarimas, steigiantis asociaciją tarp Europos Ekonominės Bendrijos ir Turkijos bei papildomas protokolai.

128. [1951 m. liepos 28 d. Konvencija dėl pabėgėlių statuso ir 1967 m. sausio 31 d. protokolai dėl pabėgėlių statuso.](#)

Readmisijos klausimais

129. [Susitarimas tarp Europos Bendrijos ir Albanijos Respublikos dėl be leidimo gyvenančių asmenų readmisijos](#)

- [Informacija apie Europos bendrijos ir Albanijos Respublikos susitarimo dėl be leidimo gyvenančių asmenų readmisijos įsigaliojimą](#)

- [2005 m. lapkričio 7 d. Tarybos sprendimas, dėl Europos bendrijos ir Albanijos Respublikos susitarimo dėl be leidimo gyvenančių asmenų readmisijos sudarymo \(2005/809/EB\)](#)

- [2005 m. kovo 3 d. Tarybos sprendimas dėl Europos Bendrijos ir Albanijos Respublikos susitarimo dėl be leidimo gyvenančių asmenų readmisijos pasirašymo **2005/371/EB**](#)

130. [Susitarimas tarp Europos Bendrijos ir Šri Lankos Demokratinės Socialistinės Respublikos dėl be leidimo gyvenančių asmenų readmisijos](#)

- [2005 m. kovo 3 d. Tarybos sprendimas dėl Europos Bendrijos ir Šri Lankos Demokratinės Socialistinės Respublikos susitarimo dėl be leidimo gyvenančių asmenų readmisijos sudarymo 2005/372/EB.](#)

131. [2003 m. spalio 13 d. Susitarimas tarp Europos bendrijos ir Kinijos Liaudies Respublikos specialaus administracinio regiono Makao dėl priėmimo atgal \(readmisijos\) gyvenančių be leidimo asmenų:](#)

- [2004 m. balandžio 21 d. Tarybos sprendimas 2004/424/EB dėl Susitarimo tarp Europos Bendrijos ir Kinijos Liaudies Respublikos specialaus administracinio Makao regiono dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos sudarymo.](#)

132. [2002 m. lapkričio 27 d. sutartis tarp Europos bendrijos ir Kinijos Liaudies Respublikos Honkongo specialaus administracinio regiono Vyriausybės dėl asmenų, gyvenančių be leidimo, readmisijos:](#)

- [2003 m. gruodžio 17 d. Tarybos sprendimas 2004/80/EB dėl Susitarimo tarp Europos Bendrijos ir Kinijos Liaudies Respublikos specialaus administracinio Hong Kongo regiono dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos sudarymo.](#)

(http://www.migracija.lt/MD/md_teisA.htm; prisijungimo laikas 2006-11-08)

3 priedas

**Pagrindiniai teisės aktai,
kurias vadovaujasi migracijos departamentas ir
kurie reglamentuoja migracinių procesų valdymą Lietuvoje**

Lietuvos Respublikos pilietybės klausimais

Įstatymai

1. [Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas](#) (Žin., 2002, Nr. 95-4087, 2006 Nr.81-3186).
2. [Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 12, 18, 20, 26, 28, 30 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas](#) (Žin., 2006, Nr. 46-1645).
3. [Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo įgyvendinimo įstatymas](#) (Žin., 2002, Nr. 95-4088, 2006, Nr. 46-1646).

Nutarimai

4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. kovo 30 d. nutarimas Nr. 198 [„Dėl teisės į Lietuvos Respublikos pilietybę išsaugojimo patvirtinančių dokumentų išdavimo“](#) (Žin., 1992, Nr.16-448, 2006, Nr.34-1214).
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimas Nr. 1687 [„Dėl valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindų egzaminų ir pažymėjimų išdavimo tvarkos patvirtinimo“](#) (Žin., 2003, Nr.123-5617, 2004, Nr. 167-6133).
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 22 d. nutarimas Nr. 289 [„Dėl Komisijos Lietuvos Respublikos pilietybės klausimams nagrinėti sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“](#) (Žin., 2006, Nr. 34-1215).
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 29 d. nutarimas Nr. 312 [„Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės dokumentų rengimo taisyklių ir Prisiekimo Lietuvos Respublikai taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2006, Nr. 36-1290).
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugpjūčio 25 d. nutarimas Nr. 818 [„Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimo Nr. 2050 „Dėl prašymų stoti į kitos valstybės karo tarnybą ar dirbti pareigūnu valstybės tarnyboje nagrinėjimo komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“](#) (Žin., 2006, Nr.92-36-34).

Įsakymai

9. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. sausio 23 d. įsakymas Nr. 1V-29 [„Dėl įgaliojimų suteikimo“](#) (Žin., 2003, Nr. 11-429).
10. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. rugsėjo 28 d. įsakymas Nr. 1V-303 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. sausio 23 d. įsakymo Nr. 1V-29 "Dėl įgaliojimų suteikimo" pakeitimo“](#) (Žin., 2005, Nr. 118-4276).
11. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. 1V-154 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. sausio 23 d. įsakymo Nr. 1V-29 "Dėl įgaliojimų suteikimo" pakeitimo“](#) (Žin., 2006, Nr. 48-1756).
12. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. vasario 11 d. įsakymas Nr. ISAK-208/1R-43 [„Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindų egzamino programos patvirtinimo“](#) (Žin., 2004, Nr. 33-1058).
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 11 d. įsakymas Nr. ISAK-209 [„Dėl Valstybinės kalbos egzamino programos patvirtinimo“](#) (Žin., 2004, Nr. 33-1059).
14. Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2006 m. liepos 3 d. įsakymas Nr. 3K-76 [„Dėl prašymo išduoti teisės į Lietuvos Respublikos pilietybę išsaugojimo pažymėjimą pateikimo, teisės į Lietuvos Respublikos pilietybę išsaugojimo pažymėjimo keitimo, paskelbimo negaliojančiu ir naikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“](#) (Žin., 2006, Nr. 76-2952).

Lietuvos Respublikos pilietybę ir asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų išdavimo klausimais

Įstatymai

15. Lietuvos Respublikos [Asmens tapatybės kortelės](#) įstatymas (Žin., 2001, Nr.97-3417).
16. Lietuvos Respublikos [Asmens tapatybės kortelės įstatymo įgyvendinimo](#) įstatymas (Žin., 2001, Nr.97-3418).
17. Lietuvos Respublikos [Paso įstatymas](#) (Žin., 2001, Nr.99-3524, Žin., 2006, Nr. 77-2957).
18. Lietuvos Respublikos [Paso įstatymo įgyvendinimo](#) įstatymas (Žin., 2001, Nr.99-3525).
19. Lietuvos Respublikos [Tarnybinio paso](#) įstatymas (Žin., 2000, Nr. 7-178, 2003, Nr. 38-1655).

Nutarimai

20. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1870 [„Dėl įgaliojimų suteikimo“](#) (Žin., 2002, Nr.115-5156).

21. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1871 [„Dėl laikinojo pažymėjimo išdavimo tvarkos ir formos patvirtinimo“](#) (Žin., 2002, Nr.115-5157).
22. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. 1932 [„Dėl Lietuvos Respublikos asmens tapatybės kortelės įstatymo 2 straipsnio įgyvendinimo“](#) (Žin., 2002, Nr. 118-5314).
23. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimas Nr. 2052 [„Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 789 „Dėl Vaiko kelionės dokumento išdavimo taisyklių patvirtinimo" pripažinimo netekusiu galios" \(Žin., 2002, Nr.123-5609\).](#)

Įsakymai

24. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. spalio 22 d. įsakymas Nr. 513 [„Dėl asmens tapatybės kortelės išdavimo, keitimo, paskelbimo negaliojančia ir naikinimo tvarkos patvirtinimo“](#) (Žin., 2002, Nr.109-4838).
25. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymas Nr. 1V-381 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. spalio 22 d. įsakymo Nr. 513 „Dėl asmens tapatybės kortelės išdavimo, keitimo, paskelbimo negaliojančia ir naikinimo tvarkos patvirtinimo“ papildymo ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1998 m. balandžio 22 d. įsakymo nr. 162 „Dėl asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų išdavimo asmenims, atliekantiems laisvės atėmimo bausmę Pataisos reikalų departamento prie Vidaus reikalų ministerijos įstaigose“ 1 punkto pripažinimo netekusiu galios“](#) (Žin., 2003, Nr.101-4570).
26. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. spalio 2 d. įsakymas Nr. 1V-377 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 597 „Dėl paso išdavimo, keitimo, paskelbimo negaliojančiu ir naikinimo tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“](#). Priedai: [1](#), [2](#), [3](#), [4](#), [5](#), [6](#), [7](#), [8](#) (Žin., 2006, 107-4059).
27. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. 178 [„Dėl Asmens grįžimo pažymėjimo išdavimo ir įforminimo instrukcijos patvirtinimo“](#) (Žin., 2003, Nr. 1-3).
28. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2003 m. sausio 21 d. įsakymas Nr. 8 [„Dėl dokumentų dėl paso išdavimo ir keitimo pateikimo Lietuvos Respublikos diplomatinėms atstovybėms ar konsulinėms įstaigoms užsienio valstybėse, šių dokumentų persiuntimo Migracijos departamentui prie vidaus reikalų ministerijos ir paso įteikimo piliečiui tvarkos patvirtinimo“](#) (Žin., 2003, Nr. 11-427).

29. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. rugpjūčio 29 d. įsakymas Nr. 1V-311 [„Dėl tarnybinio paso išdavimo, keitimo, gražinimo, paskelbimo negaliojančiu ir sunaikinimo tvarkos patvirtinimo“](#). Priedas Nr. 1, priedas Nr. 2 (Žin., 2003, Nr. 85-3893).
30. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. rugsėjo 10 d. įsakymas Nr. 1V-328 [„Dėl paso bei asmens tapatybės kortelės formų patvirtinimo“](#). Priedas Nr. 1, priedas Nr. 2, priedas Nr. 3, priedas Nr. 4, priedas Nr. 5 (Žin., 2003, Nr. 89-4049).
31. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. rugsėjo 12 d. įsakymas Nr. 1V-289 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. rugsėjo 10 d. įsakymo Nr. 1V-328 [„Dėl paso bei asmens tapatybės kortelės formų patvirtinimo“ pakeitimo“](#) (Žin., 2005, Nr. 111-4055).
32. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. vasario 24 d. įsakymas Nr. 1V-81 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. rugsėjo 10 d. įsakymo Nr. 1V-328 „Dėl paso bei asmens tapatybės kortelės formų patvirtinimo“ pakeitimo“](#) (Žin., 2006, Nr. 27-909).

Gyvenamosios vietos deklaravimo klausimais

Įstatymai

33. [Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymas](#) (Žin., 1998, Nr.66-1910, 2004, Nr. 171-6306).
34. [Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo 3, 11 ir 13 straipsnių pakeitimo įstatymas](#) (Žin., 2005, Nr. 143-5169).
35. [Lietuvos Respublikos gyventojų registro įstatymas](#) (Žin., 1999, Nr. 28-793, 2006, Nr.65-2387).
36. [Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas](#) (Žin., 2000, Nr.27-717, 2002, Nr.123-5556).

Nutarimai

37. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. spalio 13 d. nutarimas Nr. 1232 [„Dėl Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo įgyvendinimo“](#) (Žin., 1998, Nr. 92-2555).
38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. kovo 5 d. nutarimas Nr. 245 [„Dėl Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo įgyvendinimo programos“](#) (Žin., 1999, Nr. 23-662, 2003, Nr. 24-991).

39. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. lapkričio 6 d. nutarimas Nr. 1346 [„Dėl Lietuvos Respublikos gyventojų registro nuostatų patvirtinimo“](#) (Žin., 2000, Nr. 96-3034, 2006, Nr. 36-1289).

40. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. 2092 [„Dėl adresu formavimo taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2002, Nr. 127-5753, 2004, Nr. 93-3415).

Įsakymai

41. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. rugsėjo 12 d. įsakymas Nr. 438 [„Dėl Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo nuostatų įgyvendinimo“](#) (Žin., 2002, Nr. 91-3909).

42. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. 563 [„Dėl gyvenamosios vietos deklaravimo ir deklaravimo duomenų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2002, Nr.117-5276).

43. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. vasario 22 d. įsakymas Nr. 1V-51 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. gruodžio 2 d. įsakymo Nr. 563 "Dėl gyvenamosios vietos deklaravimo ir deklaravimo duomenų tvarkymo taisyklių patvirtinimo" pakeitimo“](#) (Žin., 2005, Nr. 30-950).

44. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. rugpjūčio 30 d. įsakymas Nr. 1V-274 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. gruodžio 2 d. įsakymo Nr. 563 „Dėl gyvenamosios vietos deklaravimo ir deklaravimo duomenų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ papildymo“](#) (Žin., 2004, Nr. 135-4913).

45. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. rugpjūčio 31 d. įsakymas Nr. 1V-275 [„Dėl gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitos taisyklių patvirtinimo“](#). [1 priedas](#), [2 priedas](#), [3 priedas](#), [4 priedas](#). (Žin., 2004, Nr. 135-4914).

46. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. sausio 26 d. įsakymas Nr. 1V-35 [„Dėl priežiūros komiteto sudarymo“](#).

Užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimais

Įstatymai

47. Lietuvos Respublikos [„Dėl užsieniečių teisinės padėties“](#) įstatymas (Žin., 2004, Nr.73-2539).

48. Lietuvos Respublikos [įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ įgyvendinimo](#) įstatymas (Žin., 2004, Nr.73-2540).

Nutarimai

49. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. rugsėjo 4 d. nutarimas Nr. 1049 [„Dėl Užsieniečių registro įsteigimo ir nuostatų patvirtinimo“](#) (Žin., 2000, Nr. 76-2301, 2005, Nr. 147-5353).
50. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 235 [„Dėl Užsienio valstybių piliečių ir asmenų be pilietybės studijų Lietuvos aukštosiose mokyklose reikalavimų patvirtinimo“](#) (Žin., 2001, Nr. 20-658, 2004, Nr. 69-2395).
51. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 796 [„Dėl supaprastinto tranzito dokumento ir supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumento įvedimo ir išdavimo tvarkos patvirtinimo“](#) (Žin., 2003, Nr. 60-2728).
52. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 1 d. nutarimas Nr. 230 [„Dėl Užsieniečių sveikatos draudimo tvarkos aprašo patvirtinimo“](#) (Žin., 2005, Nr. 31-993).
53. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 20 d. nutarimas Nr. 436 [„Dėl Užsieniečių, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, sąrašo sudarymo ir tvarkymo taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2005, Nr. 52-1747).
54. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 22 d. nutarimas Nr. 1037 [„Dėl vizų režimo kruizinių laivų keleiviams supaprastinimo“](#) (Žin., 2005, Nr. 114-4163).
55. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugpjūčio 4 d. nutarimas Nr. 782 [„Dėl atlyginimo už Užsieniečių registro duomenų vieneta dydžių patvirtinimo“](#) (Žin., 2006, Nr. 88-3468).
56. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugsėjo 11 d. nutarimas Nr. 858 [„Dėl vizų režimo panaikinimo trečiųjų valstybių mokiniams, teisėtai gyvenantiems Europos Sąjungoje“](#) (Žin., 2006, 97-3768).

Įsakymai

57. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. rugsėjo 12 d. įsakymas Nr. 1V-330 [„Dėl Užsieniečio paso formos patvirtinimo“](#) (Žin., 2003, Nr. 89-4050).
58. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. 9/1V-16 [„Dėl kelionės dokumentų, tinkamų vykti į Lietuvą, pripažinimo tvarkos ir sąrašo“](#) patvirtinimo. (Žin., 2004, Nr. 15-467).
59. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. 9/1V-16 [„Dėl Europos Sąjungos nustatytos bendros vizos formos“](#) patvirtinimo. [Priedas](#) (Žin., 2004, Nr. 26-830).
60. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. gegužės 31 d. įsakymas Nr. V-63/1V-174 [„Dėl Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. sausio 19 d. įsakymo“](#)

[Nr. 9/1V-16 „Dėl kelionės dokumentų, tinkamų vykti į Lietuvos Respubliką, pripažinimo tvarkos ir sąrašo” patvirtinimo“ pakeitimo.](#) (Žin., 2005, Nr. 71-2562).

61. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. 1V-144 [„Dėl kelionės dokumentų žymėjimo taisyklių” patvirtinimo.](#) (Žin., 2004, Nr. 69-2436).

62. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. 1V-226 [„Dėl įgaliojimų suteikimo“](#) (Žin., 2004, Nr. 111-4146).

63. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. rugpjūčio 25 d. įsakymas Nr. A1-203 [„Dėl pragyvenimo Lietuvos Respublikoje lėšų dydžio, kuris gali būti laikomas pakankamu pragyventi Lietuvos Respublikoje, užsieniečiui, prašančiam išduoti leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje, nustatymo”](#) (Žin., 2004, Nr. 133-4817).

64. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ir užsienio reikalų ministrų 2004 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. 1V-278/V-110 [„Dėl valstybių, kurių piliečiams arba asmenims, kurie nėra šių valstybių piliečiai, bet turi tų valstybių kompetentingų institucijų išduotus kelionės dokumentus, taikomas oro uosto tranzitinės vizos režimas, sąrašo patvirtinimo”](#) (Žin., 2004, Nr. 136-4960).

65. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ir užsienio reikalų ministrų 2004 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. 1V-280/V-109 [„Dėl dokumentų vizai gauti pateikimo, vizos išdavimo, taip pat ir vizos išdavimo pasienio kontrolės punktuose, buvimo Lietuvos respublikoje turint vizą laiko pratęsimo, vizos panaikinimo taisyklių patvirtinimo”](#) (Žin., 2004, Nr. 136-4961).

66. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ir užsienio reikalų ministrų 2006 m. vasario 6 d. įsakymas Nr. 1V-48/V-14 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ir užsienio reikalų ministrų 2004 m. rugsėjo 2 d. įsakymo Nr. 1V-280/V-109 „Dėl dokumentų vizai gauti pateikimo, vizos išdavimo, taip pat ir vizos išdavimo pasienio kontrolės punktuose, buvimo Lietuvos Respublikoje turint vizą laiko pratęsimo, vizos panaikinimo taisyklių patvirtinimo” pakeitimo“.](#) 8 priedas, 9 priedas, 10 priedas (Žin., 2006, Nr. 18-634).

67. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. rugsėjo 14 d. įsakymas Nr. 1V-292 [„Dėl Lietuvos Respublikos valstybės institucijų ir įstaigų, kuriose užsieniečiams yra išduodamos vizos, sąrašo patvirtinimo“](#) (Žin., 2004, Nr. 140-5130).

68. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. sausio 10 d. įsakymas Nr. 1V-18 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. rugsėjo 14 d. įsakymo Nr. 1V-292 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės institucijų ir įstaigų, kuriose užsieniečiams yra išduodamos vizos, sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“](#) (Žin., 2005, Nr. 14-438).

69. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. balandžio 27 d. įsakymas Nr. 1V-134 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. rugsėjo 14 d. įsakymo Nr. 1V-292 „](#)

[Dėl Lietuvos Respublikos valstybės institucijų ir įstaigų, kuriose užsieniečiams yra išduodamos vizos, sąrašo patvirtinimo“ papildymo“](#) (Žin., 2005, Nr. 60-2141).

70. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. rugsėjo 29 d. įsakymas Nr. 1V-314 „[Dėl Europos pabėgėlių fondo lėšų administravimo Lietuvos Respublikoje taisyklių patvirtinimo“](#). [1 priedas](#), [2 priedas](#), [3 priedas](#), [4 priedas](#) (Žin., 2004, Nr. 147-5330).

71. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 10 d. įsakymas Nr. 1V-357 „[Dėl užsieniečio paso išdavimo taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2004, Nr. 168-6195).

72. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 „[Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“](#) (Žin., 2004, Nr. 168-6196).

73. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 07 d. įsakymas Nr. 1V-408 „[Dėl Pabėgėlio kelionės dokumento išdavimo taisyklių patvirtinimo“](#). [1 priedas](#), [2 priedas](#), [3 priedas](#), [4 priedas](#), [5 priedas](#), [6 priedas](#), [7 priedas](#), [8 priedas](#), (Žin., 2004, Nr. 180-6659).

74. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. rugpjūčio 18 d. įsakymas Nr. 1V-330 „[Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 07 d. įsakymo Nr. 1V-408 „Dėl Pabėgėlio kelionės dokumento išdavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“](#) (Žin., 2006, Nr.90-3534).

75. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr.1V-429 „[Dėl sprendimų dėl užsieniečių įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2005, Nr.4-70).

76. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr.1V-300 „[Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr.1V-429 „Dėl sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“](#) (Žin., 2005, Nr.117-4246, 2005, Nr. 132).

77. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. kovo 20 d. įsakymas Nr.1V-112 „[Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr.1V-429 „Dėl sprendimų dėl užsieniečių įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“](#). [Priedas](#) (Žin., 2006, Nr.32-1148).

78. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. vasario 2 d. įsakymas Nr. 1V-31/A1-28 „[Dėl nelydimų nepilnamečių](#)

[prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre taisyklių patvirtinimo](#)“ (Žin., 2005, Nr. 20-641).

79. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gegužės 9 d. įsakymas Nr. ISAK-801 [„Dėl Užsienio valstybių piliečių ir asmenų be pilietybės priėmimo į Lietuvos valstybines aukštąsias mokyklas taisyklių patvirtinimo](#)“ (Žin., 2005, Nr. 61-2171).

80. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro 2005 m. spalio 12 d. įsakymas Nr. 1V-329 [„Dėl leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiams išdavimo bei fiktyvios santuokos sudarymo įvertinimo taisyklių patvirtinimo](#)“ (Žin., 2005, Nr.126-4509).

81. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr.1V-393 [„Dėl asmens be pilietybės kelionės dokumento išdavimo taisyklių patvirtinimo”](#). [1 priedas](#), [2 priedas](#), [3 priedas](#), [4 priedas](#) (Žin., 2005, Nr. 142-5139).

82. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. liepos 17 d. įsakymas Nr.1V-283 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-393 „Dėl Asmens be pilietybės kelionės dokumento išdavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo](#)“ (Žin. 2006, 81-3225).

83. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro 2005 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. 1V-445 [„Dėl leidimų nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiams išdavimo bei fiktyvios santuokos sudarymo įvertinimo taisyklių patvirtinimo](#)“ . [Priedai](#) (Žin., 2006, Nr.5-157).

84. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. rugpjūčio 21 d. įsakymas Nr.1V-338 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. gruodžio 21 d. įsakymo Nr. 1V-445 „Dėl Leidimų nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiams išdavimo bei fiktyvios santuokos sudarymo įvertinimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo](#)“ (Žin., 2006, Nr. 91-3596).

85. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. A1-118 [„Dėl leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo”](#). [Priedas](#) (Žin., 2006, Nr. 46-1669).

86. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymas Nr.1V-197 [„ Dėl Užsieniečių registro duomenų teikimo administravimo išlaidų ir investicijų gražos skaičiavimo taisyklių patvirtinimo](#)“ (Žin., 2006, Nr.60-2145).

87. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. liepos 17 d. įsakymas Nr.1V-284 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 10 d. įsakymo Nr. 1V-357 "Dėl Užsieniečio paso išdavimo taisyklių patvirtinimo" pakeitimo](#) (Žin. 2006, 81-3226).

Kitais klausimais

Įstatymai

88. [Vietos savivaldos įstatymas](#) (Žin., 1994, Nr. 55-1049, 2005, Nr. 153-5641).
89. [Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas](#) (Žin., 1996, Nr. 63-1479, 2004, Nr. 60-2120).
90. [Valstybės tarnybos įstatymas](#) (Žin., 1999, Nr. 66-2130, 2006, Nr. 4-97, 2006, Nr. 76-2952).
91. [Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas](#) (Žin., 1999, Nr. 60-1945; 2005, Nr. 76-2746).
92. [Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymas](#) (Žin., 2000, Nr. 10-236, 2005, Nr. 139-5008).
93. [Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymas](#) (Žin., 2000, Nr. 52-1484, 2005, Nr. 149-5416).
94. [Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas](#) (Žin., 2000, 75-2272; 2000, 102-3215).

Nutarimai

95. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimas Nr. 728 „[Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo](#)“ (1994, Nr. 63-1238, 2003, Nr. 27-1089).
96. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimas Nr. 1458 „[Dėl valstybinės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžio ir mokėjimo ir gražinimo tvarkos patvirtinimo](#)“ (Žin., 2000, Nr. 108-3463, 2006, Nr. 32-1127).
97. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. 632 „[Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimo Nr. 1458 „Dėl valstybinės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžio ir mokėjimo ir gražinimo tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo](#)“ (Žin., 2006, Nr. 72-2715, Nr. 91-3572).
98. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugsėjo 4 d. nutarimas Nr. 844 „[Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimo Nr. 1458 "Dėl valstybinės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžių ir mokėjimo ir gražinimo taisyklių patvirtinimo" pakeitimo](#)“ (Žin., 2006, 95-3731).
99. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 28 d. nutarimas Nr.302 „[Dėl vaiko laikino išvykimo į užsienio valstybes tvarkos patvirtinimo](#)“ (Žin., 2002, Nr.23-858, Nr. 75-3233, 2004, Nr. 84-3842).

Įsakymai

100. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos 1997 m. liepos 21 d. įsakymas Nr. 39 „[Konsulinio dokumentų legalizavimo instrukcija](#)“ (Žin., 1997, Nr. 78-2001).

101. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. kovo 30 d. įsakymas Nr.19 [„Dėl dokumentų rengimo ir įforminimo taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2001, Nr. 30-1009).
102. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr.35 [„Dėl Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. kovo 30 d. įsakymo Nr. 19 „Dėl dokumentų rengimo ir įforminimo taisyklių patvirtinimo“ dalinio pakeitimo“](#) (Žin., 2001, Nr. 42-1480).
103. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2001 m. birželio 20 d. įsakymas Nr.111 [„Dėl asmens vardo, pavardės, tautybės pakeitimo taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2001, Nr. 56-2007).
104. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. spalio 25 d. įsakymas Nr.59 [„Dėl Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. kovo 30 d. įsakymo Nr. 19 „Dėl dokumentų rengimo ir įforminimo taisyklių patvirtinimo“ dalinio pakeitimo“](#) (Žin., 2001, Nr. 94-3337).
105. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr.89 [„Dėl Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. kovo 30 d. įsakymo Nr. 19 „Dėl dokumentų rengimo ir įforminimo taisyklių patvirtinimo“ dalinio pakeitimo“](#) (Žin., 2002, Nr. 5-212).
106. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2002 m. birželio 18 d. įsakymas Nr.59 [„Dėl Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. kovo 30 d. įsakymo Nr. 19 „Dėl dokumentų rengimo ir įforminimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo](#) (Žin., 2002, Nr. 70-2956).
107. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr.88 [„Dėl raštvedybos taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2002, Nr. 5-211).
108. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2002 m. birželio 18 d. įsakymas Nr.V-60 [„Dėl Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr.88 „Dėl raštvedybos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“](#) (Žin., 2002, Nr. 70-2957).
109. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2005 m. lapkričio 2 d. įsakymas Nr.V-111 [„Dėl Lietuvos archyvų departamento](#)

- [prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr.88 „Dėl raštvedybos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“](#) (Žin., 2005, Nr. 132-4773).
110. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2001 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. 277 [„Dėl įstatymų koncepcijų rengimo metodikos patvirtinimo“](#) (Žin., 2002, Nr. 1-10).
111. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. kovo 21 d. įsakymas Nr. 75 [„Dėl teisingumo ministro 1998 m. rugpjūčio 17 d. įsakymo Nr. 104 „Dėl įstatymų ir kitų teisės aktų rengimo rekomendacijų“ pakeitimo“](#) (Žin., 2002, Nr. 50-1923).
112. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. gruodžio 6 d. įsakymas Nr. 569 [„Dėl nuotraukų asmens dokumentams reikalavimų patvirtinimo“](#) (Žin., 2002, Nr. 119-5362).
113. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. rugpjūčio 24 d. įsakymas Nr. 1V-340 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. gruodžio 6 d. įsakymo Nr. 569 "Dėl Nuotraukų asmens dokumentams reikalavimų patvirtinimo" pakeitimo“](#) (Žin., 2006, 93-3657).
114. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas [„Dėl dokumentų, susijusių su vidaus reikalų ministerijos veikla, rengimo, tvarkymo ir valdymo, pavedimų vykdymo kontrolės organizavimo instrukcijos patvirtinimo“; „Priedas1, „Priedas2.](#)(Žin., 2003, Nr. 65-2985).
115. Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2006 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 129KKK [„Dėl Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2002 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 106k „Dėl nuorodų į Europos Sąjungos teisės aktus pateikimo įstatymuose ir kituose teisės aktuose rekomendacijų patvirtinimo“ pakeitimo“](#) (Žin., 2006, Nr. 105-4035).
116. Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2004 m. kovo 1 d. įsakymas Nr. 25k [„Dėl Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2002 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 106k „Dėl nuorodų į Europos Sąjungos teisės aktus pateikimo įstatymuose ir kituose teisės aktuose rekomendacijų patvirtinimo“ pakeitimo“](#) (Žin., 2004, Nr. 38-1256).
117. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. 1V-222 [„Dėl nuolat veikiančios darbo grupės sudarymo“](#)
118. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2006 m. sausio 11 d. įsakymas Nr.V-12 [„Dėl elektroninių dokumentų valdymo taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2006, Nr. 7-268).
119. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. sausio 13 d. įsakymas Nr. 1V-8 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo ir kai kurių vidaus reikalų ministro įsakymų pripažinimo netekusiais galios“](#) (Žin., 2004, Nr. 12-348).

120. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. kovo 10 d. įsakymas Nr. 1V-66 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. sausio 13 d. įsakymo Nr. 1V-8 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo ir kai kurių Vidaus reikalų ministro įsakymų pripažinimo netekusiais galios“ papildymo“](#) (Žin., 2004, Nr. 41-1344).
121. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. 1V-151 [„Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. sausio 13 d. įsakymo Nr. 1V-8 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo ir kai kurių vidaus reikalų ministro įsakymų pripažinimo netekusiais galios“ pakeitimo“](#) (Žin., 2006, 47-1682).
122. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. 5-V-839 [„Dėl pavyzdinių teritorinių policijos įstaių migracijos skyrių, poskyrių, grupių ir pasų poskyrių nuostatų patvirtinimo“](#) (Žin., 2006, 7-281).
123. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 m. gegužės 19 d. įsakymas Nr. 1R-160 [„Dėl Civilinės metrikacijos taisyklių patvirtinimo“](#) (Žin., 2006, 65-2415).
124. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2006 m. gegužės 25 d. įsakymas Nr. V-58 [„Dėl Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. kovo 30 d. įsakymo Nr.19 „Dėl dokumentų rengimo ir įforminimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“. Priedas](#) (Žin., 2006, Nr. 60-2169).
125. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2006 m. rugpjūčio 8 d. įsakymas Nr. 1V-313 [„Dėl Nacionalinio Šengeno *acquis* priėmimo veiksmų 2006 metų plano“](#).

Susitarimas

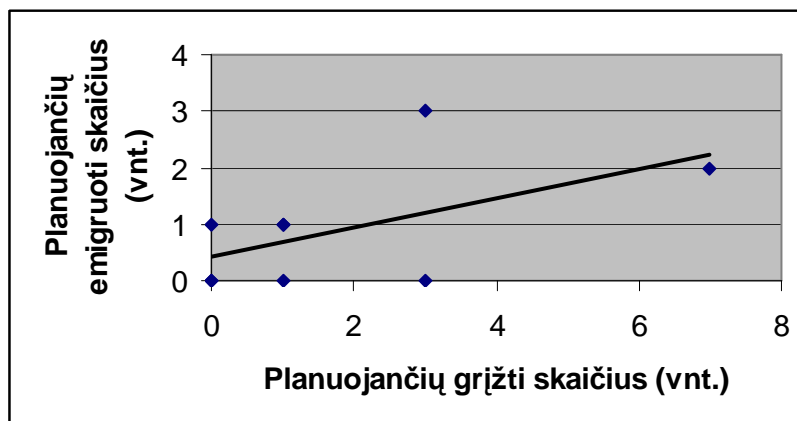
126. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ukrainos Ministrų Kabineto susitarimas [dėl piliečių kelionių](#) (Žin., 2004, Nr. 92-3351).

(http://www.migracija.lt/MD/md_teisA.htm; prisijungimo laikas 2006-11-08)

Planavimo emigruoti ir sugrįžimo datos koreliacija

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Y	0	1	1	3	7	0	0	3	1
X	1	0	1	0	2	0	0	3	1

$$R=0,560778; Y=0,7+1,2125X$$

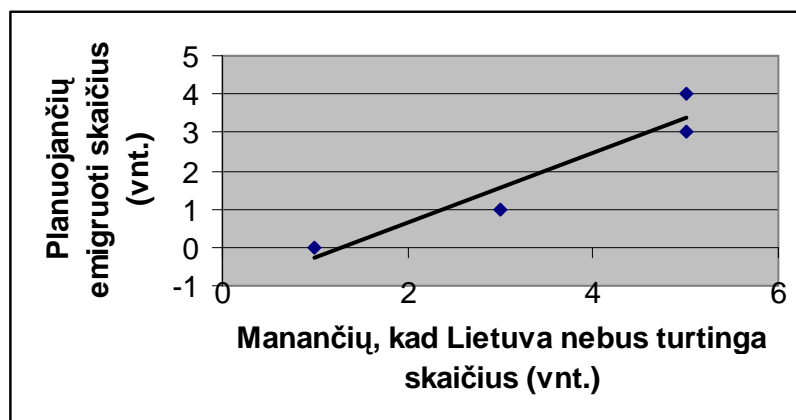

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Planavimo emigruoti ir Lietuvos ateities vizijos koreliacija

	1	2	3	4
X	5	5	3	1
Y	3	4	1	0

$$R= 0,953463; Y=1,5+X$$

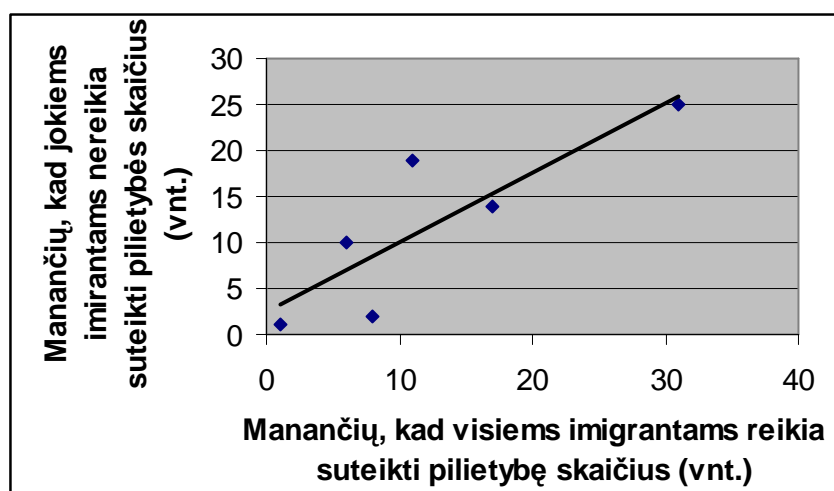

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys

Pilietybės emigrantams sutikimo ir nesuteikimo koreliacija

	1	2	3	4	5	6
X	1	8	17	31	11	6
Y	1	2	14	25	19	10

$$R=0,846787; Y= 1,122342+ 0,947408X$$

Šaltinis: Respondentų atsakymų duomenys